

**KIZ ERGENLERİN AİLE İLETİŞİM
KALİPLERİNİN SOSYAL DIŞLANMA VE
YALNIZLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Gamze BİLGİLİ

ÇOCUK GELİŞİMİ ANA BİLİM DALI

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Oğuz EMRE

Yüksek Lisans Tezi-2024

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KIZ ERGENLERİN AİLE İLETİŞİM KALİPLERİNİN SOSYAL DIŞLANMA
VE YALNIZLIK ÜZERİNDEKİ ETKİSİ**

Gamze BİLGİLİ

Çocuk Gelişimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Oğuz EMRE**

**Tez Jüri Üyeleri
Doç. Dr. Oğuz EMRE
Doç. Dr. Ayşegül KESKİNKILIÇ
Dr. Öğr. Üyesi Ersin PALABIYIK**

**MALATYA
2024**

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

ETİK BEYANI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak “Doç. Dr. Oğuz EMRE” danışmanlığında hazırlayıp sunduğum “Kız Ergenlerin Aile İletişim Kalıplarının Sosyal Dışlanma ve Yalnızlık Üzerindeki Etkisi” başlıklı Yüksek Lisans tezim içinde elde ettiğim verileri, bilgileri, belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tezimde yararlandığım eserlere bilimsel kurallara uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin özgün olduğunu, tezimin çalışma ve yazımında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 18/12/2024

Öğrencinin;
Gamze BİLGİLİ
İmza

İÇİNDEKİLER

ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ.....	xi
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Ergenlik.....	4
2.2. Ergenlikte Gelişim Dönemleri	5
2.2.1. Erken Ergenlik (10-14 YAŞ).....	5
2.2.2. Orta Ergenlik (15-17 YAŞ).....	5
2.2.3. Geç Ergenlik (18-21 yaş)	5
2.3. Sosyal Destek Sistemlerinin Kız Ergenler Üzerindeki Etkileri	6
2.4. Ergenlikte Kimlik	6
2.5. Sosyal Dışlanma	7
2.6. Yalnızlık.....	8
2.7. Aile	9
2.8. Aile İçi İletişim.....	10
2.9. Aile Tutumları	11
2.9.1. Demokratik Anne Baba Tutumu	11
2.9.2. Otoriter Anne Baba Tutumu	12
2.9.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu	12
2.9.4. İhmalkâr Anne-Baba Tutumu	13
2.10. Aile İletişim Kalıpları	14
2.10.1. Uyumluluk Odaklı Aile (Conformity Oriented Family)	14
2.10.2. Diyalog Odaklı Aile (Conversation Oriented Family).....	15
2.10.3. Uyum ve Diyalog Yönelimi ile Oluşturulmuş Dört Aile Türü	15
2.11. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	17
2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	17
2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	19
3. MATERYAL VE METOT	23
3.1. Araştırmanın Modeli.....	23

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	23
3.3. Verilerin Toplanması	25
3.4. Veri Toplama Araçları	26
3.4.1. Kişisel Bilgi Formu.....	26
3.4.2. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği (AİKÖ)	26
3.4.3. Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği.....	27
3.4.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin)	28
3.5. Etik İzin.....	28
3.6. Verilerin Analizi.....	28
4. BULGULAR	30
4.1. Ölçek ve Alt Boyutlarının Puan Dağılımı.....	30
4.2. Demografik Özelliklere Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Analiz Sonuçları	30
4.3. Korelasyon Analizleri	44
4.4. Regresyon Analizi	44
5. TARTIŞMA	46
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKLAR	58
EKLER	73
EK-1. Özgeçmiş	73
EK-2. Enstitü Uygulama İzni.....	74
EK-3. MEB Uygulama İzni	75
EK-4. Etik Kurul İzni	76
EK-5. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin) İzni.....	77
EK-6. Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği İzni	78
EK-7. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği İzni	79
EK-8. Kişisel Bilgi Formu	80
EK-9. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin).....	81
EK-10. Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği	82
EK-11. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği	83

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince hem derslerde hem akademik çalışmalarda bilgi ve deneyimleriyle rehberlik eden, desteğini esirgemeyen tez danışman hocam Doç. Dr. Oğuz Emre'ye,

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım İnönü Üniversitesi Çocuk Gelişimi bölümünde görev yapan değerli hocalarıma,

Araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul edip katılan lise öğrencilerine,

Hayatımın her döneminde yanımda olan, hayatıma güç katan, bana sonsuz destek veren, sevgi ve emeklerini hep üzerimde hissettiğim annem Bedriye Akbaş'a, eşime ve diğer aile üyelerime,

Bu süreçte yanımda olan ve desteklerini hiç esirgemeyen tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler ederim.

Gamze BİLGİLİ

2024

MALATYA

ÖZET

Kız Ergenlerin Aile İletişim Kalıplarının Sosyal Dışlanma ve Yalnızlık Üzerindeki Etkisi

Amaç: Bu araştırma ortaöğretim kurumlarına giden kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkilerini analiz etmek için gerçekleştirilmiştir.

Materyal ve Metot: Araştırma Adıyaman ilinde MEB'e bağlı resmi ortaöğretim kurumlarına giden 14-18 yaşındaki 600 kız ergen ile yapılmıştır. Veri toplama aracı olarak; Kişisel Bilgi Formu, UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu, Ergenler İçin Ostrasizm Ölçeği ve Aile İletişim Kalıpları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmadaki verilerin analizi SPSS paket programı ile yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde korelasyon analizi, regresyon analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve t-testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmada, kız ergenlerin yaşlarına göre "önemsenmeme" ve "diyalog" alt boyutlarında; çocuk sıralamasına göre "dışlanma" ve aile iletişim kalıpları ölçeğinde; anne eğitim durumu değişkenine göre yalnızlık ve uyum alt boyutunda; annenin mesleği değişkenine göre sosyal dışlanma genel ölçeği, önemsenmeme ve dışlanma alt boyutlarında; babasının mesleği, kiminle yaşadığı ve lise türü değişkenlerine göre yalnızlık ve önemsenmeme alt boyutlarında farklılıklar saptanmıştır. Anneleri sağ olanların sosyal dışlanma, önemsenmeme, dışlanma ve uyum puanı, annesi vefat edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Babası sağ olanların sosyal dışlanma puanı yüksekken, babası vefat edenlerin yalnızlık puanı daha yüksektir. Aile iletişim kalıpları ile yalnızlık ve sosyal dışlanma arasında pozitif, anlamlı; sosyal dışlanma ile yalnızlık arasında ise orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Sonuç: Aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile İletişim Kalıpları, Kız Ergen, Sosyal Dışlanma, Yalnızlık

ABSTRACT

The Effect of Female Adolescents' Family Communication Patterns on Social Exclusion and Loneliness

Aim: This research was conducted to analyze the effects of family communication patterns on social exclusion and loneliness of female adolescents attending secondary education institutions.

Material and Method: The research was conducted with 600 female adolescents aged 14-18 who attend official secondary schools affiliated to the Ministry of National Education in Adıyaman province. Personal Information Form, UCLA Loneliness Scale Short Form, Adolescent Ostracism Scale and Family Communication Patterns Scale were used as data collection tools. The screening model, one of the best research methods, was used in the research. Data analysis in the research was created with the SPSS package program. Distribution analysis, regression analysis, one-way analysis of variance (ANOVA) and t-test were used in the analysis of the obtained data.

Results: In the study, differences were found in the sub-dimensions of "ignorance" and "dialogue" according to the age of female adolescents; in the "exclusion" and family communication patterns scale according to the order of children; in the loneliness and harmony sub-dimension according to the mother's education level variable; in the general scale of social exclusion, disregard and exclusion sub-dimensions according to the mother's profession variable; in the loneliness and disregard sub-dimensions according to the variables of father's profession, with whom he/she lives and high school type. The social exclusion, disregard, exclusion and harmony scores of those whose mothers are alive were found to be higher than those whose mothers are deceased. While the social exclusion score of those whose fathers are alive is high, the loneliness score of those whose fathers are deceased is higher. Positive and significant relationships were found between family communication patterns and loneliness and social exclusion; and moderate, positive and significant relationships were found between social exclusion and loneliness.

Conclusion: It was concluded that family communication patterns predicted social exclusion and loneliness.

Keywords: Family Communication Patterns, Adolescent Girls, Social Exclusion, Loneliness

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AGEP	: Adolescent Girls Empowerment Program
AİKÖ	: Aile İletişim Kalıpları Ölçeği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
İHL	: İmam Hatip Lisesi
LGCA	: Gizli Büyüme Eğrisi Analizleri
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	: Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 3.1. Demografik değişkenlere göre dağılım	24
Tablo 3.2. Ölçek ve alt boyutların normallik varsayımı	29
Tablo 4.1. Ölçek ve alt boyutların düzeylerinin incelenmesi	30
Tablo 4.2. Ölçeklerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması.....	31
Tablo 4.3. Ölçeklerin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre karşılaştırılması.....	32
Tablo 4.4. Ölçeklerin ailede çocuk sıralamasındaki yeri değişkenine göre karşılaştırılması.....	33
Tablo 4.5. Ölçeklerin anne durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	34
Tablo 4.6. Ölçeklerin anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	35
Tablo 4.7. Ölçeklerin annenin mesleği değişkenine göre karşılaştırılması	36
Tablo 4.8. Ölçeklerin baba durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	37
Tablo 4.9. Ölçeklerin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	37
Tablo 4.10. Ölçeklerin babanın mesleği değişkenine göre karşılaştırılması	39
Tablo 4.11. Ölçeklerin anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre karşılaştırılması.....	40
Tablo 4.12. Ölçeklerin kiminle yaşamakta değişkenine göre karşılaştırılması	41
Tablo 4.13. Ölçeklerin gelir durumu değişkenine göre karşılaştırılması	42
Tablo 4.14. Ölçeklerin lise türü değişkenine göre karşılaştırılması.....	43
Tablo 4.15. Ölçekler ve alt boyutlarla korelasyon tablosu.....	44
Tablo 4.16. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık puanları üzerine etki analizi	45
Tablo 4.17. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma puanları üzerine etki analizi	45

1. GİRİŞ

İnsanın varoluşu, doğum anından başlayarak ölümle son bulan bir süreçtir. Bu süreç, farklı gelişim evrelerinden meydana gelmekte ve birey birbirine bağlı olan bu evreler arasında ilerlemektedir. İnsanın yaşamındaki gelişim dönemleri olan büyüme ve olgunlaşma sürecinde belirgin dönemsel kırılma noktaları bulunmaktadır (1). İnsan gelişiminin kritik dönemlerinden biri olan ergenlik çağı, bu dönüm noktalarından biridir ve çocukluktan yetişkinliğe geçişin başladığı bir dönemdir. Ergenlik dönemi hızlı ve sürekli değişimlerle dolu, duygusal olarak hassas bir süreçtir (2, 3). Biyolojik, fiziksel, bilişsel ve psikososyal alanlarda gerçekleşen değişiklikler, bireylerin yetişkinlik yıllarına hazırlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (4). Ergenlik döneminde, hormonların etkisiyle bireylerde duygusal iniş çıkışlı eylemler (mutlu, mutsuz, üzgün, coşkulu, gergin) gözlemlenmektedir (5). Bu geçici duygusal dalgalanmalar, beraberinde bazı zorlukları da getirmektedir. Gelişim görevlerinin başarılmaması ve zorluklarla başa çıkmak daha zor hale gelmektedir. Kalıtsal özellikler, tarihsel dönem, fiziksel çevre gibi bazı unsurların yanı sıra sosyal çevrenin de bu zorluklarda oldukça önemli bir rolü vardır (6). Sosyal çevreyle daha az iletişime geçmek, ergenlik dönemindeki bireylerin duygusal karmaşa ve bunalımını arttırmaktadır (7, 8). Aile, bireyin diğerleri hakkında ilk bilgi edindiği ve duygusal tepki vermeyi öğrendiği yer olarak kabul edilmektedir (9, 10). Ayrıca aile, bireyin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayarak toplumsal yaşama hazırlamada önemli bir görev üstlenir (6). Ailenin ergen bireyin yaşamında duygusal ve davranışsal uyum becerilerini geliştirmedeki etkisi büyüktür. Ailenin ergen bireye duygusal konularda duyarlı bir yaklaşım benimseyerek iyi bir rol model olduğu görüldüğünde, bireylerin duygusal ve davranışsal uyum becerilerini geliştirdiği ve stresle başa çıkma konusunda etkili yöntemleri kolaylıkla kullanabildiği gözlemlenmiştir (10, 11).

Aile içi iletişim kalıpları olumsuz olan bir ortamda yetişen kız ergenin sosyal dışlanmışlık ve yalnızlık duygusunu özellikle ergenlik döneminde hissetme ihtimali yüksektir. Bu durumda bireylerin hayatlarını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmeleri için aile içi iletişim kalıplarının olumlu olması gerekmektedir. Bu konuya dikkat çekmek için yapılan bu çalışmada, ilgili literatür tarandığında aile iletişim kalıpları, sosyal dışlanma ve yalnızlık ile ilgili bazı araştırmalara ulaşılmıştır. Büyükcebeci (2017), ergenlerin okul öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal dışlanma, yalnızlık ve empatik eğilimleri arasındaki ilişkileri incelemiştir (12). Öztosun (2018), ergenlerin sosyal destek ve sosyal dışlanma deneyimlerinin internet bağımlılığını yordayıp yordamadığını incelemiştir (13). Yüksel

(2019), ergenlerin yılmazlık seviyeleri ile aile işlevleri ve aile iletişim kalıpları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır (14). Çavuş (2021), 14-18 yaş arası ergenlerde akran ilişkileri, sosyal medya kullanımı ve yalnızlığın cinsiyet farkları arasındaki ilişki incelenmiştir (15). Bulut Barkın (2022), lise öğrencilerinin stresle başa çıkma becerileri aile içi iletişim kalıpları açısından incelemiştir (16). Zhang, Hu ve Yang (2024), Çinli ailelerinde aile iletişimi ve aile dayanıklılığının, sosyal destek ve psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisini incelemiştir (17). Ergenlerin sosyal dışlanmışlık ve yalnızlıkları üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Fakat kız ergenlerin aile iletişim kalıpları ile sosyal dışlanmışlık ve yalnızlık üzerine detaylı bir araştırma yapılmamıştır. Bu araştırma aile iletişim kalıplarını esas alarak farklı değişkenlerin, kız ergenlerin sosyal dışlanmışlık ve yalnızlık üzerinde etkisi olduğu konularına değinmiştir.

Bu araştırma, özellikle kız ergenler üzerinde odaklanarak, aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki potansiyel etkilerini anlamayı hedeflemektedir. Kız ergenler üzerindeki bu etkilerin literatüre yeni bir perspektif kazandırması beklenmektedir. Araştırma bulguları, ergenler, aileler, öğretmenler ve eğitim sistemimizde iletişim uzmanları gibi paydaşlara, mevcut durumu değerlendirmeleri için önemli veriler sağlayarak katkıda bulunacaktır. Ayrıca çalışma bu konudaki yeni çalışmalara yol gösterecek ve alandaki sorunların çözülmesine katkı sağlayacaktır. Adıyaman genelinde gerçekleştirilecek olan çalışma, yerel dinamikleri dikkate alarak elde edilecek verilerle daha kapsamlı bir analiz sunmayı amaçlamaktadır. Bu, bölgesel özelliklere uygun iletişim stratejileri geliştirilmesine ve ailelere daha etkili destek sağlanmasına yönelik öneriler de sunabilir. Bu araştırma, ergenlik döneminin karmaşıklığını anlama ve aile iletişimi üzerinden gençlerin sosyal dışlanma ve yalnızlık bulgularını değerlendirme konusunda önemli bir adım olarak öne çıkmaktadır. Elde edilecek bulgular, toplumsal ilişkilerin güçlendirilmesi ve kız ergenlerin sağlıklı bir şekilde gelişimine katkı sağlamak amacıyla kullanılabilir.

Araştırmanın Amacı ve Alt Amaçları: Bu araştırmanın amacı kız ergenlerin ailedeki iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlıkları üzerindeki etkisinin incelenmesidir. Belirlenen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara da yanıt aranmıştır;

1. Kız ergenlerin yalnızlık ve sosyal dışlanma puanları çeşitli demografik özelliklere göre (Yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne durumu, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, baba durumu, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, anne-baba birliktelik durumu, yaşadıkları kişiler, ailenin aylık ortalama geliri, lise türü) farklılaşmakta mıdır?

2. Kız ergenlerin yalnızlık puanları ile ailedeki iletişim kalıpları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Kız ergenlerin sosyal dışlanma puanları ile ailedeki iletişim kalıpları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Kız ergenlerin aile iletişim kalıpları yalnızlık puanlarını yordamakta mıdır?
5. Kız ergenlerin aile iletişim kalıpları sosyal dışlanma puanlarını yordamakta mıdır?

Varsayımlar: Öğrencilerin Kişisel Bilgi Formu, Sosyal Dışlanma Ölçeği, Ucla Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin) ve Aile İletişim Kalıpları Ölçeklerini gerçek durumlarını yansıtacak şekilde içtenlikle cevaplandıracakları kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar:

1. Araştırma 14–18 yaşındaki kız ergenlerle sınırlıdır.
2. Araştırma Adıyaman’da bulunan Liselerde toplam 600 kız öğrenci ile sınırlıdır.
3. Araştırma seçilen söz konusu okullarda cevaplandırılan görüşme isteğini kabul eden öğrencilerin sorulara verdiği yanıtlarla sınırlıdır.

Bu çalışmada geçen tanımlar

Ergenlik: Ergenlik, Latince "adolescere" kelimesinden türetilmiştir ve çocukluktan yetişkinliğe doğru büyüme sürecini ifade eder (18). Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre ergenlik dönemi 10-19 yaş aralığını içermektedir. Bununla birlikte, DSÖ 15-24 yaşını gençlik dönemi, 10-24 yaş arasını genç bireyler olarak sınıflandırır ve bu yaş gruplarını ergenlik sağlığı kapsamında ele alır (19).

Aile: Aile “en küçük toplumsal birim” olarak tanımlanır (20). Aile, birey ve toplum için önemlidir; bireyin sevgi, eğitim, bakım, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra kültür, inanç, mal ve bilgi aktarımını da sağlar. İnsanlığın kalıcı sosyal kurumu olan ailenin, hem bireysel hem de toplumsal sağlığın korunmasında önemli bir yeri vardır (21).

Aile İletişim Kalıpları: Aile içi iletişim kalıpları, bir ailenin diğerlerinden farklı olmasını sağlayan, belirgin ve öngörülebilir iletişim biçimleridir. Bu kalıplar, ailenin sosyal gerçekliği ve içsel etkileşimlerinden doğar ve ailenin en temel sosyal işlevlerinden birini temsil eder (22).

Sosyal dışlanma: Sosyal dışlanma, bireylerin diğerlerinden fiziksel (reddetme) veya duygusal (ostrasizm) olarak ayrılması şeklinde tanımlanır (23). Ayrıca, toplumsal yapının bir parçasından kopmak da sosyal dışlanma olarak belirtilir (24).

Yalnızlık: Yalnızlık veya algılanan sosyal izolasyon, bireyin mevcut sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkiler arasındaki uyumsuzluk hissi olarak tanımlanmaktadır (25).

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Ergenlik

Ergenlik, Latince "adolescere" kelimesinden türetilmiştir ve çocukluktan yetişkinliğe doğru büyüme sürecini ifade eder (18). Dünya Sağlık Örgütü'ne (DSÖ) göre ergenlik dönemi 10-19 yaş aralığını içermektedir. Bununla birlikte, DSÖ 15-24 yaşını gençlik dönemi, 10-24 yaş arasını genç bireyler olarak sınıflandırır ve bu yaş gruplarını ergenlik sağlığı kapsamında ele alır (19).

Ergenlik dönemi, bireyin biyolojik, bilişsel, fiziksel ve sosyo-duygusal alanlarda önemli değişiklikler yaşadığı bir süreçtir (26). Bu dönemde prefrontal korteksin gelişimiyle birlikte bilişsel yetiler öne çıkar. Prefrontal korteks, yürütücü işlevler, karar verme, planlama ve sosyal davranışların kontrolünde büyük rol oynar. Son yıllarda yapılan araştırmalar, prefrontal korteksin ergenlik süresince geliştiğini ve çevresel etmenlerin bu gelişimi etkilediğini ortaya koymuştur (27). Ayrıca, araştırmalar ergenlik döneminde beyinde bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimi destekleyen alanların uzun süre esnek kaldığını ve çevresel etmenlerin beyin gelişimini önemli ölçüde etkilediğini belirtmektedir (28). Bu süreçte ergenlerin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmeleri için beslenme, uyku ve fiziksel aktivite gibi faktörlere dikkat etmeleri önemlidir. Araştırmalar, bu alanlarda dikkatli olmanın okul ve aile desteği ile mümkün olduğunu göstermektedir (29).

Ergenleri etkileyen faktörler arasında genetik ve çevresel etmenler bulunurken, son yıllarda sosyal medya kullanımı ve COVID-19 pandemisi gibi durumlar da önemli bir rol oynamıştır. Sosyal medyanın ergenlerin ruh sağlığı üzerindeki etkisi, önemli bir araştırma konusu haline gelmiştir (30). Ergenlik döneminde sosyal ilişkilerin önemi arttığı için sosyal medya kullanımı bu yaş grubu için daha da kritik hale gelmiştir. Sosyal medya, ergenler üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratabilmektedir (31). Sonuç olarak, ergenlik dönemi, biyolojik ve çevresel faktörlerin etkileşimiyle şekillenen karmaşık bir süreçtir. Sağlıklı bir gelişim için aile ve okul desteği kritik öneme sahiptir. Ayrıca, sosyal medya ve pandeminin getirdiği zorluklar, ergenlerin bu dönemdeki deneyimlerini derinden etkilemektedir.

2.2. Ergenlikte Gelişim Dönemleri

Ergenlik dönemi, tüm kültür ve zamanlarda var olan evrensel bir süreçtir ve bireyler için büyük bir öneme sahiptir. Araştırmacılar, ergenlik dönemini genellikle üç aşamada inceler: erken ergenlik, orta ergenlik ve geç ergenlik (32-35).

2.2.1. Erken Ergenlik (10-14 YAŞ)

Erken ergenlik, literatüre göre 10-14 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir (36). Bu süreçte vücut ağırlığı ve boyun hızla artması gibi fiziksel değişiklikler görülür. Kızlarda göğüslerin büyümesi, kıllanmanın artması ve adet döngülerinin başlaması görülürken; erkeklerde ses kalınlaşması, kıllanmanın artması ve cinsellikle ilgili rüyalar görülür (29). Bu dönemde, yetişkinliğe ait cinsiyet özelliklerinin temeli oluşmaya başlar (37).

Erken ergenlik, kız ve erkekler üzerinde farklı etkiler yaratır. Erken olgunlaşan erkekler, genellikle dikkat çekici ve popüler olur. Fakat erken olgunlaşan kızlar, vücutlarındaki hızlı değişim nedeniyle duygusal sıkıntılar yaşar ayrıca depresyon ve düşük özgüven riski de artar (38).

2.2.2. Orta Ergenlik (15-17 YAŞ)

Orta ergenlik, 15-17 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir (36). Bu süreçte ergenin fiziksel gelişimi büyük ölçüde tamamlanır ve sosyal-duygusal gelişim önem kazanmaya başlar. Orta ergenlikte, birey kendini bağımsız bir birey olarak görür ve bağımsızlık duygusu artmaya başlar (39). Ergenler, bağımsız bireyler olduklarını ebeveynlerine kabul ettirmek ister. Bu nedenle bu süreçte oldukça risk almaya başlarlar. Fakat bu durum ebeveyn-ergen çatışmalarına yol açar (40, 41).

Ergenler bu süreçte çocukluk dönemindeki alışkanlıklarını sürdürmeye devam eder ama bir yandan da yeni alışkanlıklar edinir. Yeni edindikleri alışkanlıklar ve sorumluluklar da onları yetişkinlik sürecine hazırlar (39). Ayrıca bu süreçte, toplumun değerleri ve güncel konular oldukça ilgilerini çeker (42).

2.2.3. Geç Ergenlik (18-21 yaş)

Geç ergenlik, 18-21 yaş aralığı olarak kabul edilmektedir (36). Ekonomik, kültürel ve eğitsel faktörler, geç ergenliğin sona ermesini etkilemektedir. Önceki dönemde ailesinden uzaklaşan ergen, geç ergenlikte tekrar ailesiyle yakınlaşır ve arkadaşlık ilişkileri geri planda kalır. Bu dönemde ergenler, hayatı anlamlandırma, bir dünya görüşü geliştirme, yeni değerler keşfetme ve bu değerleri yaşamlarına yansıtma çabası içerisindeyler (43).

Geç ergenlik kız ve erkekler üzerinde farklı etkiler yaratır. Geç olgunlaşan erkekler düşük özgüven sorunu yaşar ayrıca depresyon görülme riski yüksektir (44). Fakat bu durum kızlarda tam tersidir.

2.3. Sosyal Destek Sistemlerinin Kız Ergenler Üzerindeki Etkileri

Sosyal destek, kız ergenlerin depresyon ve kaygı düzeylerini azaltarak ruh sağlıklarını olumlu yönde etkiler (45, 46). Toplum genelinde yapılan müdahaleler, kız çocuklarının eğitime devam etmesi, erken yaşta evlenme ve genç yaşta hamile kalma gibi sorunların çözümünde etkilidir. Bu sorunları çözmeye yönelik olarak geliştirilen Adolescent Girls Empowerment Program (AGEP) gibi programlar, kızlara sosyal, sağlık ve ekonomik alanlarda destek sağlar. Bu sayede kızların eğitim seviyesi artar ve genç yaşta doğurganlık oranı azalır (47). Bir başka önemli destek yöntemi ise öğretmen ve akranlardan alınan destektir. Bu destek, kız ergenlerin kendilerini güvende hissetmelerini sağlayarak ruh sağlıklarını olumlu yönde etkiler (48). Ayrıca, kendilerine şefkat gösteren kız ergenlerin kendine zarar verme davranışlarının daha az olduğu ve daha sağlıklı bir ruh sağlığına sahip olduğu belirtilmektedir (49).

Bu destek sistemlerinin etkisi, sadece bireysel gelişimi değil, aynı zamanda aile içi ilişkileri de güçlendirir. Bu süreç, kız ergenlerin hem akademik hem de sosyal hayatta daha başarılı olmalarını sağlar. Ergenlerin sağlıklı gelişimi için ailelerin, okulların ve toplumun sunduğu destek, onların gelecekte başarılı ve mutlu bireyler olmalarına katkıda bulunur. Ergenlerin sağlıklı iletişim becerilerini geliştirmeleri ve sosyal becerilerini güçlendirmeleri, hem kişisel hem de toplumsal sağlığı olumlu yönde etkiler.

2.4. Ergenlikte Kimlik

Türk Dil Kurumu'na göre, kimlik "insana ait belirti, nitelik ve özelliklerin tamamı" olarak tanımlanır (18). Erikson ise kimliği, bireyin "ben kimim?" sorusuna verdiği cevap ve kişinin karakterinin diğer bireylerle sürekli olarak etkileşimi şeklinde açıklar. Bireysel kimlik, yaşamın ilk yıllarında oluşmaya başlar ve zamanla farklılaşarak gelişimini tamamlar (50, 51). Erikson'un "Kimlik Kazanımına Karşı Kimlik Karmaşası" aşamasında, ergenler çeşitli sosyal ortamlarda farklı rollere büründükleri için kafaları karışır. Bu kafa karışıklığından kurtulmak için gerçek kimliklerini bulmak isterler (52, 42). Ergenlik dönemi, yaşam boyu devam eden kimlik gelişimi için en belirgin dönemdir. Ergenler, kimlik oluşturma sürecinde "Yeterince başarılı mıyım?" ve "Diğer insanlar beni nasıl görüyor?" gibi düşüncelerle yeteneklerini ve değerlerini sorgularlar. Başkalarının eleştirilerine oldukça önem verirler (42). Kimlik,

ergenlerin kendi varlıklarını duygusal ve düşünsel olarak değerlendirmesi sonucunda oluşur ve toplumdaki yaşantılarla sürekli değişerek gelişir. Bu süreç, her birey için öznedir ve her ergenin kendine özgü bir kişiliği vardır (53). Genetik faktörler, kişisel deneyimler ve aile içi etkileşimler kimlik oluşumunda önemli rol oynar (54).

Ergenler, kimlik oluşumu için akranları, öğretmenleri ve yakın çevresindeki diğer kişiler arasından rol modeller seçerler. Arkadaşlarıyla vakit geçirmeleri, onların davranışlarını gözlemlemeleri ve bu davranışları model almaları yaygın bir eğilimdir (55). Kimlik gelişimi, kültürel normlar, değerler ve toplumsal beklentilerle de şekillenir. Örneğin, bazı kültürler aileye bağlılığı ve toplumsallığı önemli bulurken, bazı kültürler bireysellik ve bağımsızlığı vurgular (56). Bu nedenle, ergenlerin kimlik gelişimini yaşadıkları toplum ve kültür de etkiler.

Ergenler sosyal medya gibi dijital platformlarda da kimliklerini keşfederler. Sosyal medya grupları, ergenlerin kimlik gelişimini zenginleştirerek farklı bir boyut kazandırır. Ancak bu süreçte kimlik karmaşası da yaşayabilirler (57). Bu sebeple, ergenlerin kimlik gelişiminin dijital ortamlardan da etkilendiği belirtilmektedir (58). Sonuç olarak, ergenlikte kimlik gelişimi bireysel, psikolojik, toplumsal ve kültürel bir süreçtir. Bu sebeple aile, öğretmen ve toplum desteği sağlıklı kimlik gelişimi için son derece önemlidir.

2.5. Sosyal Dışlanma

Sosyal dışlanma, bireylerin diğerlerinden fiziksel (reddetme) veya duygusal (ostrasizm) olarak ayrılması şeklinde tanımlanır (23). Ayrıca, toplumsal yapının bir parçasından kopmak da sosyal dışlanma olarak belirtilir (24). Sosyal dışlanma yaşayan bireyler, çevreleri tarafından ihmal edilerek görmezden gelinir (59). Bu durum, sosyal çevre ile sağlıklı ilişkiler kurma veya bir gruba ait olma konusunda engel teşkil eder (60). Sosyal dışlanma, zorbalığın bir çeşidi olarak görülse de aslında zorbalıktan farklıdır ve fark edilmesi, önlenmesi daha zordur. Bu nedenle, okullarda öğretmenler veya idareciler tarafından müdahale edilmesi zor bir durumdur (61).

Çocukluk ve ergenlik döneminde sosyal dışlanmaya maruz kalan bireyin gelecekteki ilişkileri de olumsuz etkilenir (62). Ergenlik döneminde sosyal bağların kopması, bireyin benlik saygısını ve ait olma duygusunu zedeler (23). Bu dönemde, ergenlerin sosyal ilişkilerine verdiği önem arttığı için sosyal dışlanma daha kritik hale gelmektedir. Sosyal dışlanma, ergenler üzerinde olumsuz etkiler yaratabilir ve bu ciddi bir sorundur (63). Ayrıca, sosyal dışlanma toplumun tüm üyeleri üzerinde de olumsuz etkiler yaratabilir ve birçok psikiyatrik bozukluğa sebep olabilir (64).

Kız ergenler, sosyal kabul ve aidiyet duygusuna erkeklere göre daha fazla önem verdikleri için sosyal dışlanmanın olumsuz etkilerinden daha fazla etkilenebilirler (65). Sosyal çevre tarafından reddedilmek, kız ergenlerin düşük benlik algısı ve duygusal sorunlar yaşamasına neden olur. Sosyal dışlanma, kız ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde güven sorunları yaşamasına ve sosyal izolasyonlarının artmasına neden olarak sosyal becerilerini zayıflatır (66). Okulda sosyal dışlanmayı önlemek için öğretmen ve idarecilerin bu konuda hassas olmaları gerekmektedir. Sosyal beceri eğitimi ve kapsayıcı sosyal ortamlar, kız ergenleri sosyal dışlanmaya karşı daha güçlü kılarak sağlıklı sosyal ilişkiler geliştirmelerini destekler. Sonuç olarak, sosyal dışlanma özellikle kız ergenler üzerinde ciddi olumsuzluklara yol açmaktadır.

2.6. Yalnızlık

Yalnızlık veya algılanan sosyal izolasyon, bireyin mevcut sosyal ilişkileri ile arzuladığı sosyal ilişkiler arasındaki uyumsuzluk hissi olarak tanımlanmaktadır (25). İzolasyon veya yalnız yaşamak, öznel yalnızlığa katkıda bulunabilirken, öznel yalnızlık, nesnel sosyal izolasyondan farklıdır. Nesnel sosyal izolasyon ise, bireyin çevresindeki kişilerle kurduğu sosyal bağlantıların sayısı olarak tanımlanır (67). Ayrıca, yalnızlık, nesnel sosyal izolasyon daha güçlü bir ruh sağlığı göstergesi olarak öne çıkmaktadır (68). Modern yaşamda insanlar, yoğun ve karmaşık ilişkiler içinde çatışmalar, kişilerarası ilişkilerin bozulması ve yabancılaşma gibi durumlarla karşılaşmakta, bu da yalnızlık hissine yol açmaktadır (12). İnsanlar, doğaları gereği diğerleriyle birlikte yaşamak ve ilişki kurmak ister; bu ihtiyacını karşılayamayan bireyler ise yalnızlık duygusunu yoğun bir şekilde deneyimler (69). Yalnızlık, duygusal ve sosyal olmak üzere ikiye ayrılır. Duygusal yalnızlık, yakın ilişkilerin kurulamamasından kaynaklanırken, sosyal yalnızlık, bireyin sosyal ağlara entegre olamamasıyla ortaya çıkar (70). Yalnızlık sadece fiziksel izolasyonla değil, daha çok diğerlerinden kopukluk ve umursanmadığını hissetme ile ilgilidir (71). Çoğu insan yaşamının bir döneminde bu duyguyu yaşar, özellikle ergenlik döneminde yalnızlık yoğun olarak hissedilir (72, 73). Ergenler, akran gruplarına katılarak yakın ilişkiler kurma arzusuyla bağımsız olma ihtiyacı arasında bir çelişki yaşarlar, bu da yalnızlık hissine neden olabilir. Ayrıca, ergenler akran reddine karşı daha hassas oldukları için yalnızlığı daha derin yaşayabilirler (21).

Son yıllarda yalnızlığın toplum genelinde yaygınlığı ve yıpratıcı etkileri nedeniyle, halk sağlığı yetkilileri ve araştırmacılar bir "yalnızlık salgını" konusunda endişelerini dile getirmiştir (74, 75). Kanada'da yapılan bir araştırma, yetişkinlerin %48'inin yalnız hissettiğini ve %62'sinin arkadaşları ve aileleriyle daha fazla zaman geçirmeyi

arzuladığını ortaya koymuştur. Yalnızlık, genellikle yaşlılarla ilişkilendirilse de, araştırmalar 25 yaşın altındaki genç kadınların en yalnız demografik grup olduğunu göstermektedir (76). Aileden ve arkadaşlardan sosyal destek eksikliği, genç yetişkinler arasında daha fazla yalnızlık duygusuyla ilişkilendirilmiştir (77, 78). Zayıf ebeveyn ve akran bağlanması, aidiyet duygusunun düşük olmasıyla ilişkilendirilerek yalnızlık duygularını artırır (79). Prilleltensky (2020), önemlilik kavramını, kişinin hem diğerleri tarafından değer gördüğü hem de başkalarına değer vermesi olarak ifade etmiştir (80). Flett (2018) ise insanların sosyal çevrelerinde "önemli faktörler" haline gelerek yalnızlığı azaltabileceklerini vurgulamaktadır (81).

Amerika'da her yaştan bireylerin %40'tan fazlasının (82) ve İngiltere'deki 10-15 yaş arası çocukların %10-30'unun (83) belirgin bir yalnızlık hissi yaşadığı tahmin edilmektedir. Yalnızlığın hem fiziksel hem de ruhsal sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğu bulunmuştur. Uzunlamasına çalışmalar, yalnızlığın gelecekte depresyon ve anksiyete gelişimini öngördüğünü (84, 85) ve yalnızlığın psikopatoloji, şiddetli somatik semptomlar, intihar eğilimi, genel sağlık sorunları, kardiyovasküler hastalıklar, bilişsel gerileme, bunama, bozulmuş uyku düzeni, artmış proinflatuar aktivite, kronik hastalıklar ve kardiyovasküler ile kanserle ilişkili ölümlerle (86- 88) orta ila büyük ölçekli ilişkiler gösterdiğini ortaya koymuştur. Yalnızlığın öngörücü faktörlerine ilişkin nedensel kanıtlar yetersiz olmakla birlikte, düşük öz saygı, utangaçlık, içe dönüklük, öz-farkındalık, dayanıklılık veya iyimserlik gibi yatkınlık oluşturan kişilik özellikleriyle ilişkili olduğu belirlenmiştir (89, 90). 237 ülkede 16-99 yaş aralığındaki 46.000'den fazla kişinin katıldığı küresel bir çalışmada, yalnızlığın özellikle genç erkeklerde ve bireyci kültürlerde güçlü bir şekilde etkilendiği bulunmuştur (91). Yaşam boyu yalnızlık değerlendirmeleri, çocukların evden ayrılması, emeklilik, eşin ölümü ve fiziksel rahatsızlıklar gibi önemli yaşam geçişleri yaşayan bireylerin yüksek yalnızlık riski taşıdığını göstermektedir (92). Bu faktörlerin her biri yalnız hissetmeye katkıda bulunabilir (25). Örneğin, birincil bakım hastaları üzerinde yapılan geniş kapsamlı bir çalışmada, algılanan yalnızlığın yaşla güçlü bir ilişki gösterdiği bulunmuştur; 25 yaş altı bireylerin %33'ü, 65 yaş üstü bireylerin %11'i yüksek yalnızlık hisleri bildirmiştir (93).

2.7. Aile

Aile "en küçük toplumsal birim" olarak tanımlanır (20). Aile, birey ve toplum için önemlidir; bireyin sevgi, eğitim, bakım, barınma gibi temel ihtiyaçlarını karşılamının yanı sıra kültür, inanç, mal ve bilgi aktarımını da sağlar. İnsanlığın kalıcı sosyal kurumu olan ailenin, hem bireysel hem de toplumsal sağlığın korunmasında önemli bir yeri vardır (21).

Ayrıca aile, toplumla birey arasındaki ilişkide kritik bir rol oynar (94). Aile, çocukların kişiliklerinin şekillendiği ve davranışlarının temelini atıldığı en önemli ortamdır (95).

Ergenin en yakın sosyal çevresi ailesidir ve ailede edinilen davranışlar bireyin toplumdaki konumunu belirler (96). Aile, olumlu davranışların öğrenildiği bir yer olarak görülsede, bazen olumsuz davranışlar da öğrenilir. Aile içindeki olumsuz tutumlar, öfke ve saldırganlık bireye zarar verebilir. Özellikle ergenlik döneminde, aile etkisiyle yaşanan olumsuzluklar gençleri olumsuz yönde etkiler (1).

Ebeveynler, çocuklarını ileride karşılaşılabilecekleri herhangi bir duruma hazırlayarak onlara yol gösteren en önemli kişilerdir. Aile, çocuğun potansiyelini geliştirmesi için uygun bir ortam sağlamalı, çocuğu anlayıp duygularını anlayışla karşılamalı ve ona koşulsuz sevgi sunmalıdır (97). Bu durum, çocukların bağımsızlık kazanıp duygularını rahatça ifade etmelerini sağlar (1). Aile, bireyin topluma uyumunda, yaşam doyumunda ve sağlıklı bir yaşam sürmesinde önemli bir rol oynar (14). Bu nedenle, çocuğun gelişiminde ve sosyalleşmesinde aile oldukça önemlidir. Sonuç olarak, aile, bireyin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayan, topluma uyumunu ve sağlıklı bir yaşam sürmesini destekleyen temel bir yapı taşıdır. Ailede edinilen davranışlar ve tutumlar, bireyin tüm yaşamını etkiler ve şekillendirir.

2.8. Aile İçi İletişim

Türk Dil Kurumu'na göre iletişim, “duygu, düşünce veya bilgilerin çeşitli yollarla başkalarına aktarılması süreci” olarak tanımlanır (18). İletişim becerileri, bireyin öğrenerek geliştirdiği yeteneklerdir ve hayatta kalmasını ve gelişmesini sağlar. Aile içi etkileşim, ergenin sosyal ve duygusal gelişimi için önemli bir unsurdur. İletişim, ailede öğrenilir ve sosyal çevreyle etkileşime girdikçe gelişir (98). Aile içinde iletişim arttıkça, duygu ve düşünce paylaşımı da artar, dolayısıyla iletişimin kalitesi yükselir (99).

Sağlıklı bir aile içi iletişime sahip çocuklar, büyüme süreçlerini başarıyla tamamlar ve çevreleriyle sağlıklı bir iletişim kurarlar. Empatik yaklaşımı benimseyen ailelerde, çocukların benlik saygısı artar, daha az kaygılı olurlar, kendilerini güvende hissederler ve genellikle arkadaş canlısı olurlar. Ergenler, doğru iletişim kurarak ilişkilerini sürdürmede başarılı olurlar. Buna karşın, suçlayıcı bir iletişimi benimseyen ailelerde, çocukların özgüveni düşer, ruhsal ve iletişimsel açıdan gelişimlerinde zorluk yaşayabilirler ve olumsuz ilişkiler içinde olabilirler (96, 100). Sonuç olarak, bireyin aile içinde edindiği iletişim tarzı, sosyal çevresine yönelik davranışlarını şekillendirir. Ailelerin iletişim kalitesi arttıkça, ergenin gelecekte başarılı ve mutlu olma ihtimali de artar.

2.9. Aile Tutumları

Tutum, bireyin davranışlarını, düşüncelerini, yaşam felsefesini ve duygusal tepkilerini şekillendiren ve bunları eyleme geçirme sürecini ifade eden bir durumdur. Ayrıca, kişinin tavırlarını, fikirlerini, hayata bakışını ve duygusal reaksiyonlarını organize eden ve bunları somut adımlara dönüştüren bir kavram olarak tanımlanabilir (101). Psikolojik tutum ise, bireyin bir konuya yönelik önceden belirlenmiş zihinsel durumu ve kendisi ile çevresi hakkında sahip olduğu duygusal tepkiler olarak tanımlanır. Kısaca, zihinsel ve duygusal yapı olarak da ifade edilir. Bu yapı karmaşıktır ve kişinin yaşam deneyimleriyle şekillenir (102).

Anne-baba tutumları, çocukların kişilik gelişiminde ve aile içindeki gelişimlerinde önemli bir rol oynar (103). Yanlış anne baba tutumları, ergenlik döneminde ciddi sorunların oluşmasına neden olabilir. Bu durum bazı çocuklar için oldukça rahatsız edici olabilir (104). Yanlış tutumlar, çocukların depresyon eğilimlerini artırır, mükemmeliyetçilik düzeylerini etkiler, kaygı ve saldırganlık seviyelerini yükseltir, sosyal kaygı düzeylerini artırır ve davranış sorunlarının görülme ihtimalini artırır (105).

Anne babalar, çocuklarına karşı farkında olarak veya olmayarak farklı tutumlar sergilemektedir. Bazıları aşırı hoşgörölü davranırken, bazıları ilgisiz, bazıları ise aşırı baskıcı davranır. Bu tutumlar, çocukların ahlaki ve sosyal gelişimini etkiler (106). Çocuğa gösterilen tutarlı, olumlu ve sevgi dolu yaklaşımlar, çocuğun sağlıklı şekilde büyümesine yardımcı olur. Toplumun geleceğı, sağlıklı aile tutumlarıyla yetişen çocuklardır. Çocukların istenilen özellikleri sergilemesi için anne baba tutumları oldukça önemlidir (107). Sonuç olarak, anne baba tutumları, çocuklarının hayatını şekillendiren en önemli unsurlardan biridir (108).

2.9.1. Demokratik Anne Baba Tutumu

Demokratik ebeveyn tutumunda hoşgörölü bir anlayış vardır. Anne babalar çocuklarına güvenli bir yaşam alanı sağlar ve onları düşüncelerini ve ihtiyaçlarını özgürce söylemesi için teşvik eder (109). Ayrıca demokratik ailede yetişen çocuklar cesur ve inisiyatif sahibi olarak benlik değerini geliştirir ve yeni fikirler üretmeye teşvik edilir (7). Anne babalar, çocuklarının yeteneklerini keşfederek yeteneklerine uygun bir gelecek kurmalarını sağlar (110). Ayrıca bu anne babalar çocuklarına karşı koşulsuz sevgi ve saygı sunar (111).

Baumrind, demokratik ebeveynlerin aile kurallarını açıklayıp belirli sınırlar koyduğunu ve ihtiyaç halinde bu sınırları çocuklarıyla tekrar değerlendirdiğini ifade eder (112). Çocuklar, bu tutum sayesinde bazı sınırlar hariç kendilerini özgür hisseder (113).

Çocuklar, birlikte belirlenen kurallara uyulmadığı takdirde sonucunu bilerek sorumluluk almaya teşvik edilir (114). Sonuç olarak demokratik ebeveyn tutumu, çocukların psikolojik dayanıklılığını arttırır (115).

2.9.2. Otoriter Anne Baba Tutumu

Otoriter anne baba tutumu, çocuğun istek ve ihtiyaçlarını göz ardı eden, onunla iletişim kurmayan ve belirlenen kural ve emirlerin sıkı bir şekilde uygulanmasını isteyen bir yaklaşım olarak tanımlanır (97). Bu tür aile ortamlarında, çocuklar genellikle katı kurallara uymak zorunda kalırken, ihtiyaç duydukları ilgi ve sevgiden mahrum kalmaktadır. (116). Otoriter ebeveynler, aile içinde disiplin ve uyumun ön planda olmasını ister. Çocukları üzerinde kontrolcü ve talepkârlardır (95). Otoriter ebeveyn tutumunda, çocukların kurallara itaat etmeleri beklenir ve bu kurallara uymadıklarında cezalandırılırlar (117). Bu çocuklar, başka seçenekleri olmadığı için kendini kurallara uymak zorunda hisseder (113).

Bu tutum, çocuğun özgüvenini kırarak benliğini hiçe sayar ve gelişiminde olumsuz sonuçlara yol açar (114). Özellikle ergenlik döneminde, otoriter yaklaşım ergenin özgüven gelişimini olumsuz etkileyerek sağlıklı bir kimlik gelişimini engeller. Ayrıca ebeveyn, ergenden istediği davranışlar gerçekleştiğinde sevgi göstererek sevgiyi ödül olarak kullanır. Bu durum da ergenin gelecekte diğerleriyle iletişimini olumsuz etkiler (118).

Otoriter ebeveynler, çocuklarının davranışlarını kurallara göre şekillendirerek kontrol etmeye çalışır. Böyle bir aile ortamında yetişen çocuk, dışsal faktörlerden etkilenen bir kişilik yapısı geliştirir (113). Otoriter ebeveynlik, çocuklar üzerinde iki olumsuz sonucu doğurur. Ya çocuk bu baskılara boyun eğer ya da aşırı öfke sonucu kontrolsüz davranışları olur (119).

2.9.3. Aşırı Koruyucu Anne Baba Tutumu

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu, çocukluklarında sevgiden yoksun büyüyen ebeveynlerin, çocuklarına aşırı ilgi göstererek aşırı koruyucu bir tutum sergilemesi olarak tanımlanır (120). Bu tutum bazı annelerin kişilik özelliklerinden dolayı genellikle anne-çocuk ilişkisinde görülür. Yalnızlığa tahammülü olmayan anneler çocuklarına aşırı bağlanarak aşırı koruyucu tutumlar gösterir (114). Bu tutum çocuğun problemlerle karşılaşmasını engeller ve çocuğun davranışlarını kısıtlayarak fiziksel ve duygusal sorunlarında aşırı korumacı bir yaklaşım sergiler. Bu durum da çocukların gerçek dünyadan ayrı yaşamalarına neden olur. Ayrıca anne babaların, çocuğu şımartma eğilimi oldukça yüksektir (120, 121).

Aşırı koruyucu ebeveynler, çocuklarının sorumluluklarını da üstlenerek çocukları adına her şeyi kendileri yapar. Bu ebeveynler çocuklarının büyüdüklerini kabul edemez ve onların yemeklerini yedirir, yataklarında uyutur, ödevlerini yapmak ister (103). Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarına sürekli bebek gibi davranır ve onları her zaman yanlarında tutar. Dolayısıyla bu çocuklar bağımsızlık kazanamaz (120).

Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu, çocukların gelişimini olumsuz yönde etkiler. Bu tutum, çocuklara kendi etkinliklerini gerçekleştirme ve karar alma özgürlüğü tanımaz. Ayrıca özgüven kaybı, sorumluluklardan kaçma, olaylardan çok çabuk etkilenme, duygusal kontrol eksikliği ve kolay pes etme gibi durumlara neden olur (122). Dolayısıyla bu çocukların kendilerine ve dış dünyaya güveni olmaz, sağlıklı bir kişilik geliştiremez. Ayrıca bu çocuklar, ebeveynleri, arkadaşları veya partnerlerine karşı aşırı bağımlı olabilir. Diğer insanlara göre çok daha hassaslardır ve bağımlılık eğilimleri ömür boyu sürebilir. Ayrıca yetişkinlikte partnerlerinden de aşırı koruyucu davranışlar bekler. Birinin desteği olmadan zorluklarla baş edemeyeceğini düşünür ve çevresinde onu koruyan biri yoksa kendilerini yalnız hisseder (113).

2.9.4. İhmalkâr Anne-Baba Tutumu

İhmalkâr anne baba tutumunda, çocuklar genellikle maddi ve manevi olarak yalnızdır. Anne babalar, çocuklarının ihtiyaçlarına karşı duyarsızdır ve çocuklarının yaşamı ve gereksinimleri hakkında genellikle bilgisizdir. Bu tutum, aşırı hoşgörölü ya da tamamen ilgisiz olma gibi iki şekilde ortaya çıkabilir (123). Bu yaklaşımda, ebeveynler çocuklarına gereken özeni göstermeyerek onları ihmal eder. Bu durumda, anne-baba ile çocuk arasında sağlıklı bir iletişim oluşur (107).

Bu ebeveyn tutumunda anne ve babanın, genellikle çocuklarından bir beklentileri yoktur ve çok nadir aile içinde kurallar koyarlar. Bu tutumu benimseyen anne ve babalar, çocuklarına genellikle ilgi göstermez ve çocuklarından da böyle bir istekte bulunmazlar. Ayrıca okul etkinliklerine veya veli toplantılarına katılmazlar (124).

Aşırı derecede ilgisiz kalan çocuk genellikle saldırgan ve öfkeli davranışlar sergiler (125). Bu durum çocukların iletişim ve sosyal ilişki becerilerinde zorluk yaşamasına sebep olur. Ayrıca çocuk, duygularını düzenleme konusunda da güçlük çektiği için suçluluk duygusuyla ve bağımlılık gibi sorunlarla karşı karşıya kalır. Dolayısıyla bu çocuklar, genellikle mental sağlık sorunları yaşadığı için ergenlik döneminde intihar riski artar (126, 127).

2.10. Aile İletişim Kalıpları

Aile içi iletişim kalıpları, bir ailenin diğerlerinden farklı olmasını sağlayan, belirgin ve öngörülebilir iletişim biçimleridir. Bu kalıplar, ailenin sosyal gerçekliği ve içsel etkileşimlerinden doğar ve ailenin en temel sosyal işlevlerinden birini temsil eder (22). İletişim kalıbı, belirli bir iletişim biçiminin sürekli tekrarlanmasıyla oluşur (128). İletişimle ilgili ilk deneyimler ve kalıplar aile içinde oluşur ve bireyler, iletişim becerilerini ilk olarak aile ortamında edinir (129).

Aile, uzun süredir uzmanlar tarafından önemli bir sistem olarak kabul edilmektedir. Bu aile sisteminin kendine has özellikleri olduğu kadar ortak özellikleri de vardır. Bu ortak özellikleri belirlemek amacıyla yapılan araştırmalar, aile üyelerinin sosyal çevrelerini tanımlayan belirli inanç ve değerlere sahip olduklarını göstermiştir. Reiss, bu inanç ve değerlerin aile üyelerini diğer ailelerden ayıran unsurlar olduğunu öne sürmüştür. Aile üyelerinin inanç ve değer sistemleri, toplumda kendilerini hangi konumda gördüklerini etkiler ve bu durum, aile içi ve aile dışı iletişimlerin nasıl şekillendiğini anlamamızı sağlar. İnanç, değer ve davranışlar birbirine bağlıdır ve birbirlerini etkiler (130).

Aile iletişim kalıpları ilk kez Don Jackson (1965) tarafından ele alınmıştır. Jackson, aile içinde ev yönetimi, sosyalleşme, cinsel ilişki ve çocuk yetiştirme gibi konularda zorluklar yaşanabileceğini savunmuştur (14). 1970'li yıllarda ise aile iletişim kalıplarının bilişsel süreçlerine odaklanılmıştır (5). Aile iletişim kalıpları, Chaffee, McLeod ve Wackman (1973) tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra Ritchie ve Fitzpatrick (1990) tarafından revize edilmiştir (98). Aile içi iletişim kalıpları teorisi, aile içindeki ilişkileri anlamak için kullanılır (131). Bu teoriye göre, ailede oluşan sosyal gerçeklik, aile üyeleri arasındaki iletişimi şekillendirmede, aile ilişkilerini tanımlamada ve aile içi işleyişi anlamada önemlidir. Aileler, uyum ve diyalog yönelimi olmak üzere iki temel iletişim yönelimiyle sosyal bir gerçeklik oluşturur (10).

2.10.1. Uyumluluk Odaklı Aile (Conformity Oriented Family)

Uyum yönelimi, aile içindeki iletişimin, tutumların, değerlerin ve inançların ne kadar uyumlu ve birbirine benzer olduğunu ifade eder (132). Aile üyeleri arasında tutum, değer ve inançların benzer olması uyum yöneliminin yüksek olduğunu gösterir (14).

Yüksek uyum yönelimli ailelerde, inanç ve tutumların birliği ve bireylerin uyumluluğu ön plandadır. Bu ailelerde genellikle çatışmalardan kaçınılır. Aile iletişimi, kuşaklar arası değişimler olsa dahi ebeveynlere ve diğer yetişkinlere bağlıdır. Düşük uyum

yönelimine sahip aileler ise farklı tutum ve inançlara sahiptir. Ayrıca aile üyeleri bireysel ve bağımsız etkileşimlerde bulunur. Aile iletişimi, kuşaklar arası değişimlerde, çocuklarında karar verme sürecine dahil edilmesi gibi tüm üyelerin eşitliğini vurgular (132).

2.10.2. Diyalog Odaklı Aile (Conversation Oriented Family)

Diyalog yönelimi, tüm aile üyelerinin geniş bir konu üzerinde sınırsız bir şekilde etkileşime katılmasının desteklendiği bir iletişim ortamını ifade eder. Aile üyelerinin düşüncelerini özgürce ifade etmesi diyalog yönelimi ailelerin en belirgin özelliğidir. Diyalog yöneliminin yüksek olduğu ailelerde, sınırsız ve özgür bir iletişim vardır. Ayrıca bireyler, duygu ve düşüncelerini, bireysel aktivitelerini paylaşarak birlikte zaman geçirir. Ailenin beraber katılmayı planladığı faaliyetler ve diğer aile kararları hakkında aile içinde tartışılarak bir karar verilir. Diyalog yöneliminin düşük olduğu ailelerde ise bireylerin sınırlı etkileşimi vardır ve sadece birkaç konuda rahatça tartışılır. Aile bireyleri arasında özel duygu ve düşüncelerin paylaşıldığı tartışmalar çok azdır. Ayrıca, ailede bir karar alındığında her bireyin görüşü alınmamaktadır ve aileyle birlikte katılan faaliyetler genellikle detaylı bir şekilde ele alınmaz (132).

Sonuç olarak, diyalog yönelimi yüksek olan ailelerde iletişim ve etkileşim sınırsızdır. Fakat, düşük olanlarda iletişim ve etkileşim sınırlıdır. Ayrıca diyalog yönelimi yüksek olan ailelerde yetişen çocukların kişilerarası iletişimde başarılı oldukları belirtilir (130).

2.10.3. Uyum ve Diyalog Yönelimi ile Oluşturulmuş Dört Aile Türü

Uyum yönelimi, ebeveynlerin çocuklarına kendi düşüncelerini kabul ettirmeye çalıştıkları bir iletişim şekli olarak tanımlanırken, diyalog yönelimi ise ebeveynlerin çocuklarını aile içi iletişime teşvik ettikleri bir yaklaşım olarak tanımlanır (133).

Uyum ve diyalog odaklılığının aile içi iletişim üzerinde önemli bir rol oynadığı ve bu iki yönelimin birleşimiyle dört farklı aile tipinin ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Chaffee ve McLeod (1972) tarafından fikir birliğine dayalı, çoğulcu, koruyucu ve serbesiyetçi olmak üzere dört çeşit aile modeli geliştirilmiştir. (8).

Fikir Birliğine Dayalı Aileler

Fikir birliğine dayalı aileler, geleneksel rollere bağlıdır. Baba genellikle liderlik rolünü üstlenir, anne ise şefkat gösteren bir rol üstlenir. Bu ailelerde, İletişim ve işbirliği yeteneği yüksektir. Aile de çocuklar dahil her üyenin görüşü dinlenir. Aile üyeleri, ailenin bütünlüğünü koruyacak şekilde özgür düşünmeye teşvik edilir. Bu tür aileler, çatışmalar

yaşasa da genellikle başarılı bir şekilde çözüm bulurlar. Çocuklarına geleneksel rolleri benimsemeleri için baskı yaparlar. Özellikle kız çocuklarının kadınlık rollerini benimsemeleri ve sosyalleşmeleri teşvik edilir. Ancak, çocuklarının her davranışına hoşgörülle yaklaşmazlar (129, 99).

Fitzpatrick ve Ritchie'nin (1994) sınıflandırmasına göre, diyalog ve uyum yönelimi yüksek olan aileler "fikir birliğine dayalı aileler" olarak adlandırılmaktadır (14). Bu aileler, çocukların kararlarının mantığını anlamaya çalışır. Bu ailelerdeki çocuklar, ebeveynlerinin değer ve inançlarını benimsediklerinden, bu değerlere uygun olan görüşleri kabul eder ve bu değerlerle uyumlu olmayan görüşleri reddeder (130).

Fikir birliğine dayalı ailelerin iletişim konuları; eşler arası iletişimi, ebeveyn-çocuk ilişkilerini, kardeşler arası iletişimi ve nesiller arası (yetişkin-yaşlı) iletişimi içerir. Bu ailelerde bireylerin özerkliklerine saygı duyulur. Ayrıca bu aileler, sağlıklı iletişim biçimlerinin benimsenerek mutlu bir aile ortamının sağlanması için aile içinde belirli ihtiyaçların karşılanması gerektiğine inanır (134).

Çoğulcu Aileler

Çoğulcu aileler de babalar geleneksel rollerden sorumludur. Anneler ise hem geleneksel hem de modern rollerden sorumludur. Ebeveynler genellikle yaşanan çatışmaları kontrol altına alsalar da, bazen saldırgan davranışlar görülür. Erkek çocuklara geleneksel beklentiler yüklenir fakat kız çocuklarından beklentiler net değildir. Aile içinde açık ve özgür bir iletişim vardır. Aile üyeleri özgürce düşüncelerini ifade eder. Bu aileler, iletişim açısından olumlu bir örnek teşkil eder ve kız çocukları genellikle iletişim konusunda girişimcidir (129, 99).

Fitzpatrick ve Ritchie'nin (1994) sınıflandırmasına göre, çoğulcu aileler yüksek diyalog seviyesine ve düşük uyum düzeyine sahiptir. Bu aileler, çocuklarının fikirlerine katılmasalar bile, onların düşüncelerine değer vererek karar alma süreçlerine katılmalarını desteklerler (14).

Çoğulcu ailelerde büyüyen çocuklar, aile içindeki tartışmaları dikkate alarak bağımsız ve özgün kararlar verirler. Bu çocukların bilgi işleme ve karar verme gibi mantıksal yeteneklerinin de geliştiği gözlemlenmektedir (130).

Koruyucu Aileler

Koruyucu aileler de genellikle baba liderlik rolünü üstlenirken, anne geleneksel rol üstlenir. Geleneksel rollerine bağlı olan bu aileler, erkek çocuklarına hoşgörülü yaklaşırken kız çocuklarını sınırlandırır. Erkek çocuklarında saldırganlık, kız

çocuklarında ise pasiflik görülür. Aileler, çocuklarından itaat bekler ve özellikle kız çocuklarına yapılan baskı, onların sosyal hayatlarında başarılı olmalarını engeller. Bu aile tipinde, tartışmalardan kaçınma ve sözlü saldırgan davranışlar yaygındır. Ayrıca iletişim genellikle kısıtlıdır ve aile içi konular tartışılmaz. (129, 99).

Fitzpatrick ve Ritchie'nin (1994) sınıflandırmasına göre, düşük diyalog ve yüksek uyum özellikleri görülmüştür (14). Bu ailelerde yetişen çocuklar, düşüncelerine fazla önem verilmediğinden, karar verme becerilerini geliştirememiştir. Sonuç olarak, bu durum onların yaşamlarında kolayca ikna edilebilen bireyler olmalarına yol açmıştır (130).

Serbestiyetçi (İlgisiz) Aileler

Serbestiyetçi aileler, düşük diyalog ve düşük uyum özellikleri gösteren aileler olarak tanımlanır. Bu tür ailelerde iletişim ve etkileşim oldukça sınırlıdır. Ebeveynler, duygu ve düşünce paylaşımı ya da ortak karar alma konularında çaba harcamazlar. Ancak, çocukların kendi kararlarını vermesini beklerler. Bu durum, her ne kadar ilgisizlik gibi görünse de, bazı ebeveynler tarafından özgürlük olarak nitelendirilir. Bu ailelerde, ebeveynler arasındaki ve ebeveynlerle çocuklar arasındaki bağlar oldukça zayıftır. Çocuklar kendi başlarına hareket etmek zorunda kaldıkları için, dışarıdan gelen ilgi veya yönlendirmelere açık hale gelirler (16).

Fitzpatrick ve Ritchie'nin (1994) sınıflandırmasına göre, serbestiyetçi ailelerde düşük diyalog ve uyum özellikleri öne çıkmaktadır. Bu ailelerde iletişim oldukça sınırlıdır ve bireyler genellikle bağımsızdır. Ebeveynler, çocuklarıyla duygusal olarak mesafeli bir ilişki sürdürürler ve aile üyeleri arasındaki yakınlaşma isteği olmadığından, genellikle aileden uzak kalmayı tercih ederler (14).

2.11. Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Ergenlerde aile iletişim kalıpları, sosyal dışlanma ve yalnızlığa yönelik yapılan araştırmalar Türkiye’de ve Dünyada yapılan araştırmalar olarak aşağıda verilmiştir.

2.11.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Gür’ün (2019) çalışmasında, evli ve boşanmış anne babası olan ergenlerin siber zorbalık, sosyal dışlanma ve umutsuzluk düzeylerinin ilişkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, boşanmış anne babaya sahip ergenlerin siber zorbalık ve sosyal dışlanma düzeylerinin, evli anne babaya sahip ergenlere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

Ayrıca, boşanmış ebeveynlere sahip ergenlerde, kız öğrencilerin sosyal dışlanma ve siber zorbalık seviyelerinin erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür (135).

Satıcı (2020) çalışmasında, sosyal dışlanmanın stres, akademik öz yeterlilik ve okul memnuniyeti yoluyla ergen refahını nasıl öngördüğünü araştırmıştır. Veriler Türkiye'deki 328 ergenden toplanmıştır. Sonuçlar, sosyal dışlanmanın refah üzerindeki olumsuz etkilerinin kısmen stres, akademik öz yeterlilik ve okul memnuniyeti tarafından aracılık edildiğini ortaya koymuştur (136).

Topçu'nun (2020) çalışmasında, 14-16 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçları, İnternet Bağımlılık Ölçeği puanı ile UCLA Yalnızlık Ölçeği puanı arasında pozitif yönde düşük seviyede anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sosyal Hayattan Uzaklaşma Alt Boyutu puanı ile UCLA Yalnızlık Ölçeği puanı arasında da benzer şekilde pozitif yönde düşük seviyede anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda, İnternette Geçirilen Zamanın Yetersiz Kalması Alt Boyutu ile UCLA Yalnızlık Ölçeği puanı arasında pozitif yönde düşük seviyede anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İnternet bağımlılığının yalnızlık düzeyini önemli ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Ayrıca sosyal hayattan uzaklaşma, internet kullanım süresinin yetersiz bulunması, sorumluluk ihmali ve gizlilik talebinde artış gibi alt boyutların yalnızlığı etkilediği gözlemlenmiştir (137).

Arslan'ın (2021) çalışmasında, yalnızlığın, sosyal katılım ve dışlanma ile öznel iyi oluş ve ergenlerdeki ruh sağlığı sorunları arasındaki ilişkilerdeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, okul odaklı sosyal katılım ve dışlanmanın yalnızlık, ruh sağlığı sorunları ve öznel iyi oluş üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, yalnızlığın sosyal katılımın ruh sağlığı sorunları ve öznel iyi oluşla olan ilişkisine kısmen aracılık ettiği, sosyal dışlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiye tam olarak aracılık ettiği ve sosyal dışlanmanın ergen ruh sağlığı sorunları üzerindeki etkisine kısmi bir aracılık ettiği bulunmuştur. Sonuç olarak, sosyal katılım ve dışlanmanın öznel iyi oluşla dolaylı olarak ruh sağlığı sorunlarını etkilediği gözlemlenmiştir (138).

Talan, Bostan ve Öztürk'ün (2021) çalışmasında, ergenlerde görülen siber zorbalık ve mağduriyet durumları ile yalnızlık arasındaki ilişki ve bu ilişkiyi etkileyen faktörler ele alınmıştır. Çalışma bulgularına göre, yalnızlık ile siber zorbalık arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir (139).

Özey'in (2022) çalışmasında, ergenlerin duygusal okuryazarlık düzeylerini tahmin etmede aile içi iletişim ve akran ilişkilerinin rolü ele alınmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, kız ergenlerin duygusal okuryazarlık seviyeleri erkeklere göre daha yüksektir. Aile

içi iletişim kalıplarının diyalogları, kızların özgürleşmesi açısından anlamlı bir fark yaratmıştır. Diyalog durumunun duygusal okuryazarlık üzerinde güçlü bir etkisi varken, akran ilişkilerinin etkisi genel aile iletişim kalıplarına kıyasla daha düşük bir anlamlılık göstermiştir. Buna karşılık, uyum durumunun duygusal okuryazarlık değerinde belirgin bir etki göstermediği tespit edilmiştir (8).

Gürtepe'nin (2022) çalışmasında, ergenlerin bağlanma, sosyal dışlanma ve riskli davranışları araştırılmıştır. Sonuçlar, anneye bağlanma ile riskli davranış ilişkisinin orta düzeyde ve negatif olduğu, babaya ve akrana bağlanma ile riskli davranışlar ilişkisinin ise düşük düzeyde ve negatif olduğu saptanmıştır. Ayrıca, sosyal dışlanmanın, riskli davranışların alt boyutları olan antisosyal davranışlar, intihar eğilimi ve okul terkine düşük düzeyde ve pozitif bir etkisi olmadığı belirlenmiştir (60).

Shikhalizada'nın (2023) araştırması, ön ergenlik dönemindeki duygusal güvenlik, aile iletişim kalıpları ve kaygı arasındaki ilişkilerde çok boyutlu bir perspektif sunmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, cinsiyete bağlı olarak sürekli kaygı düzeylerinde farklılık mevcutken, aile iletişim kalıpları ve duygusal güvenlik puanlarında belirgin bir farklılık gözlenmemiştir. Kardeş sayısı ve annenin eğitim durumu değişkenliklerine göre sürekli kaygı, aile iletişim kalıpları ve duygusal güvenlik arasında anlamlı bir fark yokken, babanın eğitim durumu açısından duygusal güvenlikte, çatışma sonrasında duygusal tepkisellik alt boyutunda belirgin bir fark tespit edilmiştir (5).

Paktin'in (2024) araştırmasında, ergenlerde internet bağımlılığı düzeyleri ile sosyal kaygı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Araştırma bulguları, ergenlerde internet bağımlılığı ile sosyal kaygı arasında pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğunu, internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında da benzer şekilde pozitif ve orta düzeyde anlamlı bir bağlantı bulunduğunu göstermiştir. Ayrıca, sosyal kaygı ile yalnızlık arasında da pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır (140).

2.11.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Romero-Abrio ve diğerleri (2019) çalışmasında, ergenlerde psikososyal uyum, psikolojik sıkıntı, kurumsal otoriteye karşı tutum ve sosyal paylaşım sitelerinin sorunlu kullanımı yoluyla aile iletişim sorunları ve siber zorbalık arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Sonuçlar, sorunlu aile iletişiminin siber zorbalıkla doğrudan ilişkili olduğunu ve ayrıca psikolojik sıkıntı ve sosyal normların ihlaline yönelik tutum ile sosyal paylaşım sitelerinin sorunlu kullanımı arasındaki ilişkiler yoluyla dolaylı olarak ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca bu ilişkilerde cinsiyet farklılıklarını da ortaya koymuştur (141).

Kaveh Farsani, Kelishadi ve Beshlideh (2020) araştırmasında, aile iletişimi ve işlevi ile beden imajı memnuniyetinin psikolojik refah üzerindeki etkisini, öz saygı ve depresyonun aracılık rolünü göz önünde bulundurarak araştırmayı amaçlamıştır. Sonuçlar aile iletişimi ve işlevinin ergenlerin psikolojik refahını doğrudan etkilediğini göstermiştir. Ayrıca, aile iletişimi ve işlevi, beden imajı memnuniyeti gibi, öz saygı ve depresyon yoluyla psikolojik refahı dolaylı olarak etkilediğini göstermiştir (142).

He ve arkadaşlarının (2021) bu çalışması, sosyal dışlanmaya verilen duygusal tepki ve duygu düzenlemesinin bireyci ve toplulukçu kültürler arasında farklılık gösterip göstermediğini incelemektedir. Beyaz ve Doğu Asyalı üniversite öğrencileri, aynı veya farklı ırktan karakterler tarafından gerçekleştirilen sosyal dışlanma görüntülerini izlemiş ve olumsuz duygusal deneyimlerini değerlendirmiştir. Sonuçlar, her iki grubun da kendi ırklarından olan bireyler tarafından yapılan dışlanmaya karşı daha güçlü olumsuz duygusal tepkiler verdiğini ve daha etkili duygu düzenleme gösterdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, Beyaz katılımcılar, olumsuz duyguları düzenlemede Doğu Asyalı katılımcılara göre daha başarılı bulunmuştur. Bulgular, kültürel farklılıkların sosyal dışlanmaya verilen duygusal tepkilerde önemli bir rol oynadığını ve bu farkın, uygun müdahalelerin geliştirilmesinde dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır (143).

Segrin, Jiao ve Wang (2022) araştırmasında, aşırı ebeveynlik ve aile iletişim kalıplarından, psikolojik ihtiyaçların tatmini yoluyla ortaya çıkan yetişkinlerin ruh sağlığına ve çevresel ustalığına bir dizi dolaylı etki test edilmiştir. Sonuçlar, aşırı ebeveynliğin aile uyum yönelimiyle pozitif, aile sohbet yönelimiyle ise negatif ilişkili olduğunu göstermiştir. Aşırı ebeveynlik ve aile sohbet yöneliminin, ortaya çıkan yetişkinlerin ruh sağlığı (depresyon ve anksiyete) ve çevresel ustalığı üzerinde önemli dolaylı etkileri olmuştur. Bu bulgular, engellenmiş psikolojik ihtiyaçların tatmininin, aşırı ebeveynlik ve aile sohbet yönelimini ortaya çıkan yetişkinlerin psikolojik sıkıntısı veya refahıyla ilişkilendiren potansiyel bir mekanizma olduğunu göstermektedir (144).

Schnepf, Boldrini ve Blaskó (2023) araştırmasında, yalnızlığın okul bağlantılarını inceler ve bunların önemini bireysel düzeydekilerle karşılaştırır çünkü okullar ergenlerin sosyal olarak yerleştiği en önemli yerlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Avrupa okulları arasındaki farklılıklar yalnızlık hissindeki %20'lik bir farklılığı açıklamıştır ve bu da okul ortamının önemini göstermiştir. Ergenlerin zorbalık deneyimleri ve okulda zorbalık iklimi yalnızlık olaylarını iki katından fazla artırmıştır. Ayrıca, işbirlikçi bir iklim ve öğretmen desteği okul yalnızlığını önemli ölçüde azaltmıştır. Düzeyler arası etkileşimler vardır: örneğin, daha düşük bir sosyoekonomik geçmişe sahip olmak genel

olarak önemli olmasa da, okul arkadaşlarının çoğu daha iyi bir sosyoekonomik geçmişe sahipse yalnızlık hissini artırmıştır. Okul faktörleri, gençlerin yalnızlık olaylarını açıklamak için bireysel özelliklerden daha önemli olduğu görünmektedir (145).

Lorijn ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında, COVID-19 tedbirlerinin, ergenlerde yalnızlık artışlarına yönelik toplumsal endişeleri artırdığı vurgulanmıştır. Bu araştırma, pandemi sürecinde ergenlerin yalnızlık eğilimlerini inceleyerek, bu eğilimlerin farklı akran statülerine ve arkadaşlarıyla iletişim kurma durumlarına göre değişiklik gösterip göstermediğini değerlendirmiştir. Araştırma, pandemiden önce (Ocak/Şubat 2020), ilk karantina süresince (Mart-Mayıs 2020, geriye dönük olarak ölçülmüştür) ve önlemlerin gevşetildiği döneme kadar (Ekim/Kasım 2020) 512 Hollandalı öğrenciyle yürütülmüştür. Gizli Büyüme Eğrisi Analizleri (LGCA) sonucunda, ortalama yalnızlık seviyelerinin azaldığı tespit edilmiştir. Çok gruplu LGCA, yalnızlık hissini çoğunlukla mağdur edilen veya reddedilen akran statüsüne sahip öğrencilerde azaldığını göstermiştir; bu bulgu, karantina öncesinde düşük akran statüsüne sahip öğrencilerin okulda yaşadıkları olumsuz akran deneyimlerinden geçici bir süreliğine kurtulmuş olabileceklerini düşündürmektedir. Karantina sırasında arkadaşlarıyla iletişimi sürdüren öğrencilerin yalnızlık seviyeleri azalırken, arkadaşlarıyla az iletişim kuran veya onları görüntülü aramayan öğrencilerde bu azalma gözlenmemiştir (146).

Grigorian, Östberg, Raninen ve diğerleri (2024) çalışmasında, 3 yıl boyunca takip edilen 17-18 yaşlarındaki İsveçli bir örnekleme yalnızlığı ve aidiyeti ve bu yönlerin bu yaşlardaki gençlerin psikosomatik şikayetleriyle paylaştığı ilişkileri incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, yalnızlığın pozitif, aidiyetin ise negatif kesitsel olarak psikosomatik şikayetlerle ilişkili olduğunu göstermiştir. Sosyal olarak tatmin olmuş grup diğer tüm gruplara kıyasla daha az psikosomatik şikayet bildirirken, sosyal olarak sıkıntılı grup ise en yüksek düzeyde psikosomatik şikayet bildirmiştir. Sosyodemografik özellikler için yapılan ek ayarlamalar tahminleri neredeyse hiç etkilememiştir. Yalnızlık ve aidiyet (ayrı ayrı ve bunların çapraz kombinasyonları) geç ergenlikte ve genç yetişkinlikte psikosomatik şikayetlerle kesitsel olarak ilişkilendirilmiştir. İleriye dönük olarak, ikili süreklilik modelindeki yalnızca en savunmasız grup olan sosyal olarak sıkıntılı grup, sosyal olarak tatmin olmuş gruptan daha fazla psikosomatik şikayet yaşamıştır ve bu da zamansal bir ilişki olduğunu göstermektedir (147).

Cuesta ve arkadaşlarının (2024) çalışması, dünya genelinde sosyal dışlanma riski altındaki nüfusların oranını ve sayısını tahmin etmeyi hedeflemektedir. Çalışma, Sen'in yetenek yaklaşımını temel alarak sosyal dışlanmanın göreceli, çok boyutlu ve dinamik yönlerini

vurgulayan bir kavramsal çerçeve geliştirmektedir. Kimlik, koşullar ve sosyoekonomik durumlara göre dışlanma riski taşıyan nüfus gruplarının makro düzeyde ölçülmesi için bir yöntem oluşturulmuştur. Tahminler, dünya nüfusunun %32'sine denk gelen 2.33 ile 2.43 milyar insanın sosyal dışlanma riski altında olduğunu göstermektedir. Güney Asya, Doğu Asya ve Pasifik bölgelerinde 1.3 milyar insan risk altındayken, Hindistan ve Çin'de bu sayı 840 milyona ulaşmaktadır. Sahra Altı Afrika'da ise nüfusun %52'si sosyal dışlanmaya karşı savunmasız durumdadır. Sonuçlar, sadece yoksulluğu hedefleyen politikaların sosyal dışlanmayı ele almak için yeterli olamayacağını vurgulamaktadır (148).

Redmond ve arkadaşları (2024) çalışmasında, mevcut politika araştırmalarının gençlerin sosyal dışlanmayı deneyimledikleri süreçleri kapsamlı bir şekilde incelemediğini belirtmektedir. Bu eksiklik, dışlanma için farklı risk faktörleri arasındaki ilişkiler, gerçek dışlanma deneyimleri ve yaşam şansları için önemli olan sonuçları içerir. Çalışma, Avustralyalı 13-14 yaşındaki gençlerle yapılan bir anketten elde edilen verileri kullanarak, Bristol Sosyal Dışlanma Matrisi'ni gençlerin kişisel ve aile kaynakları, katılım deneyimleri (okul katılımı; zorbalık mağduriyeti; öğretmen desteği) ve yaşam memnuniyeti (yetişkinlikte refah ve ruh sağlığının öngörücü bir göstergesi) ile ilişkilerini incelemek için uyarlamıştır. Ayrıca, gençlerin sosyal dışlanmasına etki eden diğer özelliklerin veya risk faktörlerinin (engelli olarak yaşamak, genç bir bakıcı olmak, Yerli olarak tanımlanmak ve evde İngilizce dışında bir dil konuşmak) etkileri de araştırılmıştır. Bulgular, dışlanma deneyiminin gençlerin kişisel ve aile kaynakları ile yaşam memnuniyeti arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini göstermektedir. Özelliklerin veya risk faktörlerinin kontrol edilmesi bu ilişkiyi değiştirmemektedir; bu durum, kişilerarası karşılaşmalarda gerçekleştirilen sosyal dışlanma süreçlerinin kapsayıcı yapısal faktörler tarafından yönlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular, Avustralya'daki ve benzer politika rejimlerine sahip diğer ülkelerdeki politika geliştirme için önem arz etmektedir (149).

3. MATERYAL VE METOT

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanma süreci, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, etik izin ve verilerin analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, mevcut veya geçmişte olan bir durumu doğrudan açıklamayı amaç edinen "tarama modeli" olarak tasarlanmıştır. Tarama modellerinde, araştırmanın odak noktasındaki olay, birey veya nesne, kendi koşulları çerçevesinde ve olduğu haliyle tanımlanır. Bu yaklaşım, durumu değiştirmeyi veya etkilemeyi hedeflemez (150).

3.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2023-2024 eğitim öğretim yılında, Adıyaman ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında eğitim gören 14-18 yaş arasındaki kız ergenler kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklemini belirlemek amacıyla güç (power) analizi yapılmıştır. Yapılan güç analizleri sonucu, gerekli örneklem genişliğinin toplamda en az 306 birey olması durumunda yaklaşık olarak %80.21 düzeyinde bir test gücüne ulaşılmaktadır. Araştırmanın örnekleme, Adıyaman ili merkez ve ilçeleri olan Gölbaşı, Kahta ve Besni ilçelerindeki Anadolu, Çok Programlı Anadolu, Mesleki ve Teknik Anadolu, Anadolu İmam Hatip, Fen liselerinden birer lise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu liselerde 9-10-11-12. sınıflarda öğrenim görmekte olan 601 kız öğrenci çalışma grubuna dahil edilmiştir. Ancak 1 kişiden toplanan veride eksiklik olması nedeniyle bu kişi araştırmadan çıkarılmıştır. Bu kapsamda araştırmanın örnekleme 600 kişiden oluşmaktadır.

Çalışma grubunu oluşturan kız ergenlere ilişkin demografik veriler Tablo 3.1.'de sunulmuştur. Örneklemde yer alan kız ergenlere ait bilgiler frekans ve yüzdelik dağılımlar şeklinde gösterilmiştir.

Tablo 3.1.'e bakıldığında, araştırmaya katılanların %24.0'ünün 14 yaşında olduğu; %38.2'sinin kendisiyle birlikte 3 kardeşi olduğu; %33.8'inin ailede birinci çocuk olduğu; %98.8'inin annesinin sağ; %53.0'ünün annesinin ilköğretim mezunu olduğu; %91.3'ünün ev hanımı olduğu; %97.7'sinin babasının sağ; %36.0'sinin babasının lise mezunu olduğu; %37.0'sinin babasının serbest meslek sahibi olduğu; %91.8'inin anne ve babasının birlikte yaşadığı; %90.8'inin anne ve babasıyla birlikte yaşadığı; %57.2'sinin ortalama gelirinin 15 bin ve üstü olduğu ve %24.5'inin Anadolu İHL de okuduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3.1. Demografik değişkenlere göre dağılım

Değişken	Grup	Sayı (n)	Yüzde (%)
Yaş Durumu	14 yaşı	144	24.0
	15 yaşı	139	23.2
	16 yaşı	116	19.3
	17 yaşı	119	19.8
	18 yaşı	82	13.7
Kendisi İle Birlikte Kardeş Sayısı	1 çocuk	23	3.8
	2 çocuk	89	14.8
	3 çocuk	229	38.2
	4 çocuk	179	29.8
	5 çocuk ve üzeri	80	13.3
Ailede Çocuk Sıralamasında Yeri	1.çocuk	203	33.8
	2.çocuk	185	30.8
	3.çocuk	122	20.3
	4.çocuk	49	8.2
	5.çocuk ve üzeri	41	6.8
Anne Durumu	Sağ	593	98.8
	Vefat	7	1.2
Anne Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	29	4.8
	İlkokul	318	53.0
	Ortaokul	158	26.3
	Lise	84	14.0
	Önlisans	2	.3
	Lisans	6	1.0
	Lisansüstü	3	.5
Anne Mesleği	Memur	17	2.8
	Ev hanımı	548	91.3
	Serbest Meslek	10	1.7
	İşçi	15	2.5
	Emekli	2	.3
	Bilinmiyor	8	1.3
Baba Durumu	Sağ	586	97.7
	Vefat	14	2.3
Baba Eğitim Düzeyi	Okur-yazar değil	1	.2
	İlkokul	165	27.5
	Ortaokul	163	27.2
	Lise	220	36.7
	Önlisans	14	2.3
	Lisans	28	4.7
	Lisansüstü	9	1.5
Baba Mesleği	Memur	72	12.0
	Serbest Meslek	222	37.0
	İşçi	187	31.2
	Emekli	44	7.3
	Çalışmıyor	23	3.8
	Bilinmiyor	52	8.7
Anne- Baba Birliktelik Durumu	Birlikte	551	91.8
	Boşanmış	33	5.5
	Bilinmiyor	16	2.7

Tablo 3.1. (devam). Demografik değişkenlere göre dağılım

Değişken	Grup	Sayı (n)	Yüzde (%)
Kiminle Yaşıyor	Annem ve Babam ile	545	90.8
	Annem ile	33	5.5
	Annem, Babam ve Diğer Aile Büyükleri	5	.8
	Babam ile	12	2.0
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	.5
	Tek başına (Pansiyon)	2	.3
Ailenin Aylık Ortalama Geliri	9000-11000 TL arası	122	20.3
	11001-13000 TL arası	57	9.5
	13001-15000 TL arası	78	13.0
	15001 TL ve üzeri	343	57.2
Okuduğu Lise Türü	Anadolu Lisesi	113	18.8
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	20.3
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	18.5
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	24.5
	Fen Lisesi	107	17.8
Toplam		600	100.0

3.3. Verilerin Toplanması

Ölçekler uygulanmaya başlamadan önce ölçek sahipleriyle elektronik posta yoluyla iletişime geçilerek ölçeklerin kullanımına ilişkin bilgilendirme ve ölçek kullanımı için izin alınmıştır (EK-4, EK-5, EK-6). Araştırmanın etik açıdan uygunluğuna ilişkin, İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik Kurulundan etik kurul onayı ve uygulama izni (EK-2) alınmıştır. Uygulama izinleri için Adıyaman İl Millî Eğitim Müdürlüğünden, araştırmanın ortaöğretim kurumlarında yürütülmesine yönelik uygulama izni (EK-3) alınmıştır.

Araştırma için alınan izinler doğrultusunda Adıyaman ilindeki Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ortaöğretim kurumları içerisinde basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 20 okul araştırma kapsamına dâhil edilmiştir.

Araştırmacı, ölçek formlarının dokümanlarını oluşturarak formların nasıl doldurulması gerektiğini yaptığı yüz yüze görüşmelerde kız ergenlere anlatarak formları ve ölçekleri okul müdürlerine teslim etmiştir. Formların doldurulup okul müdürlerine teslim edilmesi ve kız ergenlerin kendisine teslim edilen ölçeği doldurması için ortalama 5 gün verilmiş, ihtiyaç duyulması hâlinde bu süre uzatılmıştır. Bu kapsamda araştırmadaki veriler; 2023-2024 eğitim öğretim yılı içerisinde Kasım-Ocak ayları arasında toplanmıştır.

3.4. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, sosyo-demografik verilerin toplanması için araştırmacının oluşturduğu Kişisel Bilgi Formu (EK-7) kullanılmıştır. Kız ergenlerin yalnızlık düzeylerini ölçmek için UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin) (EK-8) kullanılmıştır. Kız ergenlerin sosyal dışlanmışlık düzeylerini ölçmek için Ergenler İçin Ostrasizm Ölçeği (Sosyal Dışlanma) (EK-9), aile iletişimini ölçmek için ise Aile İletişim Kalıpları Ölçeği (AİKÖ) (EK-10) kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda çalışmada incelenen bağımlı değişkenlere etki edebilecek bağımsız değişkenler vardır. Bu değişkenler; yaş, kaç kardeş olduğu, ailede çocuk sıralamasındaki yeri, anne-baba durumu, anne-baba eğitim düzeyi, anne-baba mesleği, anne babanın beraberlik durumu, kiminle yaşadığı, ailenin aylık ortalama geliri ve lise türüdür.

3.4.2. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği (AİKÖ)

Araştırmada, aile iletişim kalıplarını ölçmek amacıyla, McLeod ve Chaffee (1972) tarafından geliştirilen, Ritchie ve Fitzpatrick (1990) tarafından revize edilen, Aile İletişim Kalıpları Ölçeği adıyla yeniden oluşturulan ölçek formu kullanılmıştır. Cengiz Anık ve Ömer Erdoğan (2018) tarafından Türkçe'ye uyarlanan “Aile İletişim Kalıpları Ölçeği” (AİKÖ) kullanılmıştır. Aile iletişim kalıpları ölçeği, aile bireyleri arasındaki uyum ve diyalog düzeylerini ölçen iki temel boyuttan oluşmaktadır. AİKÖ, toplam 26 maddeden meydana gelmektedir. Diyalog yönelimi boyutu ilk 15 maddeyi (örneğin, “Hemen her şeyi ebeveynlerime söyleyebilirdim”) kapsarken, uyum yönelimi boyutu ise son 11 maddeyi (örneğin, “Eğer görüşlerim ebeveynlerimden farklıysa, bazen kızarlardı”) kapsamaktadır. Ölçek maddeleri, katılımcıların kendi ifadelerine dayalı (self-report) olarak cevap verdikleri 5 puanlı Likert yanıt formatında, “kesinlikle katılmıyorum” (1) ile “kesinlikle katılıyorum” (5) arasında değişen bir puanlama sistemiyle değerlendirilmiştir. Bu ölçek, iki alt boyuttan elde edilen puanlar üzerinden puanlandırılmaktadır. Diyalog yönelimi boyutunda katılımcının alabileceği en düşük puan 15, en yüksek puan 75; uyum yönelimi boyutunda ise en düşük puan 11, en yüksek puan 55'tir. Katılımcıların aile tiplerinin belirlenmesi, her boyuttan alınan puanların ortalamasının hesaplanması ile gerçekleştirilir. Uyum boyutunda ortalamanın üstünde puan alanlar yüksek uyum düzeyine sahip kabul edilirken, ortalamanın altında kalanlar

düşük uyum düzeyinde yer almaktadır. Aynı şekilde, diyalog yönelimi puanı ortalamasının üstünde olanlar yüksek diyalog yönelimi, altında kalanlar ise düşük diyalog yönelimi olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda, hem uyum hem de diyalog yöneliminde yüksek puan alan katılımcılar fikir birliğine dayalı ailelerde; her iki boyutta da düşük puan alanlar serbestiyetçi ailelerde; uyum yönelimi boyutunda yüksek, diyalog yönelimi boyutunda düşük puan alanlar koruyucu ailelerde; diyalog yönelimi boyutunda yüksek, uyum yönelimi boyutunda düşük puan alanlar ise çoğulcu ailelerde yer almaktadır (98). Ritchie ve Fitzpatrick (1990) tarafından gerçekleştirilen geçerlilik ve güvenilirlik analizinde, uyum yönelimi için Cronbach alfa değeri 0.76, diyalog yönelimi için ise 0.84 olarak tespit edilmiştir. Test-tekrar test sonuçlarına göre, uyum yönelimi 0.81, diyalog yönelimi ise 0.71 olarak belirlenmiştir. Diğer araştırmalarda, diyalog yönelimi için Cronbach alfa değerleri 0.84 ile 0.87 arasında değişirken, uyum yönelimi için bu değerler 0.72'den 0.87'ye kadar ulaşmaktadır (151). Yaptığımız araştırmanın analiz sonuçlarına göre ise diyalog alt boyutunun cronbach alfa değeri 0.88, uyum alt boyutunun cronbach alfa değeri 0.82 elde edilmiştir. Aile iletişim kalıpları genel ölçeğinin cronbach alfa değeri ise 0.77 olarak bulunmuştur.

3.4.3. Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği

Araştırmada, sosyal dışlanmışlığı ölçmek için, Gilman ve diğerleri (2013) tarafından geliştirilen ve Ahmet Akın, Recep Uysal ve Ümran Akın (2016) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği" kullanılmıştır. Ostrasizm Deneyimleri Ölçeği, iki alt boyut (önemsenmeme ve dışlanma) içeren toplam 11 maddeden oluşan bir ölçüm aracıdır. Bu ölçek, 5 dereceli bir sıralama sistemine sahiptir; "1" Hiçbir zaman, "2" Nadiren, "3" Sık sık, "4" Genellikle, "5" Her zaman şeklinde yanıtlanmaktadır. Ölçekte ters kodlanan herhangi bir madde bulunmamaktadır. Yüksek puanlar, sosyal dışlanma puanının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçekte alınabilecek en yüksek puan 55, en düşük puan ise 11 olarak belirlenmiştir. Yapı geçerliği için yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda, toplam varyansın %76.65'ini açıklayan ve faktör yükleri .77 ile .90 arasında değişen iki boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin önemsenmeme alt boyutu 5 madde, dışlanma alt boyutu ise 6 maddeden oluşmaktadır. Uyum geçerliği çalışmasında, önemsenmeme ve dışlanma alt boyutları ile depresyon ($r=.34$, $r=.53$), sosyal stres ($r=.45$, $r=.66$) arasında pozitif ilişkiler, global doyum ile ise ($r=-.40$, $r=-.32$) negatif ilişkiler bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı önemsenmeme alt boyutu için 0.94, dışlanma alt boyutu ikisi için

0.93 olarak tespit edilmiştir (152). Yaptığımız araştırmanın analiz sonuçlarına göre ise önemsenmeme alt boyutunun cronbach alfa değeri 0.87, dışlanma alt boyutunun 0.84 elde edilmiştir. Sosyal dışlanma genel ölçeğinin güvenirlik katsayısı ise 0.86 olarak bulunmuştur.

3.4.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin)

Araştırmada, yalnızlığı ölçmek için, Hays ve DiMatteo tarafından geliştirilmiş ve Baki Duy ve Mehmet Ali Yıldız (2014) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler için)" (ULS-8) kullanılmıştır. 199 üniversite öğrencisinde (%38.2 erkek, %61.2 kadın, ortalama yaş 21, SD=) oblik promax döndürmesi sonrası doğrulayıcı faktör analizi (DFA) 4.5 yıl), Gözden Geçirilmiş ULS-20'nin kısa formunu geliştirmek için faktör yükleri 0.31 ile 0.73 arasında değişen ve toplam varyansın %67.44'ünü açıklayan tek bir faktöre yüklenen 8 madde ortaya çıkarmıştır. ULS-8 ile ULS-20 arasında yüksek bir korelasyon ($r=0.91$) vardı. Güvenirlik analizi için 192 kişiden elde edilen veriler iç tutarlılık katsayısını 0.84 olarak göstermiştir. Ölçek tek faktöre yüklenmiş 7 maddeden oluşmaktadır. "(1) Hiçbir Zaman, (2) Nadiren, (3) Bazen ve (4) Her Zaman" olmak üzere 4 seçenekli likert tipi bir ölçektir. 7 maddenin toplamı genel yalnızlık puanını ortaya koymaktadır. Minimum ve maksimum olası puanlar sırasıyla 7 ve 28'dir. ULS-8'den daha yüksek puanlar, ergenlerde şiddetli yalnızlığa karşılık gelir (153). Gerçekleştirdiğimiz araştırmada ise, yalnızlık ölçeğinin cronbach alfa değeri 0.82 elde edilmiştir.

3.5. Etik İzin

İl Milli Eğitim bakanlığının 06.11.2023 tarihli ve 88830559 sayılı izin belgesinde öğrencilerin gönüllülük esasına dayalı olarak ders saatlerini aksatmamak kaydı ile okul müdürlerinin sorumluluğunda verilerin toplanması uygun görülmüştür. Malatya İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan izin alınmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen verilerin SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilen istatistiksel analiz sonuçları yer almaktadır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunu belirlemek amacıyla Skewness ve Kurtosis testleri uygulanmıştır. Güvenirlik analizi için Cronbach alfa değerleri hesaplanmıştır.

Tablo 3.2.'ye bakıldığında, Sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ile alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri +2 ile -2 arasında bulunmuştur. Tabachnick ve Fidell'e göre, bu değerlerin bu aralıkta olması, parametrik testlerin uygulanabileceğini ve buna göre analizlerin gerçekleştirilebileceğini göstermektedir (154). Öte yandan, George ve Mallery (2010) çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ile -2 arasında olması durumunda, bu değerlerin parametrik testler için uygun olduğunu ve bu doğrultuda analizlerin gerçekleştirilebileceğini belirtmektedir (155). Bu bağlamda, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ile alt boyutları normallik varsayımına uygun olduğundan, parametrik analizlerin uygulanması gerekmektedir. İlk olarak, değişkenler ölçekler üzerinden fark testleri için incelenmiştir. Ardından, korelasyon ve etki analizleri gerçekleştirilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler, korelasyon analizi, regresyon analizi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve t-testi yöntemleriyle incelenmiştir.

Tablo 3.2. Ölçek ve alt boyutların normallik varsayımı

	Skewness	Std. Hata	Kurtosis	Std. Hata
Önemsizlenme Alt Boyutu	1.602	.100	1.404	.199
Dışlanma Alt Boyutu	.439	.100	-.605	.199
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	.630	.100	-.168	.199
Yalnızlık Ölçeği	.833	.100	-.055	.199
Diyalog Alt Boyutu	-.222	.100	-.303	.199
Uyum Alt Boyutu	.295	.100	-.332	.199
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	.094	.100	1.102	.199

4. BULGULAR

Bu kısımda çalışmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda elde edilen verilerin bulguları sunulmuştur.

4.1. Ölçek ve Alt Boyutlarının Puan Dağılımı

Tablo 4.1.'e bakıldığında, katılımcıların sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıplarına ilişkin veriler sunulmaktadır. Sosyal dışlanmanın genel ortalaması 32.18 ± 0.79 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutlar arasında en yüksek ortalama 2.62 ± 1.03 ile dışlanma boyutunda, en düşük ortalama ise 1.65 ± 0.83 ile önemsenmeme boyutunda gözlemlenmiştir. Yalnızlık düzeyinin genel ortalaması 13.01 ± 4.85 olarak bulunmuştur. Aile iletişim kalıplarının genel ortalaması ise 3.08 ± 0.52 olarak tespit edilmiştir. Alt boyutlar arasında en yüksek ortalama 3.18 ± 0.81 ile diyalog boyutunda, en düşük ortalama ise 2.95 ± 0.82 ile uyum boyutunda görülmüştür.

Tablo 4.1. Ölçek ve alt boyutların düzeylerinin incelenmesi

	Min-Max	Ort $\pm$ S.S.	Cronbach Alpha
Önemsenmeme Alt Boyutu	1-5	1.66 ± 0.84	0.87
Dışlanma Alt Boyutu	1-5	2.62 ± 1.04	0.84
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	1-5	2.19 ± 0.8	0.86
Yalnızlık Ölçeği	7-28	13.01 ± 4.85	0.82
Diyalog Alt Boyutu	1-5	3.18 ± 0.81	0.88
Uyum Alt Boyutu	1-5	2.95 ± 0.82	0.82
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	1-5	3.08 ± 0.52	0.77

4.2. Demografik Özelliklere Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Analiz Sonuçları

Tablo 4.2.'ye bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının yaş değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıda belirtilen tablo, betimsel istatistikleri içermektedir; bu, her gruptaki katılımcı sayısını ve her grubun ortalama ile standart sapma değerlerini göstermektedir. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeği ve alt boyutlarına ait genel puanlara bakıldığında, önemsenmeme alt boyutu ve diyalog alt boyutunda yaş değişkenine göre farklılık saptanmıştır. Bu durumda, hangi gruplarda farklılık olduğunu belirlemek amacıyla post-hoc analizlerinden LSD testi yapılmıştır. LSD analizine göre, önemsenmeme alt boyutunda 14, 17 ve 18 yaş grubundaki katılımcıların önemsenmeme puanı 16 yaşındaki katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, 17 yaş grubundaki katılımcıların önemsenmeme puanı 15 yaşındaki katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Diyalog alt boyutunda, 17 yaş grubundaki katılımcıların diyalog puanı 15 yaşındaki

katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Diğer yandan, geriye kalan alt boyutlar ve ölçek geneli yaş gruplarına göre farklılık bulunmamaktadır.

Tablo 4.2. Ölçeklerin yaş değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	14 yaş	144	1.7361	.88710	Gruplar arası	8.394	4	2.098	3.020	.017*
	15 yaş	139	1.5612	.80104	Grup içi	413.398	595	.695		
	16 yaş	116	1.4862	.64940	Toplam	421.791	599			
	17 yaş	119	1.7983	.91744						1,4,5>3
	18 yaş	82	1.7317	.89234						4>2
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	14 yaş	144	2.6632	1.06226	Gruplar arası	2.120	4	.530	.489	.744
	15 yaş	139	2.5456	1.04946	Grup içi	644.851	595	1.084		
	16 yaş	116	2.7112	1.03894	Toplam	646.971	599			
	17 yaş	119	2.6092	1.06662						
	18 yaş	82	2.5833	.95015						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	14 yaş	144	2.2418	.81936	Gruplar arası	2.002	4	.500	.790	.532
	15 yaş	139	2.0981	.80394	Grup içi	376.769	595	.633		
	16 yaş	116	2.1544	.73711	Toplam	378.770	599			
	17 yaş	119	2.2406	.83902						
	18 yaş	82	2.1962	.75379						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	14 yaş	144	13.3333	5.10587	Gruplar arası	50.880	4	12.720	.540	.707
	15 yaş	139	12.6691	4.93051	Grup içi	14021.093	595	23.565		
	16 yaş	116	12.6810	4.67482	Toplam	14071.973	599			
	17 yaş	119	13.2269	4.91528						
	18 yaş	82	13.1463	4.40853						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	14 yaş	144	3.0657	.87244	Gruplar arası	7.188	4	1.797	2.793	.026*
	15 yaş	139	3.3511	.74239	Grup içi	382.874	595	.643		
	16 yaş	116	3.2431	.84214	Toplam	390.062	599			
	17 yaş	119	3.1081	.80028						2>1,4
	18 yaş	82	3.1341	.71007						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	14 yaş	144	2.9880	.87305	Gruplar arası	1.756	4	.439	.656	.623
	15 yaş	139	2.8803	.73693	Grup içi	398.437	595	.670		
	16 yaş	116	3.0204	.87008	Toplam	400.193	599			
	17 yaş	119	2.9312	.79182						
	18 yaş	82	2.8925	.81238						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	14 yaş	144	3.0329	.51547	Gruplar arası	2.034	4	.508	1.919	.106
	15 yaş	139	3.1519	.48461	Grup içi	157.650	595	.265		
	16 yaş	116	3.1489	.58814	Toplam	159.683	599			
	17 yaş	119	3.0333	.51003						
	18 yaş	82	3.0319	.45499						
	Total	600	3.0828	.51632						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.3.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ile alt boyutlarının, ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla parametrik testlerden ANOVA uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo, her gruptaki katılımcı sayısı ile her grubun ortalama ve standart sapma değerlerini içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA sonuçlarına göre, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ile alt boyutlarının genel puanlarının ailedeki çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Tablo 4.3. Ölçeklerin ailedeki çocuk sayısı değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	1 çocuk	23	1.6435	.78151	Gruplar arası	4.193	4	1.048	1.494	.203
	2 çocuk	89	1.6427	.78188	Grup içi	417.598	595	.702		
	3 çocuk	229	1.7415	.88192	Toplam	421.791	599			
	4 çocuk	179	1.6436	.83659						
	5 çocuk ve üzeri	80	1.4800	.78311						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	1 çocuk	23	2.8116	1.15065	Gruplar arası	3.990	4	.997	.923	.450
	2 çocuk	89	2.5281	.99438	Grup içi	642.981	595	1.081		
	3 çocuk	229	2.6448	1.05109	Toplam	646.971	599			
	4 çocuk	179	2.6834	1.03754						
	5 çocuk ve üzeri	80	2.4813	1.02706						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	1 çocuk	23	2.2806	.78151	Gruplar arası	3.217	4	.804	1.274	.279
	2 çocuk	89	2.1256	.67469	Grup içi	375.554	595	.631		
	3 çocuk	229	2.2342	.85135	Toplam	378.770	599			
	4 çocuk	179	2.2108	.77244						
	5 çocuk ve üzeri	80	2.0261	.80030						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	1 çocuk	23	12.8261	4.73529	Gruplar arası	172.926	4	43.231	1.851	.118
	2 çocuk	89	13.7640	4.35635	Grup içi	13899.048	595	23.360		
	3 çocuk	229	13.3843	5.14022	Toplam	14071.973	599			
	4 çocuk	179	12.4860	4.60868						
	5 çocuk ve üzeri	80	12.3000	4.94373						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	1 çocuk	23	3.1797	.67851	Gruplar arası	172.926	4	43.231	1.851	.118
	2 çocuk	89	3.2270	.65803	Grup içi	13899.048	595	23.360		
	3 çocuk	229	3.2186	.82917	Toplam	14071.973	599			
	4 çocuk	179	3.0834	.84342						
	5 çocuk ve üzeri	80	3.2625	.83975						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	1 çocuk	23	2.7945	.84092	Gruplar arası	2.839	4	.710	1.063	.374
	2 çocuk	89	2.8733	.67107	Grup içi	397.355	595	.668		
	3 çocuk	229	2.9555	.91226	Toplam	400.193	599			
	4 çocuk	179	2.9208	.74213						
	5 çocuk ve üzeri	80	3.0920	.82973						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	1 çocuk	23	3.0167	.42700	Gruplar arası	1.999	4	.500	1.886	.111
	2 çocuk	89	3.0774	.47847	Grup içi	157.684	595	.265		
	3 çocuk	229	3.1073	.50133	Toplam	159.683	599			
	4 çocuk	179	3.0146	.52052						
	5 çocuk ve üzeri	80	3.1904	.59527						
	Total	600	3.0828	.51632						

Tablo 4.4.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının ailede çocuk sıralamasındaki yeri değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla parametrik testlerden ANOVA uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her bir grubun kişi sayısını, ortalama ve standart sapma değerlerini içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma ölçeğinin dışlanma alt boyutu ile aile iletişim kalıpları genel ölçeğinde, çocuk sıralaması değişkenine göre anlamlı farklılıklar belirlenmiştir. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonucuna göre, dışlanma alt boyutunda 3. çocuk olan grubundaki katılımcıların dışlanma puanı, 1. çocuk, 2. çocuk ve 4. çocuk olan katılımcılara göre daha yüksek

çıkıştır. Aile iletişim kalıpları genel ölçeğinde ise 1. çocuk ve 4. çocuk olan gruptaki katılımcıların aile iletişim kalıpları puanı, 3. çocuk olan katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, 4. çocuk olan gruptaki katılımcıların aile iletişim kalıpları puanı, 2. çocuk olan katılımcılara göre daha yüksek çıkmıştır. Diğer yandan, geriye kalan alt boyutlar ve ölçek geneli, ailede çocuk sıralamasındaki yer gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.4. Ölçeklerin ailede çocuk sıralamasındaki yeri değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	1.çocuk	203	1.6552	.85394	Gruplar arası	3.331	4	.833	1.184	.317
	2.çocuk	185	1.7027	.90964	Grup içi	418.461	595	.703		
	3.çocuk	122	1.7213	.80188	Toplam	421.791	599			
	4.çocuk	49	1.5102	.54170						
	5.çocuk ve üzeri	41	1.4732	.82190						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	1.çocuk	203	2.5353	1.01229	Gruplar arası	12.349	4	3.087	2.895	.022*
	2.çocuk	185	2.5955	1.11420	Grup içi	634.622	595	1.067		
	3.çocuk	122	2.8893	.92997	Toplam	646.971	599			
	4.çocuk	49	2.4218	.95203						3>1,2,4
	5.çocuk ve üzeri	41	2.6382	1.12971						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	1.çocuk	203	2.1352	.76448	Gruplar arası	5.960	4	1.490	2.378	.051
	2.çocuk	185	2.1897	.85964	Grup içi	372.810	595	.627		
	3.çocuk	122	2.3584	.75323	Toplam	378.770	599			
	4.çocuk	49	2.0074	.65970						
	5.çocuk ve üzeri	41	2.1086	.85503						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	1.çocuk	203	12.8128	4.72139	Gruplar arası	161.209	4	40.302	1.724	.143
	2.çocuk	185	13.6595	5.19278	Grup içi	13910.764	595	23.379		
	3.çocuk	122	13.0000	4.66391	Toplam	14071.973	599			
	4.çocuk	49	12.2653	4.65374						
	5.çocuk ve üzeri	41	11.9268	4.40108						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	1.çocuk	203	3.2430	.69207	Gruplar arası	2.218	4	.554	.851	.493
	2.çocuk	185	3.1521	.86727	Grup içi	387.844	595	.652		
	3.çocuk	122	3.1104	.84787	Toplam	390.062	599			
	4.çocuk	49	3.2884	.87965						
	5.çocuk ve üzeri	41	3.1285	.84517						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	1.çocuk	203	2.9624	.81269	Gruplar arası	5.729	4	1.432	2.160	.072
	2.çocuk	185	2.9327	.85699	Grup içi	394.464	595	.663		
	3.çocuk	122	2.8122	.77947	Toplam	400.193	599			
	4.çocuk	49	3.2078	.66235						
	5.çocuk ve üzeri	41	2.9956	.88513						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	1.çocuk	203	3.1243	.43052	Gruplar arası	3.083	4	.771	2.929	.020
	2.çocuk	185	3.0593	.58558	Grup içi	156.600	595	.263		
	3.çocuk	122	2.9842	.48249	Toplam	159.683	599			
	4.çocuk	49	3.2543	.57745						1,4>3
	5.çocuk ve üzeri	41	3.0722	.54523						4>2
	Total	600	3.0828	.51632						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

3>1,2,4: 3.çocuk olan grubundaki katılımcıların dışlanma puanı 1.çocuk, 2.çocuk ve 4.çocuk olan katılımcılardan daha yüksek

1,4>3: 1.çocuk ve 4.çocuk olan gruptaki katılımcıların aile iletişim kalıpları puanı 3.çocuk olan katılımcılardan daha yüksek

4>2: 4.çocuk olan gruptaki katılımcıların aile iletişim kalıpları puanı 2.çocuk olan katılımcılardan daha yüksek

Tablo 4.5.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ile alt boyutlarının anne durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek amacıyla parametrik testlerden t- testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her gruptaki katılımcı sayısını, ortalama ve standart sapma değerlerini gösteren betimsel istatistikleri sunmaktadır. Bağımsız örneklem t-testi, katılımcıların sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarına ilişkin tutumlarının, anne durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için yapılmıştır. Sonuçlara göre, önemsenmeme ve dışlanma alt boyutlarında, sosyal dışlanma genel ölçeğinde ve uyum alt boyutunda annesi sağ olanların puanları, annesi vefat edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlar ve genel ölçek puanlarında ise annesi sağ olanlar ile annesi vefat edenler arasında anlamlı fark gözlenmemiştir.

Tablo 4.5. Ölçeklerin anne durumu değişkenine göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	Df	p
Önemsenmeme alt boyutu	Sağ	593	1.6648	.84213	5.612	8.396	.000*
	Vefat	7	1.1714	.21381			
Dışlanma alt boyutu	Sağ	593	2.6282	1.04370	2.384	6.916	.049*
	Vefat	7	2.2381	.41786			
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Sağ	593	2.1902	.79785	3.508	6.924	.010*
	Vefat	7	1.7532	.31803			
Yalnızlık Ölçeği	Sağ	593	13.0371	4.85972	1.417	598	.157
	Vefat	7	10.4286	2.69921			
Diyalog alt boyutu	Sağ	593	3.1782	.80626	-1.594	598	.111
	Vefat	7	3.6667	.77268			
Uyum alt boyutu	Sağ	593	2.9532	.81736	4.043	6.469	.006*
	Vefat	7	2.2468	.45368			
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Sağ	593	3.0830	.51825	.087	598	.931
	Vefat	7	3.0659	.33729			

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.6.'ya bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısını, ortalama ve standart sapma değerlerini içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, yalnızlık ölçeği ve uyum alt boyutunda anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Bu farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonucuna göre, yalnızlık ölçeğinde annesi okur-yazar olmayan, lise, ön lisans ve lisans mezunu gruplarındaki katılımcıların yalnızlık puanı, ortaokul mezunu katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Uyum alt boyutunda ise okur-yazar olmayan ve ön lisans mezunu gruplarındaki katılımcıların uyum puanı, ilköğretim, ortaokul, lise ve lisansüstü mezunu katılımcılardan daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer yandan, geriye kalan alt boyutlar ve ölçek geneli anne eğitim durumu gruplarına göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.6. Ölçeklerin anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	Okur-yazar değil	29	1.6621	.91355	Gruplar arası	4.504	6	.751	1.067	.381
	İlkokul	318	1.7069	.87425	Grup içi	417.287	593	.704		
	Ortaokul	158	1.5646	.76866	Toplam	421.791	599			
	Lise	84	1.6310	.81698						
	Önlisans	2	2.4000	.84853						
	Lisans	6	1.9667	.74207						
	Lisansüstü	3	1.2000	.00000						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	Okur-yazar değil	29	2.8908	.77700	Gruplar arası	5.734	6	.956	.884	.506
	İlkokul	318	2.5430	1.03475	Grup içi	641.237	593	1.081		
	Ortaokul	158	2.6878	1.03576	Toplam	646.971	599			
	Lise	84	2.6944	1.16991						
	Önlisans	2	3.0833	.35355						
	Lisans	6	2.7500	.74349						
	Lisansüstü	3	2.6667	.00000						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Okur-yazar değil	29	2.3323	.69331	Gruplar arası	1.906	6	.318	.500	.809
	İlkokul	318	2.1630	.81225	Grup içi	376.864	593	.636		
	Ortaokul	158	2.1772	.74344	Toplam	378.770	599			
	Lise	84	2.2110	.89242						
	Önlisans	2	2.7727	.19285						
	Lisans	6	2.3939	.51959						
	Lisansüstü	3	2.0000	.00000						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	Okur-yazar değil	29	13.6207	5.32121	Gruplar arası	517.837	6	86.306	3.776	.001*
	İlkokul	318	13.3616	4.87685	Grup içi	13554.136	593	22.857		
	Ortaokul	158	11.7405	4.21731	Toplam	14071.973	599			
	Lise	84	13.3929	5.30064						
	Önlisans	2	221.0000	4.24264						
	Lisans	6	616.5000	3.98748						
	Lisansüstü	3	313.0000	.00000						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	Okur-yazar değil	29	3.1862	.90543	Gruplar arası	5.880	6	.980	1.513	.171
	İlkokul	318	3.1245	.79568	Grup içi	384.182	593	.648		
	Ortaokul	158	3.2608	.78584	Toplam	390.062	599			
	Lise	84	3.2984	.86065						
	Önlisans	2	2.1333	.47140						
	Lisans	6	2.9333	.61246						
	Lisansüstü	3	3.4000	.00000						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	Okur-yazar değil	29	3.3197	.90343	Gruplar arası	9.994	6	1.666	2.531	.020*
	İlkokul	318	2.9354	.77441	Grup içi	390.199	593	.658		
	Ortaokul	158	2.8694	.82459	Toplam	400.193	599			
	Lise	84	2.9675	.90850						
	Önlisans	2	4.1818	.51426						
	Lisans	6	3.2424	.58541						
	Lisansüstü	3	2.2727	.00000						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Okur-yazar değil	29	3.2427	.51715	Gruplar arası	1.805	6	.301	1.130	.343
	İlkokul	318	3.0445	.49901	Grup içi	157.879	593	.266		
	Ortaokul	158	3.0952	.57557	Toplam	159.683	599			
	Lise	84	3.1584	.48317						
	Önlisans	2	3.0000	.05439						
	Lisans	6	3.0641	.11323						
	Lisansüstü	3	2.9231	.00000						
	Total	600	3.0828	.51632						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.7.'ye bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının annenin mesleği değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini analiz etmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun

katılımcı sayısını, ortalama ve standart sapma değerlerini içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu ve dışlanma alt boyutu ile sosyal dışlanma genel ölçeğinde annenin mesleği değişkenine göre anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Bu farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonuçlarına göre, önemsenmeme alt boyutunda annesi serbest meslek sahibi ve emekli olan katılımcıların önemsenmeme puanı, annesi memur ve ev hanımı olan katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Dışlanma alt boyutunda annesi serbest meslek sahibi olan katılımcıların dışlanma puanı, annesi ev hanımı ve işçi olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Sosyal dışlanma genel ölçeğinde, annesi serbest meslek sahibi olan katılımcıların sosyal dışlanma puanı, annesi memur, ev hanımı ve işçi olan katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlar ve genel ölçek puanlarında ise annenin mesleği gruplarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4.7. Ölçeklerin annenin mesleği değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	Memur	17	1.4118	.61835	Gruplar arası	11.712	4	2.928	4.274	.002*
	Ev hanımı	548	1.6412	.81851	Grup içi	402.115	587	.685		
	Serbest Meslek	10	2.5000	1.42439	Toplam	413.827	591			
	İşçi	15	1.8933	.89400						3,5>1,2
	Emekli	2	2.8000	.28284						
	Total	592	1.6595	.83679						
Dışlanma alt boyutu	Memur	17	2.9706	1.13228	Gruplar arası	13.071	4	3.268	3.045	.017*
	Ev hanımı	548	2.5946	1.04223	Grup içi	630.025	587	1.073		
	Serbest Meslek	10	3.5833	1.04305	Toplam	643.096	591			
	İşçi	15	2.5444	.62826						3>2,4
	Emekli	2	3.4167	.11785						
	Total	592	2.6236	1.04314						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Memur	17	2.2620	.72648	Gruplar arası	10.487	4	2.622	4.234	.002*
	Ev hanımı	548	2.1612	.78930	Grup içi	363.514	587	.619		
	Serbest Meslek	10	3.0909	1.00778	Toplam	374.001	591			
	İşçi	15	2.2485	.60446						3>1,2,4
	Emekli	2	3.1364	.19285						
	Total	592	2.1854	.79550						
Yalnızlık Ölçeği	Memur	17	13.1176	4.10613	Gruplar arası	117.203	4	29.301	1.240	.293
	Ev hanımı	548	12.9124	4.88998	Grup içi	13875.660	587	23.638		
	Serbest Meslek	10	15.2000	4.56557	Toplam	13992.863	591			
	İşçi	15	15.0000	4.91354						
	Emekli	2	14.5000	.70711						
	Total	592	13.0152	4.86586						
Diyalog alt boyutu	Memur	17	3.1412	.82861	Gruplar arası	.672	4	.168	.257	.905
	Ev hanımı	548	3.1858	.80942	Grup içi	383.041	587	.653		
	Serbest Meslek	10	3.1600	.92226	Toplam	383.713	591			
	İşçi	15	3.2267	.62019						
	Emekli	2	2.6333	.80139						
	Total	592	3.1832	.80577						
Uyum alt boyutu	Memur	17	3.2460	1.07072	Gruplar arası	5.816	4	1.454	2.200	.068
	Ev hanımı	548	2.9215	.80161	Grup içi	387.886	587	.661		
	Serbest Meslek	10	3.3909	.94188	Toplam	393.702	591			
	İşçi	15	3.3030	.84352						
	Emekli	2	3.1364	.32141						
	Total	592	2.9492	.81619						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Memur	17	3.1855	.41385	Gruplar arası	1.104	4	.276	1.027	.393
	Ev hanımı	548	3.0740	.52035	Grup içi	157.861	587	.269		
	Serbest Meslek	10	3.2577	.56470	Toplam	158.966	591			
	İşçi	15	3.2590	.53678						
	Emekli	2	2.8462	.32636						
	Total	592	3.0842	.51863						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.8.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının baba durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden t- testi yapılmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. Bağımsız örneklem t- testi, katılımcıların sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının baba durumuna göre tutum farklarını belirlemek amacıyla uygulanmıştır. Sonuca göre, dışlanma alt boyutunda ve sosyal dışlanma genel ölçeğinde, babası sağ olanların puanı, babası vefat edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca, yalnızlık ölçeğinde babası vefat edenlerin puanı, babası sağ olanlardan daha yüksek tespit edilmiştir. Diğer alt boyutlar ve ölçek genelinde ise babanın sağ veya vefat durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.8. Ölçeklerin baba durumu değişkenine göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Önemsenmeme alt boyutu	Sağ	586	1.6631	.84346	.782	598	.435
	Vefat	14	1.4857	.63106			
Dışlanma alt boyutu	Sağ	586	2.6382	1.03878	2.584	13,854	.022*
	Vefat	14	2.0119	.89267			
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Sağ	586	2.1950	.79422	1.968	598	.049*
	Vefat	14	1.7727	.75029			
Yalnızlık Ölçeği	Sağ	586	12.9420	4.82869	-2.121	598	.034*
	Vefat	14	15.7143	5.01427			
Diyalog alt boyutu	Sağ	586	3.1846	.81125	.148	598	.883
	Vefat	14	3.1524	.62288			
Uyum alt boyutu	Sağ	586	2.9451	.81866	.016	598	.987
	Vefat	14	2.9416	.79061			
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Sağ	586	3.0833	.51652	.144	598	.886
	Vefat	14	3.0632	.52641			

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.9.'a bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeği ve alt boyutlarının genel puanlarında baba eğitim durumu değişkenine bağlı olarak anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.9. Ölçeklerin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

		f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	Okur-yazar değil	1	2.4000		. Gruplar arası Grup içi Toplam	6.121	6	1.020	1.455	.191
	İlkokul	165	1.5685	.79017		415.671	593	.701		
	Ortaokul	163	1.7190	.88377		421.791	599			
	Lise	220	1.6845	.86807						
	Ön lisans	14	1.6000	.67937						
	Lisans	28	1.8214	.75883						
	Lisansüstü	9	1.1111	.14530						
	Total	600	1.6590	.83914						

Tablo 4.9. (devam). Ölçeklerin baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Dışlanma alt boyutu	Okur-yazar değil	1	3.5000	.	Gruplar arası	5.831	6	.972	.899	.495
	İlkokul	165	2.5535	1.02525	Grup içi	641.140	593	1.081		
	Ortaokul	163	2.6472	1.01437	Toplam	646.971	599			
	Lise	220	2.6629	1.08871						
	Ön lisans	14	2.3095	1.08576						
	Lisans	28	2.5536	.87495						
	Lisansüstü	9	3.1296	.90053						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Okur-yazar değil	1	3.0000	.	Gruplar arası	2.798	6	.466	.736	.621
	İlkokul	165	2.1058	.77888	Grup içi	375.972	593	.634		
	Ortaokul	163	2.2253	.80955	Toplam	378.770	599			
	Lise	220	2.2182	.82799						
	Ön lisans	14	1.9870	.73584						
	Lisans	28	2.2208	.64017						
	Lisansüstü	9	2.2121	.50820						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	Okur-yazar değil	1	12.0000	.	Gruplar arası	44.086	6	7.348	.311	.932
	İlkokul	165	12.8909	4.90149	Grup içi	14027.887	593	23.656		
	Ortaokul	163	13.0859	4.86027	Toplam	14071.973	599			
	Lise	220	12.9500	4.89453						
	Ön lisans	14	14.2857	5.68978						
	Lisans	28	13.4286	4.34126						
	Lisansüstü	9	11.8889	3.25747						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	Okur-yazar değil	1	1.6000	.	Gruplar arası	6.959	6	1.160	1.795	.098
	İlkokul	165	3.1507	.71321	Grup içi	383.103	593	.646		
	Ortaokul	163	3.1599	.77032	Toplam	390.062	599			
	Lise	220	3.1742	.88741						
	Ön lisans	14	3.2619	.60112						
	Lisans	28	3.5476	.94270						
	Lisansüstü	9	3.3852	.54750						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	Okur-yazar değil	1	3.3636	.	Gruplar arası	4.415	6	.736	1.103	.359
	İlkokul	165	2.9758	.85080	Grup içi	395.778	593	.667		
	Ortaokul	163	3.0229	.83291	Toplam	400.193	599			
	Lise	220	2.9008	.80931						
	Ön lisans	14	3.0195	.77071						
	Lisans	28	2.6526	.66162						
	Lisansüstü	9	2.7980	.46082						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Okur-yazar değil	1	2.3462	.	Gruplar arası	1.054	6	.176	.657	.685
	İlkokul	165	3.0767	.48445	Grup içi	158.630	593	.268		
	Ortaokul	163	3.1019	.49113	Toplam	159.683	599			
	Lise	220	3.0586	.56056						
	Ön lisans	14	3.1593	.54807						
	Lisans	28	3.1690	.52583						
	Lisansüstü	9	3.1368	.33148						
	Total	600	3.0828	.51632						

Tablo 4.10.'a bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının babanın mesleği değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu, aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog alt boyutu ve yalnızlık genel ölçeğinde babanın mesleği değişkenine göre anlamlı farklılıklar

bulunmuştur. Bu farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonuçlarına göre, önemsenmeme alt boyutunda babası çalışmayan grubundaki katılımcıların önemsenmeme puanı, babası memur, serbest meslek sahibi, işçi ve emekli olan gruplardaki katılımcılardan daha yüksek çıkmıştır. Diyalog alt boyutunda, babası memur, serbest meslek sahibi, işçi ve emekli olan gruplardaki katılımcıların diyalog puanı, babası çalışmayan gruptan daha yüksek bulunmuştur. Yalnızlık genel ölçeğinde ise babası memur ve işçi olan gruplardaki katılımcıların yalnızlık puanı, babası serbest meslek sahibi olan gruptan daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlar ve ölçek genelinde ise babanın mesleğine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.10. Ölçeklerin babanın mesleği değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	Memur	72	1.6694	.75295	Gruplar arası	12.810	4	3.202	4.605	.001*
	Serbest Meslek	222	1.5378	.82840	Grup içi	377.658	543	.696		
	İşçi	187	1.6920	.78705	Toplam	390.468	547			
	Emekli	44	1.7909	.79059						5>1,2,3,4
	Çalışmıyor	23	2.2696	1.40856						
	Total	548	1.6588	.84489						
Dışlanma alt boyutu	Memur	72	2.7245	.95319	Gruplar arası	1.719	4	.430	.399	.809
	Serbest Meslek	222	2.6141	1.12358	Grup içi	584.695	543	1.077		
	İşçi	187	2.6105	.94406	Toplam	586.414	547			
	Emekli	44	2.7008	1.02965						
	Çalışmıyor	23	2.8188	1.16441						
	Total	548	2.6429	1.03540						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Memur	72	2.2449	.66501	Gruplar arası	4.865	4	1.216	1.940	.102
	Serbest Meslek	222	2.1249	.86218	Grup içi	340.361	543	.627		
	İşçi	187	2.1930	.74610	Toplam	345.227	547			
	Emekli	44	2.2872	.80812						
	Çalışmıyor	23	2.5692	.77052						
	Total	548	2.1956	.79444						
Yalnızlık Ölçeği	Memur	72	13.7917	4.86128	Gruplar arası	267.293	4	66.823	2.924	.021*
	Serbest Meslek	222	12.1892	4.70200	Grup içi	12407.473	543	22.850		
	İşçi	187	13.4973	4.92020	Toplam	12674.766	547			1,3>2
	Emekli	44	12.5682	4.15624						
	Çalışmıyor	23	14.0000	5.21362						
	Total	548	12.9526	4.81367						
Diyalog alt boyutu	Memur	72	3.2843	.85052	Gruplar arası	11.675	4	2.919	4.430	.002*
	Serbest Meslek	222	3.2805	.84504	Grup içi	357.734	543	.659		
	İşçi	187	3.0724	.69069	Toplam	369.409	547			
	Emekli	44	3.3727	.89919						1,2,3,4>5
	Çalışmıyor	23	2.7159	1.06728						
	Total	548	3.1937	.82179						
Uyum alt boyutu	Memur	72	2.9078	.87802	Gruplar arası	4.687	4	1.172	1.790	.129
	Serbest Meslek	222	2.9021	.84274	Grup içi	355.392	543	.654		
	İşçi	187	3.0044	.72331	Toplam	360.079	547			
	Emekli	44	2.7665	.74745						
	Çalışmıyor	23	3.2490	1.00831						
	Total	548	2.9414	.81134						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Memur	72	3.1250	.57007	Gruplar arası	1.229	4	.307	1.102	.355
	Serbest Meslek	222	3.1204	.55222	Grup içi	151.395	543	.279		
	İşçi	187	3.0436	.47465	Toplam	152.624	547			
	Emekli	44	3.1163	.54912						
	Çalışmıyor	23	2.9415	.52479						
	Total	548	3.0870	.52822						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.11.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre farklılık

gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden t- testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. Bağımsız örneklem t-testi, katılımcıların sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının anne-baba birliktelik durumuna göre tutum farklarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Analiz sonucunda, alt boyutlar ve ölçek genelinde anne-babanın birlikte veya boşanmış olmalarına göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4.11. Ölçeklerin anne-baba birliktelik durumu değişkenine göre karşılaştırılması

	Cinsiyet	N	Ortalama	S.S.	t	df	p
Önemszenmeme alt boyutu	Birlikte	551	1.6719	.84916	.755	582	.450
	Boşanmış	33	1.5576	.75789			
Dışlanma alt boyutu	Birlikte	551	2.6494	1.03955	.964	582	.336
	Boşanmış	33	2.4697	1.06267			
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Birlikte	551	2.2051	.80203	1.053	582	.293
	Boşanmış	33	2.0551	.66414			
Yalnızlık Ölçeği	Birlikte	551	12.8621	4.78169	-1.843	582	.066
	Boşanmış	33	14.4545	5.44915			
Diyalog alt boyutu	Birlikte	551	3.1804	.79585	.101	582	.919
	Boşanmış	33	3.1657	1.03362			
Uyum alt boyutu	Birlikte	551	2.9276	.79760	-1.930	34.176	.062
	Boşanmış	33	3.2920	1.06691			
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Birlikte	551	3.0734	.51589	-1.572	582	.116
	Boşanmış	33	3.2191	.53506			

Tablo 4.12.'ye bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının kiminle yaşamakta değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma ölçeğinin önemszenmeme alt boyutu ve yalnızlık genel ölçeğinde kiminle yaşadığı değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonuçlarına göre, önemszenmeme alt boyutunda, annesi ve babası ile yaşayan grup ile sadece babası ile yaşayan grubun önemszenmeme puanı, sadece annesi ile yaşayan gruptan daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, sadece babası ile yaşayan grubun önemszenmeme puanı, annesi, babası ve diğer aile büyükleri ile yaşayan gruptan daha yüksek bulunmuştur. Yalnızlık ölçeğinde, sadece annesi ile yaşayan grubun yalnızlık puanı, tek başına (pansiyon) yaşayan gruptan daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, sadece babası ile yaşayan grubun öğrencilerinin yalnızlık puanı, annesi ve babası ile birlikte yaşayan grup ile annesi, babası ve diğer aile büyükleri ile yaşayan gruptan daha yüksek bulunmuştur. Diğer yandan, geri kalan alt boyutlar ve ölçek genelinde birlikte yaşama gruplarına göre anlamlı fark bulunmamıştır.

Tablo 4.12. Ölçeklerin kiminle yaşamakta değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	f, x ss Değerleri				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsizneme alt boyutu	Annem ve Babam ile	545	1.6782	.85198	Gruplar arası	8.857	5	1.771	2.548	.027*
	Annem ile	33	1.3212	.47681	Grup içi	412.934	594	.695		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	1.2400	.43359	Toplam	421.791	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	2.1167	.94372						1,4>2
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	1.2000	.34641						4>3
	Tek başına (Pansiyon)	2	1.0000	.00000						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	Annem ve Babam ile	545	2.6498	1.04214	Gruplar arası	7.235	5	1.447	1.344	.244
	Annem ile	33	2.4646	1.10927	Grup içi	639.736	594	1.077		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	2.7333	.85473	Toplam	646.971	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	1.9722	.72764						
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	2.4444	.63099						
	Tek başına (Pansiyon)	2	2.0000	.00000						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Annem ve Babam ile	545	2.2082	.80450	Gruplar arası	3.639	5	.728	1.152	.331
	Annem ile	33	1.9449	.71796	Grup içi	375.131	594	.632		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	2.0545	.52065	Toplam	378.770	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	2.0379	.67192						
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	1.8788	.50069						
	Tek başına (Pansiyon)	2	1.5455	.00000						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	Annem ve Babam ile	545	12.9138	4.80750	Gruplar arası	342.183	5	68.437	2.961	.012*
	Annem ile	33	14.0909	4.97722	Grup içi	13729.791	594	23.114		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	9.6000	1.14018	Toplam	14071.973	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	16.7500	5.36190						2>6
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	12.6667	4.61880						4>1,3
	Tek başına (Pansiyon)	2	7.0000	.00000						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	Annem ve Babam ile	545	3.1783	.79723	Gruplar arası	4.659	5	.932	1.436	.209
	Annem ile	33	3.1394	1.00185	Grup içi	385.403	594	.649		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	3.2000	.59067	Toplam	390.062	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	3.5111	.73928						
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	2.6222	.25240						
	Tek başına (Pansiyon)	2	4.2667	.00000						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	Annem ve Babam ile	545	2.9313	.79927	Gruplar arası	4.234	5	.847	1.270	.275
	Annem ile	33	3.2204	1.10222	Grup içi	395.959	594	.667		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	3.1091	.33029	Toplam	400.193	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	2.8939	.84558						
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	2.9091	.79253						
	Tek başına (Pansiyon)	2	2.0909	.00000						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Annem ve Babam ile	545	3.0738	.51739	Gruplar arası	1.167	5	.233	.874	.498
	Annem ile	33	3.1737	.53416	Grup içi	158.517	594	.267		
	Annem, Babam ve Diğer Aile	5	3.1615	.41192	Toplam	159.683	599			
	Büyüklere									
	Babam ile	12	3.2500	.51510						
	Sadece Diğer Aile büyükleri	3	2.7436	.28868						
	Tek başına (Pansiyon)	2	3.3462	.00000						
	Total	600	3.0828	.51632						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

Tablo 4.13.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının gelir durumu değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeği ve alt boyutlar genelinde gelir durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.13. Ölçeklerin gelir durumu değişkenine göre karşılaştırılması

Puan	Grup	<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
		N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	9000-11000 TL arası	122	1.7639	1.01265	Gruplar arası	2.753	3	.918	1.305	.272
	11001-13000 TL arası	57	1.5895	.68078	Grup içi	419.038	596	.703		
	13001-15000 TL arası	78	1.5385	.66396	Toplam	421.791	599			
	15001 TL ve üzeri	343	1.6606	.82904						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	9000-11000 TL arası	122	2.5697	1.08793	Gruplar arası	5.617	3	1.872	1.740	.158
	11001-13000 TL arası	57	2.5468	.86416	Grup içi	641.354	596	1.076		
	13001-15000 TL arası	78	2.4295	.94454	Toplam	646.971	599			
	15001 TL ve üzeri	343	2.6997	1.06462						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	9000-11000 TL arası	122	2.2034	.84847	Gruplar arası	2.975	3	.992	1.573	.195
	11001-13000 TL arası	57	2.1116	.67573	Grup içi	375.795	596	.631		
	13001-15000 TL arası	78	2.0245	.66654	Toplam	378.770	599			
	15001 TL ve üzeri	343	2.2274	.81812						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	9000-11000 TL arası	122	13.4180	5.02365	Gruplar arası	64.053	3	21.351	.908	.437
	11001-13000 TL arası	57	12.1579	3.94964	Grup içi	14007.920	596	23.503		
	13001-15000 TL arası	78	12.8462	4.49553	Toplam	14071.973	599			
	15001 TL ve üzeri	343	13.0379	4.99254						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	9000-11000 TL arası	122	3.1530	.84934	Gruplar arası	2.164	3	.721	1.108	.345
	11001-13000 TL arası	57	3.1497	.75701	Grup içi	387.898	596	.651		
	13001-15000 TL arası	78	3.3385	.78048	Toplam	390.062	599			
	15001 TL ve üzeri	343	3.1654	.80498						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	9000-11000 TL arası	122	2.9724	.79071	Gruplar arası	.330	3	.110	.164	.921
	11001-13000 TL arası	57	2.9027	.84198	Grup içi	399.863	596	.671		
	13001-15000 TL arası	78	2.9802	.85953	Toplam	400.193	599			
	15001 TL ve üzeri	343	2.9343	.81583						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	9000-11000 TL arası	122	3.0766	.57686	Gruplar arası	1.009	3	.336	1.264	.286
	11001-13000 TL arası	57	3.0452	.39693	Grup içi	158.674	596	.266		
	13001-15000 TL arası	78	3.1869	.52112	Toplam	159.683	599			
	15001 TL ve üzeri	343	3.0676	.50920						
	Total	600	3.0828	.51632						

Tablo 4.14.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının lise türü değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla parametrik testlerden ANOVA testi uygulanmıştır. Yukarıdaki tablo her grubun katılımcı sayısı, ortalama ve standart sapmalarını içeren betimsel istatistikleri sunmaktadır. ANOVA tablosuna göre, sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu ve yalnızlık ölçeğinde lise türü değişkenine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Bu farklılıkların hangi gruplarda olduğunu tespit etmek için LSD post-hoc analizi yapılmıştır. LSD analizi sonuçlarına göre, önemsenmeme alt boyutunda, Anadolu Lisesi grubundaki katılımcıların önemsenmeme puanı, Çok Programlı Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi katılımcılarından daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, Fen Lisesi grubundaki katılımcıların önemsenmeme puanı, Çok Programlı Anadolu Lisesi katılımcılarından daha yüksek bulunmuştur. Yalnızlık ölçeğinde ise Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi grubundaki katılımcıların yalnızlık puanı, Çok

Programlı Anadolu Lisesi katılımcılarından daha yüksek bulunmuştur. Diğer alt boyutlar ve ölçek genelinde ise lise türü gruplarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Tablo 4.14. Ölçeklerin lise türü değişkenine göre karşılaştırılması

		<i>f, x ss Değerleri</i>				ANOVA Sonuçları				
Puan	Grup	N	X	S.S.	Var.K.	KT	Sd	KO	F	P
Önemsenmeme alt boyutu	Anadolu Lisesi	113	1.8124	.90841	Gruplar arası	6.837	4	1.709	2.451	.045*
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	1.5230	.78264		414.955	595	.697		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	1.6649	.81359	Toplam	421.791	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	1.5796	.77944						
	Fen Lisesi	107	1.7551	.90546						
	Total	600	1.6590	.83914						
Dışlanma alt boyutu	Anadolu Lisesi	113	2.5870	1.12645	Gruplar arası	3.433	4	.858	.793	.530
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	2.6680	.96269		643.539	595	1.082		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	2.5195	1.02611	Toplam	646.971	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	2.7279	1.02982						
	Fen Lisesi	107	2.5763	1.05788						
	Total	600	2.6236	1.03927						
Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği	Anadolu Lisesi	113	2.2349	.88497	Gruplar arası	.875	4	.219	.345	.848
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	2.1475	.73441		377.895	595	.635		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	2.1310	.77048	Toplam	378.770	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	2.2059	.76692						
	Fen Lisesi	107	2.2031	.83409						
	Total	600	2.1852	.79520						
Yalnızlık Ölçeği	Anadolu Lisesi	113	13.6991	5.06367	Gruplar arası	242.198	4	60.549	2.605	.035*
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	11.9098	4.22704		13829.776	595	23.243		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	12.9910	4.52166	Toplam	14071.973	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	13.5170	5.24908						
	Fen Lisesi	107	12.8411	4.87997						
	Total	600	13.0067	4.84690						
Diyalog alt boyutu	Anadolu Lisesi	113	3.1510	.93418	Gruplar arası	2.369	4	.592	.909	.458
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	3.2836	.67920		387.694	595	.652		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	3.1718	.84779	Toplam	390.062	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	3.1075	.78449						
	Fen Lisesi	107	3.2224	.78438						
	Total	600	3.1839	.80696						
Uyum alt boyutu	Anadolu Lisesi	113	2.9091	.88290	Gruplar arası	2.730	4	.682	1.022	.395
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	3.0030	.76863		397.463	595	.668		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	2.8215	.86069	Toplam	400.193	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	2.9963	.79416						
	Fen Lisesi	107	2.9745	.78370						
	Total	600	2.9450	.81738						
Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği	Anadolu Lisesi	113	3.0487	.55408	Gruplar arası	1.546	4	.386	1.454	.215
	Çok Programlı Anadolu Lisesi	122	3.1649	.49518		158.138	595	.266		
	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	111	3.0236	.57921	Toplam	159.683	599			
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	147	3.0604	.44901						
	Fen Lisesi	107	3.1175	.51161						
	Total	600	3.0828	.51632						

*p <0.05 düzeyinde anlamlı

4.3. Korelasyon Analizleri

Tablo 4.15.'e bakıldığında, sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarının parametrik analizlerden Pearson korelasyon analizi sonuçları sunulmaktadır. Korelasyon bulguları incelendiğinde, katılımcılar arasında sosyal dışlanma genel ölçeği ile yalnızlık genel ölçeği arasında anlamlı, orta düzeyde ve pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.570$, $p<0.01$). Sosyal dışlanma genel ölçeği ile aile iletişim kalıpları genel ölçeği arasında anlamlı, orta düzeyde ve pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r=0.465$, $p<0.01$). Yine yalnızlık genel ölçeği ile aile iletişim kalıpları genel ölçeği arasında ise anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif bir ilişki saptanmıştır ($r=0.361$, $p<0.01$).

Tablo 4.15. Ölçekler ve alt boyutlarla korelasyon tablosu

No	Ölçek ve Alt Boyutlar	1	2	3	4	5	6	7
1	Önemsenmememe Alt Boyutu	1	.674**	.733**	.572**	.537**	.892**	.593**
2	Dışlanma Alt Boyutu		1	.566**	.409**	.527**	.861**	.838**
3	Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği			1	.570**	.417**	.791**	.465**
4	Yalnızlık Ölçeği				1	.429**	.677**	.361**
5	Diyalog Alt Boyutu					1	.726**	.489**
6	Uyum Alt Boyutu						1	.742**
7	Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği							1

**p <0.01 düzeyinde anlamlı

4.4. Regresyon Analizi

Tablo 4.16.'ya bakıldığında, katılımcılara göre, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık puanlarına etkilerini değerlendirmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık puanlarını, anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur [(R= .472; R²= .223; Uyarlanmış R²=.220), F(2.597)= 85.605; $p<0.01$]. Aile iletişim kalıplarının bağımsız değişken, yalnızlık düzeyinin bağımlı değişken olduğu regresyon analizine göre, katılımcıların yalnızlık puanlarındaki, değişimin %22.3'ü aile iletişim kalıpları ile açıklanabilmektedir (R²= .223). Bu durumda, katılımcıların aile iletişim kalıpları puanlarındaki değişimin, yalnızlık davranışını etkilediği görülmektedir. Katılımcıların yalnızlık puanlarındaki değişimin %77.7'sinin başka etmenlerle ilişkili olduğu söylenebilir. Regresyon analizinin t değerleri incelendiğinde, katılımcıların diyalog alt boyutu [t= -9.904; p= .000 ($p<0.01$)] puanlarının yalnızlık puanlarını negatif yönde anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Yani katılımcıların diyalog alt boyutundaki 100 birimlik artış yalnızlık davranışını %19.8 azaltmaktadır. Katılımcıların uyum alt boyutu [t= 6.203; p= .000 ($p<0.01$)] puanlarının ise yalnızlık puanlarını pozitif yönde anlamlı şekilde yordadığı görülmüştür. Yani katılımcıların uyum alt boyutundaki 100 birimlik artış yalnızlık davranışını %35.9 artırmaktadır.

Tablo 4.16. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık puanları üzerine etki analizi (Genel boyut düzeyi)

Değişken	B	Beta	t	Sig.	VIF	R	R ²	Uyarlanmış R ²	F	Korelasyon	
										Yalnızlık	
Sabit	16.003		14.961	.000		.472 ^a	.223	.220	.000 ^b	.361**	
Diyalog alt boyutu	-0.198	-.366	-9.904	.000	1.049					.429**	
Uyum alt boyutu	0.359	.229	6.203	.000	1.049					.677**	

**p <0.01 düzeyinde anlamlı

Bağımsız değişken: aile iletişim kalıpları

Bağımlı değişken: yalnızlık

Tablo 4.17.'ye bakıldığında, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma puanlarına etkisini incelemek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir [(R= .526; R²= .277; Uyarlanmış R²= .274) F(2.597)= 114.141; p<0.01]. Aile iletişim kalıplarının bağımsız değişken, sosyal dışlanma düzeylerinin bağımlı değişken olduğu regresyon analizine göre, katılımcıların sosyal dışlanma puanlarındaki değişimin %27.7'sini açıklamaktadır (R²= .277). Yani, katılımcıların aile iletişim kalıpları puanlarındaki değişimin, sosyal dışlanma davranışını etkilediğini ortaya koymaktadır. Katılımcıların sosyal dışlanma puanlarındaki değişimin %72.3'ünün ise diğer faktörlerle ilişkili olduğu belirtilmektedir. Regresyon analizinde t değerleri incelendiğinde, katılımcıların diyalog alt boyutu [t= -14.061; p= .000 (p<0.01)] puanlarının sosyal dışlanma puanlarını anlamlı ve negatif yönde yordadığı görülmektedir. Yani katılımcıların diyalog alt boyutundaki 100 birimlik artış sosyal dışlanma davranışını %49.4 azaltmaktadır. Katılımcıların uyum alt boyutu [t= 2.351; p= .019 (p<0.01)] puanlarının ise sosyal dışlanma puanlarını anlamlı ve pozitif yönde yordadığı görülmektedir. Yani katılımcıların uyum alt boyutundaki 100 birimlik artış sosyal dışlanma davranışını %8.2 artırmaktadır.

Tablo 4.17. Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma puanları üzerine etki analizi (Genel boyut düzeyi)

Değişken	B	Beta	t	Sig.	VIF	R	R ²	Uyarlanmış R ²	F	Korelasyon	
										Önemsenme alt boyutu	Dışlanma alt boyutu
Sabit (Aile İletişim kalıpları)	3.518		20.778	.000						.593**	.838**
Diyalog alt boyutu	-.494	-.501	-14.061	.000	1.049	.526 ^a	.277	.274	.000 ^b	.537**	.527**
Uyum alt boyutu	.082	.084	2.351	.019	1.049					.892**	.861**

**p <0.01 düzeyinde anlamlı

Bağımsız değişken: aile iletişim kalıpları

Bağımlı değişken: sosyal dışlanma

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, kız ergenlerin Aile İletişim Kalıpları, Sosyal Dışlanma, Yalnızlık Ölçeği düzeyleri ve aile iletişim kalıplarının, sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkisine dair bulgular tartışılacaktır. Ayrıca kız ergenlerin aile iletişim kalıpları, yalnızlık ve sosyal dışlanmanın bağımsız değişkenlere (yaş, kardeş sayısı, doğum sırası, anne durumu, anne eğitim düzeyi, anne mesleği, baba durumu, baba eğitim düzeyi, baba mesleği, anne-baba birliktelik durumu, yaşadıkları kişiler, ailenin aylık ortalama geliri ve lise türü) göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular tartışılacaktır.

Elde edilen bulgulara göre, aile iletişim kalıpları ölçeğinin genel ortalaması 3.08 ± 0.52 olarak bulunmuştur. Alt boyutlar arasında en yüksek puan diyalog boyutu (3.18 ± 0.81), en düşük puan ise uyum boyutu (2.95 ± 0.82) çıkmıştır. Bu sonuçlar, katılımcıların aileleriyle iletişim kurarken uyum sağlamaktan ziyade diyalog kurmaya daha yatkın olduklarını göstermektedir. Literatürdeki diğer çalışmalar da benzer bulgulara işaret etmektedir. Bilgili (2020), genç ebeveynlerle gerçekleştirdiği araştırmada diyalog düzeyinde belirgin bir fark bulunduğunu ortaya koymuştur (120). Ayyıldız (2021) ve Yüksel (2019) çalışmalarında, lise öğrencilerinin diyalog yönelimlerinin uyum yönelimlerine göre daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (1, 14). Özey (2022) ergenlerle gerçekleştirdiği çalışmada, cinsiyetin uyum puanları üzerinde bir etkisi bulunmadığını, ancak kız ergenlerin diyalog düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir (8). Bu bulgular, gençlerin iletişimde daha fazla etkileşim ve anlayış arayışında olduklarını düşündürmektedir. Ancak Bulut Barkın'ın (2022) araştırması, öğrencilerin aileleriyle kurdukları iletişimde diyalog ve uyum düzeylerinin orta seviyede ve birbirine oldukça yakın olduğunu belirtmektedir (16). Bu, aile içi iletişimde dengeli bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Algan (2022) tarafından yapılan bir araştırma ise, 13-18 yaş grubundaki gençlerin diyalog ve uyum yönelim düzeylerinin ortalamanın üstünde olduğunu ortaya koymuştur (156). Bu, gençlerin aileleriyle iletişimlerinde hem açık bir diyalog kurabildiklerini hem de uyum sağlayabildiklerini göstermektedir. Başaslan (2022) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışma, kız öğrencilerin uyum ve diyalog yönelim düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (157).

Elde edilen bulgulara göre, sosyal dışlanma ölçeğinin genel ortalaması 32.18 ± 0.79 olarak belirlenmiştir. Alt boyutlar arasında en yüksek puan dışlanma boyutu (2.62 ± 1.03), en düşük puan ise önemsenmeme boyutu (1.65 ± 0.83) olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu, kız ergenlerin sosyal çevrelerinde dışlanma düzeylerinin, önemsenmemeye kıyasla daha belirgin

olduğunu göstermektedir. Hudaynazarova'nın (2022) sosyal dışlanma ölçeği sonuçlarına göre, öğrencilerin genel olarak önemsenmeme alt boyutunda daha yüksek ortalamalar elde ettikleri belirtilmektedir (23). Bu da önemsenmeme boyutunun daha fazla önem taşıdığını göstermektedir. Bizim çalışmamızda da dışlanma boyutu daha yüksek çıkmıştır, bu durum çalışmamızın farklı yönlerini göstermektedir. Yücetürk (2018) ergenlerle yaptığı araştırmada, kızların önemsenmeme düzeylerinin erkeklerden daha fazla olduğunu; buna karşılık erkeklerin dışlanma düzeylerinin kızlardan daha yüksek olduğunu tespit etmiştir (158). Gür (2019) ile Bağrıaçık ve Yaman (2022) da kız ergenlerin önemsenmeme düzeylerini erkeklere göre daha yüksek bulmuştur (135, 159). Erdemli ve Kurum (2019) çalışması, sokak çocukları, yoksul çocuklar ve kız çocuklarının diğer çocuklara oranla daha fazla dışlanma riski taşıdığını belirtmiştir (160). Gürlü ve Demirli (2017), Aktaş (2020) ile Işık ve Çelik (2020) de sosyal dışlanma alt boyutlarında kız öğrencilerin daha fazla dışlanma ve görmezden gelinme deneyimlediklerini belirlemiştir (161-163). Güngör (2023) çalışmasında, sosyal dışlanma ölçeğinde cinsiyet değişkenine göre görmezden gelinme alt boyutunda kız öğrencilerin puanlarını erkeklerden daha yüksek bulmuştur (164). Bu sonuç, kız öğrencilerin erkeklere oranla daha fazla görmezden gelindiğini düşündürmektedir. Benzer şekilde, Macit (2023) çalışmasında kızların dışlanma ve görmezden gelinme ortalamalarını erkeklere oranla daha yüksek bulmuştur (165). Bu sonuçlar, cinsiyetin sosyal dışlanma deneyimlerini belirlemede kritik bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Kız öğrencilerin daha fazla önemsenmeme ve dışlanma düzeyi yaşaması, onların sosyal çevrelerinde daha fazla mücadeleyle karşılaştıklarını işaret etmektedir. Bu araştırma, ergen kızların sosyal ve duygusal deneyimleri üzerindeki etkilerini anlamak adına önemli katkılar sağlamaktadır.

Elde edilen bulgulara göre, yalnızlık ölçeğinin genel ortalaması 13.01 ± 4.85 olarak tespit edilmiştir. Bajaj ve Kaur'un (2019) çalışmasında, kız ergenlerin yalnızlık değişkenindeki puanlarının ortalama, medyan ve mod değerlerinin sırasıyla 42.06, 42.00 ve 41.88 olduğu ve bu değerlerin birbirine oldukça yakın olduğu gözlemlenmiştir (166). Pretorius'un (2022) çalışmasında, kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek yalnızlık ortalamaları bildirdiği gözlemlenmiştir (167). Schütz ve Bilz'in (2023) çalışmasında da, kızlarda yalnızlığın erkeklere kıyasla iki kat daha yaygın olduğu bulunmuştur (168). Kadınlar arasındaki yüksek yalnızlık seviyeleri, toplumsal cinsiyet rolü sosyalleşmesinin etkisinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca evde kalma direktifleri ve ağlara erişimin kesilmesi, kadınlar için artan psikolojik sıkıntılara yol açmaktadır (169). Von Soest ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, doğrudan yalnızlık hissetme ve duygusal yalnızlık yönleri hakkında

sorulduğunda, yalnızlığın ergenlik ve genç yetişkinlik yıllarında arttığı, sosyal yalnızlığın ise azaldığı ve 20'li yaşların ortalarında düzeyine ulaştığı bulunmuştur (170).

Korelasyon bulguları, Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği ile Yalnızlık Genel Ölçeği arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunduğunu göstermektedir ($r=0.570$, $p<0.01$). Işık ve Çelik'in (2020) çalışmasında, sosyal dışlanmanın alt boyutu olan görmezden gelinmenin, psikolojik sağlamlık ile negatif yönde anlamlı bir ilişki gösterdiği belirlenmiştir (163). Benzer şekilde, yalnızlık ile psikolojik sağlamlık arasındaki güçlü ve negatif ilişki de yalnızlığın, psikolojik sağlamlık üzerinde olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, hem sosyal dışlanma hem de yalnızlık, psikolojik sağlamlık açısından risk faktörleri olarak değerlendirilmektedir (171, 172).

Korelasyon bulguları incelendiğinde, Sosyal Dışlanma Genel Ölçeği ile Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği arasında da anlamlı, orta düzeyde ve pozitif bir ilişki tespit edilmiştir ($r=0.465$, $p<0.01$). Kahriman ve Polat (2003) araştırmasında, aile ve arkadaşlardan alınan sosyal desteğin artmasıyla, ergenin benlik saygısının da arttığını belirtmiştir (173). Benzer şekilde literatürde, ergenin sosyal yaşantıları, ailesinden ve sosyal çevresinden aldığı desteğin benlik saygısını etkilediği ifade edilmiştir (174). Haskan (2009) araştırmasında, yüksek aile ve arkadaş desteğine sahip ergenlerin suça yönelik ve depresif davranışların daha düşük olduğunu belirtmiştir (175).

Korelasyon bulguları incelendiğinde, Yalnızlık Genel Ölçeği ile Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği arasında ise anlamlı, düşük düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r=0.361$, $p<0.01$). Bu bulgu, Kozaklı'nın (2006) çalışmasıyla da paralellik göstermektedir; çünkü yalnızlık ile sosyal destek arasında anlamlı bir negatif ilişki bulunduğu, yani aile, arkadaş ve özel birinden sağlanan sosyal desteğin arttıkça yalnızlık düzeylerinin azaldığı saptanmıştır (176). Matthews ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında, aile ortamı ve akran ilişkilerindeki faktörlerin çocukların yalnız kalmaya karşı savunmasızlıklarında önemli bir rol oynadığı belirtilmiştir. Çevresel faktörlerin, bireylerin yalnızlık düzeylerinin artması veya azalmasını açıklamada daha büyük bir rol oynadığı, genetik faktörlerin ise yalnız kalmayı büyük ölçüde açıkladığı bulunmuştur. Çalışmada, aile ve akran etkilerinin, yalnızlığın gelişimsel seyrindeki rolü incelenmiş ve çocukluk dönemindeki yalnızlığın tekrarlayan yalnızlıkla ilgili profillerin önemli bir belirleyeni olduğu ortaya konmuştur (177). Bizim çalışmamızda da aile iletişim kalıplarının, yalnızlık üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular, aile içi iletişimin yalnızlık üzerindeki rolünü ve sosyal desteğin önemini vurgulamaktadır.

Regresyon bulguları incelendiğinde, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur [$(R= .472$; $R^2= .223$; Uyarlanmış $R^2=.220)$],

$F(2.597)= 85.605; p<0.01]$. Bu bulgu, Schnepf ve arkadaşlarının (2023) çalışmasıyla da uyumludur. Söz konusu olan ilişkilerde, yalnızlığın en önemli koşulunun ergenlerin demografik geçmişi değil, ebeveynlerle olan ilişkileri olduğu belirtilmiştir. Ebeveynlerini destekleyici olarak gören ergenlerin, daha az destekleyici ebeveynlere sahip akranlarına göre %4 oranında daha az yalnız hissettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca aile geçmişi açısından yalnızlıkla en önemli ilişkiyi gösteren faktör ise ebeveyn desteği olduğu vurgulanmıştır (145). Favotto'nun (2019), Kanadalı ergenlerle yaptığı çalışma, genç yetişkinlerde yalnızlığı azaltmada aile içi iletişimin önemli rolünü vurgulamaktadır (178). Ayrıca Appel'in (2012), Avusturyalı lise öğrencileri ile yaptığı çalışma, internet kullanımının artan yalnızlıkla ilişkisini göstermekte ve bu ilişkide ebeveyn desteğinin aracılık rolü oynadığını belirtmektedir (179). Bu çalışmaların genel bulguları, genç yetişkinlerde yalnızlığı anlamada aile içi iletişim ve ebeveyn desteğinin vazgeçilmez rolüne işaret etmektedir (180). Ying (2023) ise çalışmasında, ailenin birçok yönünün, yalnızlık duyguları üzerinde etkili olduğunu ve ailenin bu faktörünün, ergen yalnızlığı üzerinde derin bir etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, ergenlerin en fazla ve düzenli olarak etkileşimde bulunduğu ebeveynlerinin, yalnızlık duyguları üzerinde etkisinin olması doğal görülmektedir (181). Stickley ve arkadaşlarının (2016) çalışmasının amacı, üç ülkede (Çek Cumhuriyeti, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri) hangi faktörlerin ergen yalnızlığı ile ilişkili olduğunu incelemektir. Araştırmanın sonucuna göre, ebeveyn tutumlarının yalnızlık üzerindeki etkilerinin farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ebeveyn katılımı, hiçbir ülkede yalnızlık hissiyle ilişkilendirilmemiştir, daha fazla ebeveyn sıcaklığı, Çek Cumhuriyeti ve ABD'deki kızlar için yalnızlık riskini azaltmış, ancak tutarsız ebeveynlik, Çek kızlar hariç tüm ergen gruplarında yalnız hissetme olasılığını artırmıştır. Bu çalışma, yaklaşık her on Rus ve ABD'li ergenden birinin ve her on üç Çek ergenden birinin güçlü yalnızlık duyguları bildirdiğini ve her ülkede kızların erkeklerden daha fazla yalnızlık bildirdiğini göstermiştir. Ayrıca, utangaçlık, tutarsız ebeveynlik ve akran mağduriyeti yaşama gibi bazı özellikler tüm ülkelerde ergen yalnızlığıyla güçlü bir şekilde ilişkiliyken, aile yapısı, ebeveyn sıcaklığı ve arkadaşlık bağları gibi diğer faktörler bazı ülkelerde bazı gruplar arasında yalnızlıkla bağlantılıdır (182). Bir başka çalışma da ise tamamlanmamış ailelerde yaşayan çocukların yalnız hissetme riskinin arttığı görülmüştür (183, 184) bu durum, tamamlanmamış ailelerin daha zayıf ilişki ağlarına sahip olabileceği ve bu nedenle yalnızlığa karşı koruyabilecek yeterli sevgi ve desteği sağlayamayabileceği belirtilmektedir (184). Ayrıca Orben (2020), aile ilişkilerin ve çevrimiçi arkadaşlıkların, yalnızlık üzerinde önemli derecede olumsuz bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedir. Ergenlerde yalnızlık, aile içindeki düşük destek, bağlılık ve ifade açıklığı

seviyeleri ile aşırı çatışmalarla karakterize edilen daha az uyumlu aile bağlantıları olduğunu ifade etmektedir (185).

Regresyon bulguları, Kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir [(R= .526; R²= .277; Uyarlanmış R²=.274) F(2.597)= 114.141; p<0.01]. Aydın ve arkadaşları (2011), sosyal dışlanma tehdidinin kadınlarda ve erkeklerde aile ve geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin daha olumlu düşüncelere yol açıp açmayacağını araştırmıştır. 1. Çalışma, sosyal olarak dahil edilmiş kadınlara kıyasla, sosyal dışlanma yaşayan kadınların, iyi eğitilmiş kadınların hayatlarında aile taahhütlerinin önceliklendirilmesi gerektiği kavramını daha güçlü bir şekilde kabul ettiğini göstermiştir. Bu etki, 2. Çalışmada daha incelikli bir ölçüm kullanılarak tekrarlanmış ve sosyal dışlanma yaşayan kadınların, kelime tamamlama görevinde sosyal olarak dahil edilmiş katılımcılardan daha fazla aileyle ilgili kelime ürettiğini göstermiştir. Dahası, hayatta anlam arayışı, sosyal dışlanma ile anne ve ev hanımı rollerine duyulan ilgi arasındaki ilişkiye aracılık etmiştir. Son olarak, 3. Çalışma, gözlemlenen etkinin kadın örnekleriyle sınırlı olduğunu göstermiştir (186).

Sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu ve aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog alt boyutunda yaş değişkenine göre farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Diyalog alt boyutunda, 17 yaş grubundaki öğrencilerin diyalog puanının 15 yaş grubundakilere kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, daha büyük yaştaki öğrencilerin aileleriyle daha etkili iletişim kurduğunu veya bu iletişimi daha olumlu gördüklerini göstermektedir. Yüksel (2019), lise öğrencilerinde diyalog yönelimi ile yaş arasında anlamlı bir bağlantı bulmuş, ancak uyum düzeyinin yaşla ilişkili olmadığını bulmuştur (14). Zhang ve Pan (2021), cinsiyet ve yaşın ebeveyn iletişimi ve ergenlikteki depresif semptomlar üzerindeki etkilerini incelemiş ve yaşın iletişimi etkilediğini bulmuştur. Araştırmalarında, kızlar için baba-ergen ve anne-ergen iletişiminin olumsuz etkilerinin 9. sınıfta daha belirgin olduğunu saptamışlardır (187). Bu da yaşla birlikte iletişimdeki değişimlerin önemini vurgulamaktadır. Feriç (2024), aile iletişiminin kalitesinin değerlendirilmesinde yaşla ilgili farklılıklar bulunduğunu belirtmiştir (188). Bu, bizim bulgularımızla paraleldir; çünkü yaş arttıkça diyalog yönelimi de artmaktadır. Ayrıca yaş ilerledikçe öğrencilerin iletişim ihtiyaçlarının ve önceliklerinin değiştiğini ve bunun da iletişim kalıplarına yansıdığını düşündürmektedir. Dolayısıyla, yaşa göre değişen bu farklılıklar, aile içi iletişimi anlamada ve geliştirmede önemli ipuçları sunmaktadır. Bu nedenle, aile iletişim stratejileri geliştirilirken, yaş gruplarının iletişim ihtiyaçlarına ve önceliklerine uygun yaklaşımlar benimsenmelidir. Özey (2022) ve Bilgili (2020), yaşın diyalog ve uyum alt boyutlarında kayda değer bir etkisi bulunmadığını belirtmiş (8, 120).

Algan (2022) da benzer şekilde, 13-18 yaş aralığındaki gençlerle gerçekleştirdiği araştırmada, yaşı her iki boyut açısından da önemli bir farklılık oluşturmadığını bildirmiştir (156). Bu çalışmalarla ortaya çıkan uyum alt boyutundaki farklı sonuçlar, örneklem farklılıklarından veya çalışmanın yapıldığı ilden kaynaklanıyor olabilir.

Sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeğine ait genel puanlar incelendiğinde, ailedeki çocuk sayısı grupları arasında tüm ölçek ve alt boyutlarda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu durum, ergenlik döneminde sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları üzerinde çocuk sayısından ziyade diğer faktörlerin daha belirleyici olabileceğini düşündürmektedir. Özey'in (2022) ergenlerle yaptığı çalışma kardeş sayısının diyalog ve uyum yönelimleri üzerinde etkili olmadığını rapor etmektedir (8). Bu bulgu, bizim çalışmamızla örtüşmekte ve kardeş sayısının ergenlik dönemindeki iletişim yönelimleri üzerinde belirleyici bir faktör olmadığını desteklemektedir. Fakat literatürde yer alan bazı çalışmalar, kardeş sayısının farklı boyutlarda ve yaş gruplarında değişken etkiler yaratabileceğine dair bir çerçeve sunmaktadır. Bulut Barkın'ın (2022) araştırması, kardeş sayısının diyalog ve uyum yönelimleri üzerinde belirgin etkiler yarattığını belirtmektedir. Barkın'a göre, iki veya daha fazla kardeşe sahip öğrencilerin diyalog yönelimi, tek çocuk olanlara göre daha yüksektir ve kardeş sayısının diyalog yönelimi üzerinde büyük bir etkisi vardır. Ayrıca, tek çocukların uyum yönelimi puanlarının daha yüksek olduğu ve kardeş sayısının uyum yönelimi üzerinde orta derecede etkili olduğu belirtilmiştir (16). Bu bulgu ise, bizim çalışmamızdan farklılık göstermektedir. Bu karşılaştırmalar, aile yapısının iletişim dinamikleri üzerindeki etkilerinin karmaşık olduğunu ve yaş, dönem veya diğer sosyo-kültürel faktörlerle birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sosyal dışlanma ölçeğinin dışlanma alt boyutu ve aile iletişim kalıpları genel ölçeğinde çocukların aile içindeki sıralamalarına göre farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle üçüncü çocukların dışlanma puanının birinci, ikinci ve dördüncü çocuklara kıyasla daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Literatüre bakıldığında ortanca çocukların genel olarak sosyal açıdan kendilerini kardeşleriyle ve diğer bireylerle karşılaştırma eğilimlerinin yüksek olduğu görülmektedir (189). Çakır ve Güler (2021), psikolojik doğum sırasına dayanarak ortanca çocukların öz anlayış ortalamalarının hem en büyük hem de en küçük çocuklardan anlamlı düzeyde daha düşük olduğunu bulmuştur (190). Bu durum, ailedeki doğum sırasının çocukların sosyal düzeyleri üzerinde etkili olabileceğini göstermektedir.

Sosyal dışlanma genel ölçeği, önemsenmeme ve dışlanma alt boyutlarında, ayrıca aile iletişim kalıpları ölçeğinin uyum alt boyutunda, annesi sağ olanların puanları vefat edenlerden daha yüksek çıkmıştır. Benzer şekilde, sosyal dışlanma genel ölçeği ve dışlanma

alt boyutunda babası sağ olanların puanları vefat edenlerden daha yüksek bulunmuştur. Ancak, yalnızlık ölçeğinde babası vefat edenlerin puanları sağ olanlardan daha yüksek çıkmıştır. Cerniglia, Cimino ve Ballarotto (2014), yaşamın ilk üç yılında ebeveyn kaybının ergenlerde psikolojik sorunlara yol açtığını belirtmektedir (191).

Yalnızlık ölçeği ve aile iletişim kalıpları ölçeğinin uyum alt boyutunda anne eğitim durumu değişkenine bağlı olarak farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu bulgular, anne eğitim seviyesinin çocukların sadece yalnızlık ve uyum düzeyleri üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Öztosun'un (2018) araştırması, anne eğitim düzeyi ile ergenlerin sosyal dışlanma deneyimleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermektedir (13). Yüksel'in (2019) çalışmasında da anne eğitim durumunun aile işlevleri üzerinde anlamlı farklılıklara yol açtığı saptanmıştır (14). Bu sonuçlar, çalışmamızda elde ettiğimiz bulgularla benzerlik göstermektedir. Ancak Güngör'ün (2023) araştırması, meslek yüksekokulu mezunu annelerin çocuklarının, ilköğretim ve daha düşük eğitim düzeyine sahip annelerin çocuklarına kıyasla sosyal dışlanma ölçeğinin dışlanma alt boyutunda daha yüksek puan aldığını göstermektedir (164). Ayrıca, Bulut Barkın'ın (2022) çalışmasında, anne eğitim düzeyinin diyalog yönelimi üzerinde küçük ama anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur (16). Bu bulgular bizim çalışmamızdan farklılık göstermektedir. Bu tür çalışmalar, anne eğitim seviyesinin ergenlerin sosyal ve duygusal gelişimleri üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için çeşitli sonuçlar sunmaktadır.

Sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeği ile bu ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin genel puanlar değerlendirildiğinde, baba eğitim durumu değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu, baba eğitim seviyesinin ergenlerin aile iletişimi, sosyal dışlanma deneyimleri ve yalnızlık düzeyleri üzerinde belirgin bir etkisi olmadığını düşündürmektedir ve literatürdeki bazı çalışmalarla uyum göstermektedir. Hudaynazarova (2022) ve Gür (2019) araştırmalarında da anne ve baba eğitim seviyesinin ergenlerin sosyal dışlanma deneyimlerinde belirgin bir etkisinin bulunmadığını bildirmiştir (23, 135). Benzer şekilde, Özey (2022) ve Yüksel (2019) de anne-baba eğitim durumunun ergenlerin diyalog ve uyum yönelimleri üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir (8, 14). Bu bulgular, ebeveynlerin eğitim seviyesinin sosyal dışlanma ve aile iletişimi üzerindeki etkisinin olmadığını ortaya koymaktadır ve çalışmamızı desteklemektedir. Bununla birlikte, bazı araştırmalar baba eğitim düzeyinin etkili olabileceğini öne sürmektedir. Öztosun (2018), baba eğitim düzeyinin sosyal dışlanma deneyimlerinde belirgin bir fark yarattığını bulmuştur (13). Bulut Barkın (2022), baba eğitim seviyesinin diyalog ve uyum yönelimleri üzerinde küçük fakat anlamlı farklar yarattığını

belirtmiş (16). Alak'ın (2022) çalışmasından elde edilen veriler, babası lisansüstü mezunu olan gençlerin, babası ilkokul mezunu olan gençlere kıyasla daha yüksek yalnızlık puanlarına sahip olduğunu göstermektedir (192). Güngör'ün (2023) çalışmasında ise ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artmasının sosyal dışlanma durumunu artırdığı tespit edilmiştir (164). Bu sonuçlar, araştırmamızın baba eğitimi noktasında ayrıştığı bir nokta olarak değerlendirilebilir.

Sosyal dışlanma genel ölçeği ile önemsenmeme ve dışlanma alt boyutlarında, annenin mesleği değişkenine bağlı olarak göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Şen ve Karabulut (2024) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, aktif spor yapan ortaöğretim öğrencilerinin annelerinin meslekleri göz önünde bulundurulduğunda, sosyal dışlanma ölçeğinin dışlanma alt boyutunda belirgin bir farklılık bulunmuştur (193). Buna karşın, Yücetürk'ün (2018) lise öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, sosyal dışlanma genel ölçeği ve dışlanma alt boyutunda annenin mesleği ile ilgili anlamlı bir fark gözlemlenmemiştir. Ancak, önemsenmeme alt boyutunda, annesi memur olan öğrencilerin puanları, annesi ev hanımı olan öğrencilerin puanlarına göre daha yüksek çıkmıştır (158). Bizim çalışmada ise, annesi serbest meslek sahibi ve emekli olan öğrencilerin, annesi memur ve ev hanımı olan öğrencilere kıyasla daha yüksek önemsenmeme puanına sahip olduğu belirlenmiştir.

Sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu, aile iletişim kalıpları ölçeğinin diyalog alt boyutu ve yalnızlık genel ölçeği arasında, babanın mesleği değişkenine göre anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır. Yücetürk'ün (2018) lise öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada, sosyal dışlanma genel ölçeği ve dışlanma alt boyutunda babanın mesleği ile ilgili anlamlı bir fark bulunamamıştır. Ancak, önemsenmeme alt boyutunda, babası memur olan öğrencilerin puanlarının, babası özel sektör çalışanı/yönetici veya esnaf/işletmeci olan öğrencilere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (158). Bizim çalışmada ise, babası çalışmayan öğrencilerin önemsenmeme puanının, babası memur, serbest meslek sahibi, işçi ve emekli olan öğrencilerden daha yüksek olduğu görülmüştür.

Sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçeği ve alt boyutlarında, gelir durumu değişkenine göre belirgin bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu bazı literatür bulgularıyla uyum içerisindedir. Hudaýnazarova'nın (2022) araştırması, sosyo-ekonomik düzey gibi faktörlerin sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutunda belirgin bir farklılık yaratmadığını ortaya koymuştur (23). Benzer şekilde, Özey (2022) ergenlerle gerçekleştirdiği araştırmada, aile gelir durumunun diyalog ve uyum yönelimleri üzerinde etkisinin olmadığını belirtmiştir (8). Çalışmamızda da sosyal dışlanma ve aile iletişim kalıpları ölçeğinin genel puanları incelendiğinde, gelir durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak, Karaaslan Arkan'ın (2016) çalışması, sosyoekonomik

düzey ile yalnızlık düzeyi arasında belirgin bir ilişki bulunduğunu ortaya koymuştur (194). Algan'ın (2022) çalışmasında, yüksek gelir düzeyine sahip öğrencilerin diyalog yönelimi düzeylerinin daha yüksek bulunduğu belirlenmiştir (156). Schütz ve Bilz'in (2023) çalışmasında ise, düşük sosyoekonomik duruma sahip gençler arasında yalnızlığın daha yaygın olduğu görülmektedir (168). Bu bulgular, çalışmamızdan farklılık göstermektedir.

Sosyal dışlanma, yalnızlık ve aile iletişim kalıpları ölçekleri ve alt boyutlarında, ebeveynlerin birlikte veya boşanmış olmalarına göre anlamlı farklar bulunmamıştır. Bulut Barkın'ın (2022) çalışmasında, anne ve babası bir arada yaşayan öğrencilerin uyum yönelimi düzeylerinin, anne ve babası ayrı olan öğrencilerden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin birlikteliğinin öğrencilerin uyum yönelimi düzeyine olan etkisinin anlamlı ve büyük bulunduğu belirlenmiştir (16). Çaksen (2022) ise, ebeveyn boşanmasından etkilenen çocuklarda çeşitli psikososyal, psikosomatik ve konversiyon bozukluklarının görüldüğünü ifade etmektedir (195). Çalışmamızın bu bulgulardan farklılık göstermesi, çalışmanın yapıldığı ilin özellikleri ve katılımcı öğrencilerin 14-18 yaş aralığında olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu ve yalnızlık genel ölçeğinde kiminle yaşamakta değişkenine göre farklılık tespit edilmiştir. Bilgici ve Deniz'in (2021) çalışması, küçük aile yapılarında büyüyen gençlerin diyalog yönelim düzeylerinin, kalabalık ailelerde yetişen gençlere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermiştir (196). Bu, küçük ailelerde bireylerin daha fazla iletişim kurma ve kendilerini ifade etme fırsatı bulabileceklerini düşündürmektedir. Fallesen ve Gähler'in (2020) çalışması ise, sağlam ailelerdeki ergenlerin refah düzeyinin daha yüksek olduğunu, farklı tipteki dağılmış ailelerdeki ergenlerin refah düzeyinin daha düşük olabileceğini ortaya koymuştur. Özellikle, yeniden kurulan ailelerdeki ergenlerin, yalnızca tek ebeveynle yaşayan ergenlerden daha az refah düzeyine sahip olduğunu belirtmiştir (197). Bizim çalışmamızda da sadece babası ile yaşayan öğrencilerin önemsenmeme puanı, annesi, babası ve diğer aile büyükleri ile yaşayan gruptan da daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca, sadece babası ile yaşayan öğrencilerin yalnızlık puanı, annesi ve babası ile birlikte yaşayan ve annesi, babası ve diğer aile büyükleri ile yaşayan gruptan daha yüksek bulunmuştur. Özellikle, yalnızca babayla yaşayan öğrencilerin hem önemsenmeme hem de yalnızlık puanlarının daha yüksek olması, ebeveynlerin rolünün ve aile yapısının ergenlerin duygusal sağlığı üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, aile yapısının ve ebeveynlik durumunun ergenlerin sosyal ve duygusal refahı üzerinde karmaşık etkiler yaratabileceğini göstermektedir. Araştırmamızın bulguları, aile yapısının ve kiminle yaşamamanın, ergenlerin sosyal dışlanma ve yalnızlık deneyimleri üzerindeki etkilerini anlamak

adına önemli katkılar sunmaktadır. Özellikle, ebeveynlerin ve ailenin sosyal yapısının ergenlerin duygusal sağlığı üzerinde önemli bir rol oynayabileceği ortaya konmuştur.

Sosyal dışlanma ölçeğinin önemsenmeme alt boyutu ve yalnızlık ölçeğinde lise türü değişkenine göre farklılıklar tespit edilmiştir. Bağır'ın (2020), akıllı telefon bağımlılığının sosyal dışlanma ile ilişkisini inceleyen çalışmasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (198). Gürtepe'nin (2022) çalışmasında da, lise türü değişkenine göre sosyal dışlanma alt boyutlarının hepsinde farklılık olduğu belirlenmiştir (60). Bu sonuçlar, çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Ancak Canlı (2019) tarafından yapılan bir araştırma da, ergen öğrencilerin aile içi iletişim seviyelerinin aile tipi ve lise türüne göre farklılık gösterdiği bulunmuştur (199). Özey'in (2022) araştırmasında, Anadolu Lisesi'nde eğitim gören öğrencilerin aile içi iletişim seviyelerinin, Meslek Lisesi ve İmam Hatip Lisesi öğrencilerine kıyasla belirgin derecede daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu farklılığın, Anadolu Liseleri'ndeki akademik başarılarının daha yüksek olmasının ve bu başarının aile içi iletişimle ilişkili olmasıyla açıklandığı belirtilmiştir (8). Bizim çalışmamızda ise, önemsenmeme alt boyutunda, Anadolu Lisesi grubundaki öğrencilerin önemsenmeme puanının, Çok Programlı Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca, Fen Lisesi grubundaki öğrencilerde, Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek önemsenmeme puanı gözlenmiştir. Yalnızlık ölçeğinde ise, Anadolu Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi grubundaki öğrencilerin yalnızlık puanı, Çok Programlı Anadolu Lisesi öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum, akademik olarak zorlanan ergenlerin önemsenmeme ve yalnızlık duygularını daha yoğun hissetmeleriyle açıklanabilmektedir.

Aile iletişim kalıpları kalitesinin, ergenlerin sosyal dışlanma ve yalnızlık durumlarını etkilediği bu çalışmalarla ortaya konmuştur. Analizler sonucunda, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının yalnızlık ve sosyal dışlanma düzeylerini anlamlı bir şekilde yordadığı gözlemlenmiştir. Literatürde kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkisini inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda bulunması, bazı değişkenler ve ölçekler arasında anlamlı ilişkilerin olduğu sonucuyla araştırmanın, literatüre katkı sağladığı düşünülmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Araştırma kapsamında, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Adıyaman İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesindeki resmi ortaöğretim kurumlarında eğitim gören 600 kız öğrenciye ulaşılmıştır. Öğrencilere, Kişisel Bilgi Formu, Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler için) ve Aile İletişim Kalıpları Ölçeği yüz yüze uygulanmıştır.

Demografik değişkenlerle kız ergenlerin ölçeklerden aldıkları skorlar arasında ilişkiye bakıldığında; kız ergenlerin yaşlarına göre "önemsenmeme" ve "diyalog" alt boyutlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür (Tablo 4.2). Dışlanma alt boyutunda ve aile iletişim kalıpları genel ölçeğinde ailede çocuk sıralamasındaki yere göre farklılıklar bulunmuştur (Tablo 4.4). Sosyal dışlanma genel ölçeği, önemsenmeme ve dışlanma alt boyutlarında ve uyum alt boyutunda, annesi sağ olanların puanları, annesi vefat edenlerden daha yüksek çıkmıştır (Tablo 4.5). Yalnızlık ölçeği ve uyum alt boyutu anne eğitim durumu değişkenine göre farklılık göstermiştir (Tablo 4.6). Önemsenmeme ve dışlanma alt boyutları ile sosyal dışlanma genel ölçeği annenin mesleği değişkenine göre farklılık göstermiştir (Tablo 4.7). Sosyal dışlanma genel ölçeği ve dışlanma alt boyutunda babası sağ olanların puanları, babası vefat edenlerden daha yüksek çıkmıştır. Yalnızlık ölçeğinde ise babası vefat edenlerin puanları, babası sağ olanlardan daha yüksek çıkmıştır (Tablo 4.8). Önemsenmeme ve diyalog alt boyutları ile yalnızlık genel ölçeği, babanın mesleği değişkenine göre farklılık göstermiştir (Tablo 4.10). Önemsenmeme alt boyutu ve yalnızlık genel ölçeğinde kiminle yaşandığı değişkenine göre farklılık bulunmuştur (Tablo 4.12). Önemsenmeme alt boyutu ve yalnızlık ölçeğinde lise türü değişkenine göre de farklılık saptanmıştır (Tablo 4.14).

Özellikle, üçüncü çocuk olan öğrencilerin dışlanma puanının daha yüksek olduğu, annesi serbest meslek sahibi olan öğrencilerin sosyal dışlanma puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, babası çalışmayan öğrencilerin önemsenmeme puanı daha yüksek bulunmuştur. Katılımcıların tüm ölçek ve alt boyutlara göre ailedeki çocuk sayısı gruplarına, baba eğitim durumu değişkenine, ebeveynlerin birlikte veya boşanmış olmalarına, gelir durumu değişkenine göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Ölçekler arasındaki ilişki incelendiğinde Sosyal Dışlanma, Yalnızlık ve Aile İletişim Kalıpları Genel Ölçeği arasında anlamlı bir ilişki olduğu, aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlığı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

1. Kız ergenlerde sosyal dışlanma ve yalnızlığın önlenmesi amacıyla, okul rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri aracılığıyla kız ergenler ve aileleri için eğitici etkinlikler gerçekleştirilebilir.
2. Ailelerin, aile içi iletişim kalıplarını anlamalarına yardımcı olmak amacıyla bilgilendirici çalışmalar yapılabilir.
3. Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenler ve yöneticiler için düzenlenen hizmet içi eğitim programlarında ergenlik dönemi ve aile içi ilişkilerle ilgili konulara daha fazla odaklanabilir.
4. Araştırma, her iki cinsiyeti kapsayacak şekilde genişletilebilir. Bu sayede cinsiyet farklılıklarının, sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkileri daha iyi anlaşılacaktır. Ayrıca, araştırma farklı coğrafi bölgelerde de yürütülebilir. Bu sayede kültürel ve sosyoekonomik faktörler etkisini göstererek bulguların genellenebilirliği artacaktır.
5. Hem nicel hem de nitel veri toplama yöntemlerinin birlikte uygulandığı daha kapsamlı bir çalışma yapılabilir. Ayrıca, boylamsal çalışmalarla değişkenler arasındaki ilişkinin zaman içerisindeki değişimi incelenebilir.

KAYNAKLAR

1. Ayyıldız B. Ergenlerdeki saldırganlığın açıklanmasında aile iletişim kalıpları ve algılanan ebeveyn kabul düzeyinin rolü [yüksek lisans tezi]. Trabzon: Trabzon Üniversitesi; 2021.
2. Nalbant ZN. Ergenlerde siber zorbalığa duyarlılığın anne-baba ile ilişkiler ve değer yönelimleri açısından incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2019.
3. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi, 19. Baskı. İstanbul, Remzi Kitapevi, 2015:118-9.
4. Steinberg L. Risk taking in adolescence: New perspectives from brain. Curr Dir Psychol Sci. 2007;16(2):55-9.
5. Shikhalizada A. Ön ergenlik dönemindeki bireylerde duygusal güvenlik algısı, aile iletişim kalıpları ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Konya: Selçuk Üniversitesi; 2023.
6. Balta D. Ergenlik dönemi romantik ilişkilerinde yakınlık [yüksek lisans tezi]. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi; 2021.
7. Kulaksızoğlu A. Ergenlik Psikolojisi, 11. Baskı. İstanbul, Remzi Kitapevi, 2022:107.
8. Özey B. Ergenlerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin yordanmasında aile içi iletişim ve akran ilişkilerinin rolü [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2022.
9. Fitzpatrick MA. Family communication patterns theory: observations on its development and application. J Fam Commun. 2004;4(3-4):167– 79.
10. Buçakcı MG. Aile içi iletişim ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide zihinselleştirme ve psikolojik esnekliğin etkilerinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Ankara: Başkent Üniversitesi; 2022.
11. Theiss JA. Family communication and resilience. Pediatr Clin North Am. 2018;46(1):10-3.
12. Büyükcebeci A. Ergenlerde sosyal dışlanma, yalnızlık ve okul öznel iyi oluş arasındaki ilişki: empatik eğilimin aracı rolü [doktora tezi]. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi; 2017.
13. Öztosun A. Ergenlerde algılanan sosyal destek ve sosyal dışlanma deneyimlerinin internet bağımlılığını yordayıcılığı [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2018.

14. Yüksel MY. Ergenlerin yılmazlık düzeyleri ile aile işlevleri ve aile iletişim kalıpları arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2019.
15. Çavuş E. Ergenlerde akran ilişkileri ile sosyal medya kullanımı ve yalnızlığın cinsiyet farkları arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi; 2021.
16. Bulut Barkın A. Lise öğrencilerinin stres ile başa çıkma becerilerinin aile içi iletişim kalıpları açısından incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2022.
17. Zhang Y, Hu Y, Yang M. The relationship between family communication and family resilience in Chinese parents of depressed adolescents: a serial multiple mediation of social support and psychological resilience. *BMC Psychol.* 2024;12:33.
18. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/> Son Erişim Tarihi 9 Ağustos 2024.
19. World Health Organization. Orientation program on adolescent health for health care providers, <https://iris.who.int/handle/10665/42868> Son Erişim Tarihi 23 Ağustos 2024.
20. Berktaş M, Öztürk E. Erol güngör perspektifinden ahlâk ve ahlâkın toplumsal önemi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi.* 2023; 10(19), 165-184.
21. Smith SR, Hamon RR. *Exploring Family Theories.* 7th ed. New York, Oxford University Press, 2021:180.
22. Koerner AF, Fitzpatrick MA. Communication in intact families. In: Vangelisti AL (ed). *Handbook of Family Communication.* 2th ed. New Jersey, Lawrence Erlbaum, 2004: 177-96.
23. Hudaynazarova A. Olumlu ve olumsuz yaşantı geçirmiş ergenlerin ostrasizm (sosyal dışlanma) ve affetme düzeylerinin incelenmesi [doktora tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2022.
24. Çelikkaleli Ö, Tümtaş MS. Üniversite öğrencilerinde sosyal dışlanma ile saldırganlık arasındaki ilişkide sosyal yabancılaşmanın aracı rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.* 2019;(43):156-75.
25. Lim MH, Eres R, Vasan S. Understanding loneliness in the twenty-first century: an update on correlates, risk factors, and potential solutions. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol.* 2020;55(7):793-810.
26. Santrock JW. *Child Development: An Introduction,* 16th ed. New York, McGraw-Hill Higher Education, 2024.
27. Blakemore SJ. Adolescence and mental health. *Lancet.* 2018;393(10185):2030-1.

28. Penn Medicine Adolescent brain development and the importance of sleep. <https://www.pennmedicine.org/news/news-releases/2023/april/penn-medicine-study-reveals-new-insights-on-brain-development> Son Erişim Tarihi 2 Temmuz 2024.
29. Patton GC, Sawyer SM, Santelli JS, Ross DA, Afifi R, Allen NB, et al. Our future: A Lancet commission on adolescent health and wellbeing. *Lancet*. 2016;387(10036):2423-78.
30. Orben A, Przybylski AK. The association between adolescent well-being and digital technology use. *Nat Hum Behav*. 2019;3(2):173–82.
31. Nesi J, Choukas-Bradley S, Prinstein MJ. Transformation of adolescent peer relations in the social media context: Part 1—A theoretical framework and application to dyadic peer relationships. *Clin Child Fam Psychol Rev*. 2018;21(3):267-94.
32. Akdoğan R, Çimşir E. Ergenlik ve Ergen Bireye Yaklaşım, 19. Baskı. Ankara, Anı Yayıncılık, 2021:201-9.
33. Atak H. Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 2011;3(1):163-213.
34. Bayhan P. Ergenlik dönemi: Fiziksel, cinsel ve motor gelişim dönemi. İçinde: Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi, Baysal Metin EN (Çeviri editörü). *Child Development from Infancy to Adolescence*, Levine LE, Munsch J. 4. Baskı, Ankara, Pegem Akademi, 2021: 290-3.
35. Hayran Y. Ergenlik döneminin öz temsillerindeki gelişimsel farklılıklar. İçinde: Benliğin İnşası Gelişimsel ve Sosyokültürel Temeller, Kandemir M, Çetiner C, (Çeviri editörleri), 2. Baskı. Ankara, Pegem Akademi, 2019:316.
36. Tüzün Z, Ataman E. Kısım 7. İçinde: 3. Pediatri, Murat Yurdakök (Çeviri editörü). 1. Baskı, Güneş Tıp Kitabevleri, 2019:76.
37. Blakemore SJ. *Inventing Ourselves: The Secret Life of the Teenage Brain*. 5th ed. USA, PublicAffairs, 2018:48.
38. Souza J. How early puberty affects children’s mental health. In: Whitehouse SL, Mitrani P (eds). *Child Mind Institute*, <https://childmind.org/article/how-early-puberty-affects-childrens-mental-health/> Son Erişim Tarihi 15 Ağustos 2024.
39. Santrock JW. *Adolescence*, 17th ed. New York, McGraw-Hill Education, 2022:86.
40. Mastrotheodoros S, Van der Graaff J, Deković M, et al. Parent-adolescent conflict across adolescence: Trajectories of informant discrepancies and associations with personality types. *J Youth Adolesc*. 2020; 49:119-35.

41. Silva K, Ford CA, Miller VA. Daily parent-teen conflict and parent and adolescent well-being: The moderating role of daily and person-level warmth. *J Youth Adolesc.* 2020;49(8):1601–16.
42. Steinberg L. *Adolescence*. 4th ed. New York, McGraw-Hill Education, 2022:46.
43. Arnett JJ. *Emerging Adulthood: The Winding Road from the Late Teens through the Twenties*, 3th ed. Oxford, Oxford Academic Press, 2024:102.
44. Tsai MC, Wang Y-CL, Chan HY. Pubertal progression and its relationship to psychological and behavioral outcomes among adolescent boys. *Dev Psychopathol.* 2023;35(4):1891-1900.
45. Uzun K, Tagay Ö, Cırcır O. Childhood traumas and future expectations in adolescents: Examination the role of perceived social support and attitudes to seeking psychological help. *Curr Psychol.* 2024;43:7116–30.
46. Yuan Z, Li W, Ding W, Song S, Qian L, Xie R. Your support is my healing: the impact of perceived social support on adolescent NSSI — a sequential mediation analysis. *Curr Psychol.* 2024;43:261-71.
47. Austrian K, Soler-Hampejsek E, Behrman J, Digitale J, Hachonda NJ, Bweupe M, et al. The impact of the Adolescent Girls Empowerment Program (AGEP) on short and long term social, economic, education and fertility outcomes: a cluster randomized controlled trial in Zambia. *BMC Public Health.* 2020;20:349.
48. Khalaf AM, Alubied AA, Khalaf AM, Rifaey AA. The impact of social media on the mental health of adolescents and young adults: a systematic review. *Cureus.* 2023;15(8):e42990.
49. Yang Q, Xie R, Li J, Zhang R, Ding W, Li W. The mutual relationship between self-compassion, perceived social support, and adolescent NSSI: A three-wave longitudinal study. *Mindfulness.* 2023;14:1940-50.
50. Schultz DP, Schultz SE. *Theories of Personality*, 11th ed. California, Wadsworth Cengage Learning, 2016:216.
51. Newman BM, Newman PR. *Development through Life: A Psychosocial Approach*, 13th ed. California, Wadsworth Cengage Learning, 2020:402.
52. Santrock JW. *Life-Span Development*, 19th ed. New York, McGraw Hill, 2023; 335-339.
53. Kroger J. *Identity Development: Adolescence Through Adulthood*, 4th ed. Oxford, Oxford University Press, 2017:276.
54. Budak S. *Psikoloji Sözlüğü*. 9. Baskı. İstanbul, Bilim ve Sanat Yayınları, 2019:201.

55. Derman O. Ergenlerde psikososyal gelişim. Adolesan Sağlığı II. Sempozyum Dizisi, Cerrahpaşa, 2. Baskı. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, 2008:19-21.
56. Triandis HC. Individualism and Collectivism. 7th ed. London, Routledge, 2019:180-9.
57. Anderson M, Jiang C. Teens, social media and technology. Pew Research Center, <https://www.pewresearch.org> Son Erişim Tarihi 9 Ağustos 2024.
58. Valkenburg PM, Piotrowski JT. Plugged In: How Media Attract and Affect Youth. 2th ed. Connecticut, Yale University Press, 2017:176.
59. Tras Z, Öztemel K, Kagnici E. A review on university students' resilience and levels of social exclusion and forgiveness. International Education Studies. 2019;12(10):50-9.
60. Gürtepe A. Ergenlerde bağlanma sosyal dışlanma ve riskli davranışların incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi; 2022.
61. Ogurlu U. Ostracism among gifted adolescents: A preliminary study in Turkey. Educational Process: International J. 2015;4(1):2-11.
62. Avcı M. Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. Atatürk Üni Sos Bil Ens Derg. 2006;7(1):39-63.
63. Williams KD, Nida SA. Ostracism: Consequences and coping. Curr Dir Psychol Sci. 2021;30(2):137-42.
64. Reinhard MA, Dewald-Kaufmann J, Wüstenberg T, Musil R, Barton BB, Jobst A, et al. The vicious circle of social exclusion and psychopathology: a systematic review of experimental ostracism research in psychiatric disorders. Eur Arch Psychiatry Clin Neurosci. 2020;270(4):521-32.
65. Hymel S, Swearer SM. Bullying and social exclusion. Annu Rev Psychol. 2019;70:373-99.
66. Rose AJ, Rudolph KD. A review of sex differences in peer relationship processes: Potential trade-offs for the emotional and behavioral development of girls and boys. Psychol Bull. 2006;132(1):98-131.
67. Cacioppo JT, Cacioppo S. The growing problem of loneliness. Lancet. 2018;391(10119):426-7.
68. Wang J, Lloyd-Evans B, Marston L, Ma R, Mann F, Solmi F, et al. Epidemiology of loneliness in a cohort of UK mental health community crisis service users. Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol. 2020;55:811-22.

69. Cacioppo JT, Cacioppo S, Cole SW, Capitanio JP, Goossens L, Boomsma DI. Loneliness across phylogeny and a call for comparative studies and animal models. *Perspect Psychol Sci.* 2015;10(2):202-12.
70. Peker G. Farklı okul türüne geçiş yapan liseli ergenlerde içe yönelim davranış sorunları ile ergenlerin yeni çevreye uyumu, duygusal kontrolü ve algılanan yalnızlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2022.
71. Rokach A. Yalnızlık ve sosyal bağlantı. *Vizyonlar Derg.* 2019;14:5-7.
72. Çetin C, Anuk Ö. COVID-19 pandemi sürecinde yalnızlık ve psikolojik dayanıklılık: Bir kamu üniversitesi öğrencileri örnekleme. *Avrasya Sos Eko Arştr Derg.* 2020;7(5):170-89.
73. Qualter P, Vanhalst J, Harris R, van Roekel E, Lodder G, Bangee M, et al. Loneliness across the life span. *Perspect Psychol Sci.* 2015;10:250-64.
74. Holt Lunstad J. Sosyal izolasyon ve yalnızlığın potansiyel halk sağlığı önemi: yaygınlık, epidemiyoloji ve risk faktörleri. *Kamu Politikası Yaşlanma Temsilcisi.* 2017;27:127-30.
75. King M. Working to address the loneliness epidemic: Perspective taking, presence, and self-disclosure. *Am J Health Promot.* 2018;32:1315-7.
76. Angus Reid Institute. A portrait of social isolation and loneliness in Canada today. <http://angusreid.org/social-isolation-loneliness-canada/> Son Erişim 2 Temmuz 2024.
77. Lee CS, Goldstein SE. Loneliness, stress, and social support in young adulthood: Does the source of support matter? *J Youth Adolesc.* 2016;45:568-80.
78. Chang EC, Chang OD, Martos T, Sallay V, Lee J, Stam K, et al. Family support as a moderator of the relationship between loneliness and suicide risk in college students: Having a supportive family matters! *Fam. J.* 2017;25(3):257-63.
79. Yıldız MA. Ergenlerde bağlanma ve yalnızlık arasındaki ilişkide genel aidiyet ve yaşam doyumunun seri çoklu aracılığı. *Eğitim Bilimi Teori Uygulama.* 2016;16:553-78.
80. Prilleltensky I. Mattering at the intersection of psychology, philosophy, and politics. *Am J Community Psychol.* 2020;65:16-34.
81. Flett GL. The Psychology of Mattering Understanding the Human Need to be Significant. 2th ed. Cambridge, Academic Press/Elsevier, 2018:102.
82. Cacioppo S, Grippo AJ, London S, Goossens L, Cacioppo JT. Loneliness: clinical import and interventions. *Perspect Psychol Sci.* 2015;10(2):238-49.
83. Bzdok D, Dunbar RIM. The neurobiology of social distance. *Trends Cogn Sci.* 2020;24(9):717-33.

84. Cacioppo JT, Hawkley LC, Thisted RA. Perceived social isolation makes me sad: 5-year cross-lagged analyses of loneliness and depressive symptomatology in the Chicago Health, Aging, and Social Relations Study. *Psychol and Aging*. 2010;25(2):453-63.
85. Lim MH, Rodebaugh TL, Zyphur MJ, Gleeson JF. Loneliness over time: The crucial role of social anxiety. *J Abnorm Psychol*. 2016;125(5):620-30.
86. Holt Lunstad J, Smith TB, Baker M, Harris T, Stephenson D. Loneliness and social isolation as risk factors for mortality: a meta-analytic review. *Perspect Psychol Sci*. 2015;10(2):227-37.
87. Park C, Majeed A, Gill H, Tamura J, Ho RC, Mansur RB, et al. The effect of loneliness on distinct health outcomes: A comprehensive review and meta-analysis. *Psychiatry Res*. 2020;294:113514.
88. Solmi M, Veronese N, Galvano D, Favaro A, Ostinelli EG, Noventa V, et al. Factors associated with loneliness: An umbrella review of observational studies. *J Affect Disord*. 2020;271:131-8.
89. Fried L, Prohaska T, Burholt V, Burns A, Golden J, Hawkley L, et al. A unified approach to loneliness. *Lancet*. 2020;395(10218):114.
90. Ormstad H, Eilertsen G, Heir T, Sandvik L. Personality traits and the risk of becoming lonely in old age: A 5-year follow-up study. *Health Qual Life Outcomes*. 2020;18:47.
91. Barreto M, Victor C, Hammond C, Eccles A, Richins MT, Qualter P. Loneliness around the world: Age, gender, and cultural differences in loneliness. *Pers Ind Dif*. 2021;169:110066.
92. Victor CR, Yang K. The prevalence of loneliness among adults: A case study of the United Kingdom. *The Journal of Psychology: Interdisciplinary and Applied*. 2012;146(1-2):85-104.
93. Mullen RA, Tong S, Sabo RT, Liaw WR, Marshall J, Nease DE Jr, et al. Loneliness in primary care patients: A prevalence study. *Ann Fam Med*. 2019;17(2):108-15.
94. Walsh F. *Strengthening Family Resilience*, 3th ed. New York, Guilford Press, 2016:199.
95. Kompirovic TP, Radojevic T, Duric I. The correlation between parenting styles and children's social competences and anti-social behavior. *New Educational Review*. 2020;62(4):34-45.
96. Özkurt Y. Ortaokul öğrencilerinin aile içi iletişimlerinin ve sosyal uyum durumlarının incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi; 2018.
97. Çağdaş A. *Anne-Baba Çocuk İletişimi*, 4.Baskı. İstanbul, Eğiten Matbaacılık, 2020: 99.

98. Erdoğan Ö, Anık C. Aile iletişim kalıpları ölçeğinin Türkçe formunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. Türkiye İletişim Araştırmaları Derg. 2018;29:21-46.
99. Nazlı S. Aile Danışmanlığı, 15. Baskı. Ankara, Anı Yayınları, 2020:107.
100. Güleç V. Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. İstanbul Aydın Üniversitesi Yeni Med Elektr Dergi. 2018;2(1):105-20.
101. Kağıtçıbaşı Ç. Yeni İnsan ve İnsanlar. 1. Baskı. İstanbul, Evrim Yayınları, 2022:28.
102. Günaydın E. 12-17 yaş çocuğu olan annelerin ebeveynlikte bilinçli farkındalık düzeyi ve dijital ebeveynlik tutumu ile çocuklarında internet bağımlılığı arasındaki ilişki [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi; 2021.
103. Temel D, Türkoğlu B. Yerleşim yerlerine göre anne baba tutumlarının okul öncesi çocukların sosyal becerilerine etkisi. Gazi Eğt Fak Derg. 2019;39(2):843-71.
104. Kaya Y, Öz F. Ergenlerin benlik algısı üzerinde algılanan ebeveyn tutumlarının ve bağlanma stillerinin rolü: bir yapısal eşitlik modellemesi. Psikiytr Hem Derg. 2020;11(2):106-14.
105. Bulut ÖA, Soyer MK. İlkokul öğrencilerinin algılanan anne baba tutumları ve olumsuz değerlendirilme korkuları ile öz yeterlik algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Türk Psik Dan ve Reh Derg. 2021;11(61):215-28.
106. Türk A. Anne ebeveynin kendi anne ret kabulünün, ebeveynlik tutumu üzerine etkisi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi; 2021.
107. Ekin H. Ortaokul öğrencilerinin anne baba tutumu, sınav kaygısı ve matematik kaygısının incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Kırşehir: Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi; 2021.
108. Büyük ET, Odabaşoğlu E, Uzşen H, Koyun M. Attitudes of pediatric nurses and teachers towards children's rights and their parental attitudes. Int J Health Serv Res Pol. 2021;6(3):284-95.
109. Kaya FŞ, Gündüz İ. Anne babası evli veya boşanmış olan çocukların algıladıkları ebeveyn tutumu ile somatizasyon belirtileri arasındaki ilişki. Gaziantep Üni Eğt Bilimleri Derg. 2019;3(1):35-56.
110. Bodur ZY, Aktan S. A research on the relationship between parental attitudes, students' academic motivation and personal responsibility. IJonSES. 2021;3(4):636-55.
111. Konal Ulusoy İ. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin anne baba tutumlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi. Yedi Aralık Sosyal Araştırmalar Derg. 2022;1(1):29-43.

112. Kaya A. İlköğretim öğrencilerinin anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının kişilik özelliklerine göre değişkenliğinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2010.
113. Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk, 31. Baskı. İstanbul, Remzi Kitapevi, 2023:201.
114. Ateş B. Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmatik yaşantıların psikolojik dayanıklılık üzerindeki etkisinde anne baba tutumlarının aracılık rolü [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi; 2023.
115. Özen D. Ortaokul öğrencilerinin anne baba tutumlarının psikolojik sağlamlık üzerine etkisi. Akademik Tarih ve Düşünce Derg. 2019;6:1428-49.
116. Aynur MS. Beliren yetişkinlik döneminde sosyal görünüş kaygısı: algılanan anne baba tutumu ve mükemmeliyetçiliğin yordayıcı gücü [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Maltepe Üniversitesi; 2020.
117. Eker E, Türk A. Anne ebeveynin kendi anne red kabulünün, ebeveynlik tutumu üzerine etkisi. Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Derg. 2021;5(1):25-39.
118. Yardım E. Ebeveynlerin kişilik özellikleri ve ebeveynlik tutumlarının çocuklarının iletişim becerileri ile ilişkisi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2019.
119. Özen Altınkaynak Ş, Akman B. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. Toplum ve Sosyal Hizmet. 2019;30(1):19-36.
120. Bilgili S. Aile iletişim kalıplarının ebeveyn tutumları ile ilişkisinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi; 2020.
121. Salmin AH, Nasrudin D, Hidayat SM, Winarni W. The effect of overprotective parental attitudes on children's development. J Belaindika: Pembelajaran dan Inovasi Pendidikan. 2021;3(1):15-20.
122. Khaerunnisa SI, Daud M, Nurdin MN. Relationship between parents' overprotective behavior perception and independence of high school students in Maros. Journal of Humanities and Social Sciences Innovation. 2022;2(6):749-54.
123. Altun G. Geç ergenlik döneminde ebeveyn tutumları ile yaşam doyumu ve öz şefkat arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi; 2021.
124. Cherry K. Uninvolved parenting characteristics, effects, and causes, <https://www.verywellmind.com/what-is-uninvolved-parenting> Son Erişim Tarihi 15 Ağustos 2024.

125. Gündüz RÜ. Üniversiteye devam eden öğrencilerin algılanan anne-baba tutumları ve çocukluk çağı narsisizminin iletişim becerilerini yordama gücü [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi; 2023.
126. Akyıldız T. Çocuk yetiştirirken anne baba tutumları, <http://www.medaimyanikklinigi.com/anne-baba-tutumları/> Son Erişim Tarihi 15 Ağustos 2024.
127. Li P. 4 Parenting styles-characteristics and effects [Infographic]. Parenting for Brain. <https://www.parentingforbrain.com/4-baumrind-parenting-styles/> Son Erişim Tarihi 15 Ağustos 2024.
128. Dokur M, Profeta Y. İlişki Denklemleri, Aileler ve Çiftler. 2. Baskı. İstanbul, Goa Yayıncılık, 2009:186.
129. Çakmak V, Koçyiğit M. Aksaray Sosyal Bilimler MYO örneği üzerinden aile içindeki iletişim kalıplarının incelenmesi. Erciyes İletişim Derg. 2017;5(1):118-30.
130. Erdoğan Ö. İletişim kaygısı gelişiminde aile iletişim kalıpları ve paradoksal (çift bağ) iletişimin etkisinin incelenmesi [doktora tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2018.
131. Goldenberg I, Stanton M, Goldenberg H. Family Therapy: An Overview, 9th ed. Massachusetts, Cengage Learning, 2016:174.
132. Dursun Bilgin M. Kişilik, aile iletişimi ve benlik kurgusunun, beliren yetişkinlikteki öznel iyi oluşa etkisi [doktora tezi]. İstanbul: İstanbul Üniversitesi; 2021.
133. Erdoğan Ö. Aile üyelerinin aile iletişim kalıpları algıları arasındaki ilişki. Erciyes İletişim Derg. 2020;7(1):53-74.
134. Aytac Ö. Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve internet bağımlılığı düzeyinin, ebeveynlerle iletişim ve akranlarla ilişkiler açısından incelenmesi: İzmir örneği [yüksek lisans tezi]. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi; 2020.
135. Gür E. Boşanmış ve evli ebeveynlere sahip ergenlerin siber zorbalık sosyal dışlanma ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi; 2019.
136. Satıcı B. Sosyal dışlanma ve ergen refahı: Stres, okul memnuniyeti ve akademik öz yeterlilik çoklu araçlar olarak. Eğitim ve Gelişim Psikoloğu. 2020;37(1):67-74.
137. Topçu E. 14-16 yaş arası ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Gelişim Üniversitesi; 2020.
138. Arslan G. School belongingness, well-being, and mental health among adolescents: exploring the role of loneliness. Aust J Psychol. 2021;73(1):70-80.

139. Talan Mİ, Bostan G, Öztürk Y. Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet durumları ile yalnızlık algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Derg.* 2021;8(2):378-98.
140. Paktin A. Ergenlerde İnternet bağımlılığı düzeyleri ile sosyal kaygı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2024.
141. Romero Abrio A, Martínez Ferrer B, Musitu Ferrer D, León Moreno C, Villarreal González ME, Callejas Jerónimo JE. Family communication problems, psychosocial adjustment and cyberbullying. *Int J Environ Res Public Health.* 2019;16(13):2417.
142. Kaveh Farsani Z, Kelishadi R, Beshlideh K. Study of the effect of family communication and function, and satisfaction with body image, on psychological well-being of obese girls: the mediating role of self-esteem and depression. *Child Adolesc Psychiatry Ment Health.* 2020;14:39.
143. He Z, Muhlert N, Elliott R. Emotion regulation of social exclusion: A cross-cultural study. *Humanit Soc Sci Commun.* 2021;8(1):1-7.
144. Segrin C, Jiao J, Wang J. Indirect effects of overparenting and family communication patterns on mental health of emerging adults in China and the United States. *J Adult Dev.* 2022;29(11):205-17.
145. Schnepf SV, Boldrini M, Blaskó Z. Adolescents' loneliness in European schools: a multilevel exploration of school environment and individual factors. *BMC Public Health.* 2023;23(1):1917.
146. Lorijn SJ, Laninga Wijnen, L, Engels MC, Lodder GMA, Veenstra R. The development of adolescents' loneliness during the COVID-19 pandemic: The role of peer status and contact with friends. *PloS ONE.* 2023;18(5):e0286085.
147. Grigorian K, Östberg V, Raninen J, Låftman SB. Loneliness, belonging and psychosomatic complaints across late adolescence and young adulthood: a Swedish cohort study. *BMC Public Health.* 2024;24:642.
148. Cuesta J, López Noval B, Niño Zarazúa M. Social exclusion concepts, measurement, and a global estimate. *PloS ONE.* 2024;19(2):e0298085.
149. Redmond G, Main G, O'Donnell AW, Skattebol J, Woodman R, Mooney A, et al. Who excludes? Young people's experience of social exclusion. *J Soc Policy.* 2024;53(1):236-59.
150. Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler ve Teknikler, 33. Baskı. Ankara, Nobel Yayınları, 2018: 114.

151. Rubin B, Rubin A, Graham E, Perse E, Seibold D. Communication Research Measures II: A Sourcebook. 18th ed. New York, Routledge, 2009:401-9.
152. Akın A, Doğan R, Gönülalan GD, Atık R, Çebiş T, Akın U. Ergenler için Sosyal Dışlanma Ölçeği Türkçe Formunun geçerlik ve güvenirliği. Paper presented at the 1st Eurasian Educational Research Congress. 2014: 24-6.
153. Yıldız MA, Duy B. Adaptation of the short-form of the UCLA loneliness scale (ULS-8) to Turkish for the adolescents. *Dusun Adam J Psychiat Neur Scienc*. 2014;27(3):194-203.
154. Tabachnick B, Fidell L. Using Multivariate Statistics, 6th ed. Boston, Pearson, 2013.
155. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE, Tatham RL. Multivariate Data Analysis, 6th ed. Boston, Pearson Education Limited, 2013:169.
156. Algan F. Sporum aile içi iletişim üzerindeki etkilerinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi; 2022.
157. Başaslan Z. Özel okullarda aile iletişiminin sınav dönemi gençlerinin akademik başarıları üzerindeki etkileri: Gaziantep örneği. *Anadolu Türk Eğitim Derg*. 2022; 4(1): 34- 44.
158. Yücetürk OK. Lise öğrencilerinde sosyal dışlanmanın akran ilişkileri ve mükemmeliyetçilik ile ilişkisi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi; 2018.
159. Bağrıaçık B, Yaman Y. Examination of ostracism and internet addiction in gifted students according to multiple variables. *Eur J Educ Stud*. 2022;9(2).
160. Erdemli Ö, Kurum G. Okul yöneticisi ve öğretmenlerin gözünden okulda dışlanma: nedenleri ve sonuçları. *Hacettepe Üni Eğt Fak Derg*. 2019;36(2):350-68.
161. Gürler A, Demirli C. Ergenlerde sosyal dışlanma ve benlik saygısı arasındaki ilişki. *Sos Bilim Derg*. 2017;4(11):941-51.
162. Aktaş E. Ergenlerin ebeveyne bağlanma stilleri ile sosyal görünüş kaygısı ve sosyal dışlanma düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi; 2020.
163. Işık Y, Çelik E. Ergenlerde psikolojik sağlamlığın sosyal dışlanma, sosyal kaygı, cinsiyet ve sınıf düzeyi açısından incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Derg*. 2020;16(27):174-209.
164. Güngör ER. Ergenlerin sosyal dışlanma ve iyimserlik kötümserlik düzeylerinin okula bağlanma durumuna etkisinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Sağlık Bilimleri Üniversitesi; 2023.

165. Macit S. Eğitim çağındaki çocuk ve ergenlerde sosyal dışlanma ve aidiyetin başarı odaklı motivasyon üzerindeki yordayıcı etkisi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi; 2023.
166. Bajaj S, Kaur G. Study of gender difference in loneliness among adolescents. J Exerc Scien Physioth. 2019;15(2):9-14.
167. Pretorius TB. The applicability of the UCLA Loneliness Scale in South Africa: Factor structure and dimensionality. African J Psychol Assess. 2022;4:8.
168. Schütz R, Bilz L. Einsamkeit im Kindes- und Jugendalter. Zur Verbreitung eines Risikofaktors für die psychische Gesundheit unter 11- bis 15-jährigen Deutschen Schülerinnen und Schülern. Bundesgesundheitsblatt-Gesundheitsforschung-Gesundheitsschutz. 2023;66(7):794-802.
169. Li LZ, Wang S. Prevalence and predictors of general psychiatric disorders and loneliness during COVID-19 in the United Kingdom. Psychiatry Res. 2020;291:113267.
170. Von Soest T, Luhmann M, Gerstorf D. The development of loneliness through adolescence and young adulthood: Its nature, correlates, and midlife outcomes. Dev Psychol. 2020;56(10):1919.
171. Altundağ Y. Anne babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yaşam doyumu ve yalnızlık [yüksek lisans tezi]. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi; 2013.
172. Güloğlu B, Kararımak Ö. Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. Ege Üni Eğt Fak Derg. 2010;11(2):73-88.
173. Kahrıman İ, Polat S. Adölesanlarda aileden ve arkadaşlardan algılanan sosyal destek ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Derg. 2003;6(2):13-24.
174. Çuhadaroglu F. Adölesanlarda benlik saygısı [tıpta uzmanlık tezi]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi; 1986.
175. Haskan Ö. Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Hacettepe Üni Eğt Fakültesi Derg. 2009;29:157-68.
176. Kozaklı H. Üniversite öğrencilerinde yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişkilerin karşılaştırılması [yüksek lisans tezi]. Mersin: Mersin Üniversitesi; 2006.

177. Matthews T, Qualter P, Bryan BT, Caspi A, Danese A, Moffitt TE, et al. The developmental course of loneliness in adolescence: Implications for mental health, educational attainment, and psychosocial functioning. *Dev Psychopathol.* 2023;35(2):537-46.
178. Favotto, Lindsay, Michaelson V, Pickett W, Davison C. The role of family and computer-mediated communication in adolescent loneliness. *PLoS ONE.* 2019;14:e0214617.
179. Appel, Markus, Holtz P, Stiglbauer B, Batinic B. Parents as a resource: Communication quality affects the relationship between adolescents' internet use and loneliness. *J Adolesc.* 2012;35:1641-48.
180. Tanaka Y, Iwata Y, Oe N, Tadaka E. Examining loneliness: a comparative analysis of face-to-face, telephone and online communication among Japanese young adults. *Soc Science.* 2024;13(2):76.
181. Ying M. Family influences on adolescent loneliness. In *SHS Web of Conferences, EDP Sciences.* 2023;171:01011.
182. Stickley A, Koyanagi A, Koposov R, Blatný M, Hrdlička M, Schwab-Stone M, et al. Loneliness and its association with psychological and somatic health problems among Czech, Russian and US adolescents. *BMC Psychiatry.* 2016;16:1-11.
183. Garnefski N, Diekstra RFW. Adolescents from one parent, stepparent and intact families: emotional problems and suicide attempts. *J Adolesc.* 1997;20:201-8
184. Antognoli-Toland PL. Parent-child relationship, family structure, and loneliness among adolescents. *Adolesc Fam Health.* 2001;2:20-6.
185. Orben A, Tomova L, Blakemore SJ. The effects of social deprivation on adolescent development and mental health. *Lancet Child, Adolesc Health.* 2020;4(8):634-40.
186. Aydin N, Graupmann V, Fischer J, Frey D, Fischer P. My role is my castle—The appeal of family roles after experiencing social exclusion. *J Experiment Soc Psychol.* 2011;47(5):981-6.
187. Zhang Q, Pan Y, Zhang L, Lu H. Parent-adolescent communication and early adolescent depressive symptoms: The roles of gender and adolescents' age. *Front Psychol.* 2021;12:647596.
188. Feric M. Aile özellikleri ile ergenlerin aile iletişiminin kalitesine ilişkin algıları arasındaki ilişki. *Ergenler.* 2024;4(1):75-89.
189. Adler A. İnsan Tanıma Sanatı. 3. Baskı. İstanbul, Say Yayınları, 2022:145.

190. Çakır S, Güler ÇY. Genel aidiyet, öz-anlayış, affetme ve problem alanları gerçek ve psikolojik doğum sırasına göre farklılaşır mı? *Manas Sosyal Araştırmalar Derg.* 2021;10(2):1332-52.
191. Cerniglia L, Cimino S, Ballarotto G, et al. parental loss during childhood and outcomes on adolescents' psychological profiles: A longitudinal study. *Curr Psychol.* 2014;33(4):545-56.
192. Alak S. Ergenlerde algılanan psikolojik kontrol ile öfke ve yalnızlık arasındaki ilişki [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi; 2022.
193. Şen Ş, Karabulut E. Aktif spor yapan ortaöğretim öğrencilerinin sosyal dışlanma ve sosyal medya bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Manisa İli örneği [yüksek lisans tezi]. Ankara: Gazi Üniversitesi; 2024.
194. Karaaslan Arkan R. Ergenlerin atılganlık, utangaçlık ve yalnızlık düzeyleri [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Beykent Üniversitesi; 2016.
195. Çaksen H. The effects of parental divorce on children. *Psychiatriki.* 2022;33(1):81-2.
196. Bilgici BG, Deniz Ü. Okul öncesi öğretmen adaylarının aile iletişim kalıpları yönelimlerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Gazi Üni Eğt Fak Derg.* 2021;7(1):49-69.
197. Fallesen P, Gähler M. Post-divorce dual-household living arrangements and adolescent wellbeing. In: Mortelmans D (ed). *Divorce in Europe: New Insights in Trends, Causes and Consequences of Relation Break-ups.* Champaign, Springer, 2020: 337-54.
198. Bağır A. Ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının sosyal dışlanma (ostrasizm) ile ilişkisinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. Malatya: İnönü Üniversitesi; 2020.
199. Canlı Ö. Öğrenilmiş güçlülük, aile bütünlük duygusu ve aile içi iletişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi [yüksek lisans tezi]. İstanbul: Marmara Üniversitesi; 2019.

EKLER

EK-1. Özgeçmiş

EK-2. Enstitü Uygulama İzni

EK-3. MEB Uygulama İzni

EK-4. Etik Kurul İzni

EK-5. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin) İzni

EK-6. Ergenler İçin Ostrasızın (Sosyal Dışlanma) Ölçeği İzni

EK-7. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği İzni

EK-8. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli katılımcı,

Aşağıda yer alan sorular, kız ergenlerin aile iletişim kalıplarının sosyal dışlanma ve yalnızlık üzerindeki etkisini incelemek amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için, formdaki seçenekleri doğru bir şekilde işaretlemeniz gerekmektedir. Vereceğiniz bilgiler sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmaya katıldığınız için teşekkür ederim.

1. Yaşınız: 14 () 15 () 16 () 17 () 18 ()

2. Kendinizle birlikte kaç kardeşsiniz? 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üzeri ()

3. Ailenizde çocuk sıralamasında yeriniz nedir? 1. () 2. () 3. () 4. () 5. ve üzeri ()

4. Anne durumu: Sağ () Vefat etti ()

5. Anne eğitim düzeyi:

Okur- yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön lisans ()

Lisans () Lisansüstü ()

6. Anne mesleği:

Ev hanımı () Memur () İşçi () Emekli () Serbest Meslek () Diğer ()

7. Baba durumu: Sağ () Vefat etti ()

8. Baba eğitim düzeyi:

Okur- yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Ön lisans () Lisans ()

Lisansüstü ()

9. Baba mesleği:

Çalışmıyor () Memur () İşçi () Emekli () Serbest Meslek () Diğer ()

10. Anne- Baba: Birlikte () Boşanmış ()

11. Kiminle yaşıyorsunuz? Annem ile () Babam ile () Annem ve Babam ile () Diğer (Belirtiniz)

12. Ailenizin aylık ortalama geliri: 9000-11000 () 11000-13000 () 13000-15000 () 15000 ve üzeri ()

13. Lise türü:

Anadolu Lisesi () Fen Lisesi () Sosyal Bilimler Lisesi () Anadolu İmam Hatip Lisesi ()

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi () Çok Programlı Anadolu Lisesi () Özel Liseler () Diğer ()

EK-9. UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formu (Ergenler İçin)

Aşağıdaki ölçekte kendinize ilişkin bir dizi ifade bulunmaktadır. Bu ifadelerde yer alan durumu ne sıklıkta hissettiğinizi ve yaşadığınızı gösteren cevaplardan hangisi size daha çok uyuyorsa o durumun altında yer alan parantezin içine bir çarpı (X) işareti koyunuz. Lütfen her soru için tek bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız.

		Hiç	Nadiren	Bazen	Her zaman
1	Arkadaşım yok.	(1)	(2)	(3)	(4)
2	Başvurabileceğim hiç kimse yok.	(1)	(2)	(3)	(4)
3	Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
4	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)
5	İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.*	(1)	(2)	(3)	(4)
6	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	(1)	(2)	(3)	(4)
7	Çevremde insanlar var ama benimle değil.	(1)	(2)	(3)	(4)

EK-10. Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendirip sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (X) işareti koyunuz. Her sorunun karşısında bulunan; (1) Hiçbir zaman (2) Nadiren (3) Bazen (4) Çoğunlukla ve (5) Her zaman anlamına gelmektedir.						
Genellikle diğer insanlar;						
1	Bana görünmez biriymişim gibi davranırlar.	1	2	3	4	5
2	Benim varlığımı yok sayarlar.	1	2	3	4	5
3	Yürürken selam verdiğimde karşılık vermezler.	1	2	3	4	5
4	Onlarla konuşurken beni görmezden gelirler.	1	2	3	4	5
5	Beni önemsemezler.	1	2	3	4	5
6	Evimde benimle birlikte vakit geçirirler.	1	2	3	4	5
7	Beni partilerine, organizasyonlarına ve toplantılarına davet ederler.	1	2	3	4	5
8	Beni tatil ve gezi planlarına dahil ederler.	1	2	3	4	5
9	Benim onlarla ilgilenmem için çaba harcarlar.	1	2	3	4	5
10	Beni yemeğe davet ederler.	1	2	3	4	5
11	Hafta sonu etkinliklerine ve eğlencelerine beni davet ederler.	1	2	3	4	5

EK-11. Aile İletişim Kalıpları Ölçeği

NO	Lütfen her maddeyi okuyunuz ve ÇOCUKLUK DÖNEMİNİZİ DÜŞÜNEREK duygularınızı ifade eden en uygun seçeneği işaretleyiniz.	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1	Siyaset ve din gibi bazı kimselerin görüş ayrılığına düştüğü konular hakkında ailemiz içinde sıklıkla konuşurduk.					
2	Ebeveynlerim sık sık “aile kararlarında aile üyelerinin her birinin söz sahibi olması gerektiğini” söylerlerdi.					
3	Ailem bir konu hakkında konuşurken, ebeveynlerim sık sık benim fikrimi sorardı.					
4	Ebeveynlerim onların düşüncelerine ve inançlarına meydan okumamı teşvik ederlerdi					
5	Ebeveynlerim sık sık “Her zaman bir meselenin her iki tarafına da bakmam” gerektiğini söylerlerdi.					
6	Ben genellikle ebeveynlerime olaylar hakkında ne düşündüğümü söylerdim.					
7	Hemen hemen her şeyi ebeveynlerime anlatabilirdim					
8	Ailemizde sıklıkla duygularımız ve hislerimiz hakkında konuşurduk.					
9	Ebeveynlerimle sık sık önemli olmayan konularda uzun ve rahat sohbetler ederdik					
10	Aynı görüşte olmadığımız zaman bile, ebeveynlerimle konuşmaktan gerçekten keyif alırdım.					
11	Benimle aynı görüşte olmadıkları zaman bile, ebeveynlerim fikirlerimi dinlemekten hoşlanırdı					
12	Ebeveynlerim, duygularımı ifade etmem için beni teşvik ederdi.					
13	Ebeveynlerim, kendi duyguları konusunda çok açık olma eğilimindeydi.					
14	Gün boyunca yaptığımız şeyler hakkında ailecek sıklıkla konuşurduk.					
15	Ailemizde, gelecek planlarımız ve umutlarımız hakkında sıklıkla konuşurduk					
16	Ebeveynlerim sık sık, “Büyüdüğün zaman daha iyi anlayacaksın” gibi şeyler söylerdi.					
17	Ebeveynlerim sık sık, “Benim fikirlerim doğru, onları sorgulamamalısn” gibi şeyler söylerdi.					
18	Ebeveynlerim genellikle “Bir çocuk yetişkinler ile tartışmamalıdır.” gibi şeyler söylerlerdi.					
19	Ebeveynlerim sık sık, “Hakkında hiç konuşulmaması gereken şeyler vardır” gibi şeyler söylerdi					
20	Ebeveynlerim sık sık, “İnsanları kızdırmaktansa tartışmalarda yenilgiyi kabullenmelisin” gibi bir şey söylerdi.					
21	Gerçekten önemli bir konu olduğunda, ebeveynlerim sorgulamadan onlara itaat etmemi beklerdi.					
22	Evimizde, son sözü genellikle ebeveynlerim söylerdi.					
23	Ebeveynlerim, patron olmanın önemli olduğunu düşünürdü					
24	Eğer görüşlerim ebeveynlerimin görüşünden farklı ise bazen kızarlardı					
25	Ebeveynlerim bir şeyi onaylamamışlarsa, o konu hakkında bir şey duymak istemezlerdi.					
26	Evde olduğum sürece, benden ailemin kurallarına itaat etmem beklenirdi.					